

**Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoiminta ja sen
vapaaehtoiskääntäjien motiivit**

Vapaaehtoiskääntäminen kansalaisjärjestökääntämisen sisäisenä ilmiönä

Sanni Irjala
Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot
Englannin kääntämisen ja tulkkauksen opintosuunta
Pro gradu -tutkielma
Lokakuu 2017

Tampereen yliopisto
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot
Englannin kääntämisen ja tulkkauksen opintosuunta
Viestintätieteiden tiedekunta

IRJALA, SANNI: Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoiminta ja sen vapaaehtoiskääntäjien motiivit: Vapaaehtoiskääntäminen kansalaisjärjestökääntämisen sisäisenä ilmiönä

Pro gradu -tutkielma, 89 sivua, 11 liitesivua, englanninkielinen lyhennelmä 16 sivua
Lokakuu 2017

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Amnesty Internationalin Suomen osasto ry:n käännöstoimintaa institutionaalisen kääntämisen näkökulmasta sekä syvennyttään Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkoston toimintaan ja vapaaehtoiskääntäjien motiiveihin. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten institutionalisoitunutta Suomen osaston käännöstoiminta on, millaisia sen käännöstarpeet ovat, miten ne ratkaistaan, miten vapaaehtoiskääntämistä hyödynnetään ja mikä vapaaehtoiskääntäjiä motivoi. Suomen osaston toiveena oli myös se, että tutkimuksen avulla voitaisiin tehostaa vapaaehtoiskääntäjäverkoston toimintaa.

Tutkimuksessa yhdistyy kaksi teoreettista näkökulmaa. Ensiksi aihetta käsitellään institutionaalisen kääntämisen teorioiden näkökulmasta. Sitten syvennyttään vapaaehtoiskääntämiseen ja sen motiivien tutkimukseen. Tutkimus on rajattu koskemaan vain Suomen osaston vakituisia työntekijöitä ja heidän käännöstarpeitaan sekä vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäseniä ja heidän motiivejaan. Kaksijakoisuudella tavoitellaan tutkimustulosten kerrostumista ja täten luotettavampia tuloksia, kun saman instituution käännöstoimintaa on tarkasteltu kahdesta eri näkökulmasta.

Tutkimusaineisto koostuu teorianäkökulmien tavoin kahdesta osasta. Aineisto kerättiin kahdella verkkokyselyllä. Ensimmäinen kysely suunnattiin Suomen osaston vakituksille työntekijöille, ja se keskittyi osaston käännöstarpeisiin ja käännöstoimintaan. Toinen kysely suunnattiin Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäsenille, ja se keskittyi verkoston toimintaan ja sen jäsenten motiiveihin kääntää vapaaehtoisesti. Kyselyjen vastaukset analysoitiin pääasiassa laadullisesti ja teemoiteltiin.

Tutkimuksen tuloksista nousi esiin muun muassa se, että Suomen osaston käännöstoiminta ei ole kovin institutionalisoitunutta, sillä se ei ole standardisoitua eikä sitä säännellä käännösapuvälinein. Käännöstarpeita kuitenkin on, ja ne liittyvät pääosin ulkoiseen ja jonkin verran sisäiseen viestintään. Ne ratkaistiin pääasiassa itse kääntämällä aika-, raha- ja laaturajoitteiden vuoksi. Vapaaehtoiskääntäjäverkostoa käytettiin harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Vapaaehtoiskääntäjiä motivoi pääasiassa Amnesty Internationalin toiminnan ja sanoman tukeminen, hyväntekeväisyys sekä aktivismiin osallistuminen, mutta jonkin verran myös omien taitojen kehittäminen ja vapaa-ajan viettäminen rakentavalla tavalla. Vapaaehtoiskääntäjien motivaatiota kuitenkin laskee se, että käännöstoimeksiantoja tulee harvoin ja aikataulut ovat tiukat. Suomen osaston toive vapaaehtoiskääntäjäverkoston käytön tehostuksesta voitaisiin tulosten perusteella toteuttaa kolmijakoisella tavalla: useammilla käännöstoimeksiannoilla, joiden aikataulut ovat joustavampia; vapaaehtoiskääntäjien kääntämisen tukemisella ja siten käännöslaadun parantamisella sekä heitä motivoimalla.

Avainsanat: institutionaalinen kääntäminen, kansalaisjärjestö, Amnesty Internationalin Suomen osasto ry, vapaaehtoiskääntäminen, motiivit

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Institutionaalinen kääntäminen	5
2.1 Institutionaalinen näkökulma käännöstieteessä.....	5
2.2 Kansalaisjärjestöt instituutioina ja niissä kääntäminen	9
3 Vapaaehtoiskääntäminen.....	12
3.1 Vapaaehtoiskääntäminen ja ammattikäntäminen	13
3.2 Vapaaehtoiskääntämisen muotoja	15
3.3 Vapaaehtoiskääntäminen ja aktivismi	17
3.4 Vapaaehtoiskääntämisen motiivien tutkiminen	19
4 Amnesty International ja sen Suomen osasto tutkimuskontekstina	24
4.1 Amnesty International	24
4.2 Amnesty International kääntävänä instituutiona	25
4.3 Amnesty Internationalin käännöspolitiikan ilmentymisesimerkkejä	27
4.4 Amnesty International Suomen osasto ry.....	29
4.5 Suomen osaston ohjeet vapaaehtoiskääntäjäverkoston hyödyntämiseen.....	30
5 Aineiston keruu ja analyysimetodi	33
5.1 Kyselytutkimukset.....	33
5.1.1 Kyselytutkimus Suomen osaston työntekijöille	36
5.1.2 Kyselytutkimus vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäsenille	37
5.1.3 Kyselyiden kriittinen tarkastelu	43
5.2 Aineiston analyysimetodi	44
6 Kyselytutkimusten tulokset	45
6.1 Kysely Amnesty Internationalin Suomen osaston työntekijöille	45
6.1.1 Vastaajat	45
6.1.2 Suomen osaston käännöstarpeet.....	45
6.1.3 Käännöstarpeiden ratkaisutavat ja ratkaisukriteerit	47
6.1.4 Vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttö ja siihen suhtautuminen	49
6.2 Kysely vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäsenille	52
6.2.1 Vastaajat	52
6.2.2 Vapaaehtoiskääntäjäverkosto käytännössä	57
6.2.3 Vapaaehtoiskääntäminen, apuvälineet ja laadunvalvonta	59
6.3 Vapaaehtoiskääntäjien motiivit	61
7 Pohdinta.....	66
7.1 Suomen osasto kääntävänä instituutiona ja sen käännöstarpeet.....	66
7.2 Vapaaehtoiskääntäjäverkoston toiminta.....	70
7.3 Vapaaehtoiskääntäjien motivaatio ja motiivit	74
8 Lopuksi.....	78
8.1 Tärkeimmät tulokset.....	78
8.2 Ehdotukset Amnesty Internationalin Suomen osastolle.....	80
8.3 Arviointi ja tulevaisuuden tutkimuskysymykset	82
Lähteet	85
Liitteet	90
Liite 1. Ensimmäinen kyselylomake	90
Liite 2. Toinen kyselylomake.....	94
English Summary	

1 Johdanto

Kääntäminen on kansainvälisille kansalaisjärjestöille elinehto, tärkeä vaikuttamisen ja tiedonvälityksen väline (Guillaume 2010, 88). Kääntämisen tärkeydestä huolimatta sen keskeinen rooli kansalaisjärjestöjen kansainvälisessä toiminnassa on jäänyt tutkimuksessa vähälle huomiolle. Siksi tämä tutkielma pyrkii osaltaan luomaan lisää tietoa kansalaisjärjestöjen käännöstoiminnasta, tarkemmin Amnesty Internationalin Suomen osasto ry:n kirjallisesta käännöstoiminnasta. Kansalaisjärjestöt ovat instituutioita, joten niissä tapahtuva kääntäminen kuuluu institutionaalisen kääntämisen piiriin. Tutkielman tavoitteena on tarkastella Suomen osaston käännöstoimintaa ja syventyä sen yhteen osa-alueeseen, osaston käytössä olevaan vapaaehtoiskääntäjäverkostoon, sen toimintaan ja sen jäsenien motiiveihin. Tutkimusaihe on ajankohtainen ja tärkeä siksi, että toimivan viestinnän rooli on tärkeä humanitäärisissä kriiseissä ja kääntäminen on hyväntekeväisyyden puitteissa toimivissa kansalaisjärjestöissä avainasemassa. Lisäksi kansalaisjärjestöjen käännös- ja viestintätarpeet sekä niiden ratkaisutavat eroavat jonkin verran kaupallisista ja valtiollisista instituutioista, joista on olemassa enemmän tutkimustietoa. Käännöstoiminta kansalaisjärjestöissä on usein symbolisuuden sijaan strategista (Pym 2004, 86), eli kääntämistä tapahtuu vain todellisiin tarpeisiin, mikä johtuu esimerkiksi budjettirajoitteista. Budjettisyyistä suuri osa kansalaisjärjestöjen käännöstoiminnasta tapahtuukin vapaaehtoisvoimin. Tutkielma selventää siksi myös vapaaehtoista käännöstoimintaa ja siihen vaikuttavia motiiveja Suomen osaston kontekstissa. Tutkielmassa sivutaan myös tällä hetkellä käännöstieteessä pinnalla olevaa ei-ammattillista kääntämistä, jota tapahtuu muiden kuin ammattikääntäjien toimesta (Pilke, Kolehmainen & Penttilä 2015, 318).

Tutkimus sijoittuu ylätasolla kääntämisen sosiologian kenttään, koska instituutioissa tapahtuva kääntäminen liittyy väistämättä sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Kääntäminen on itsessään luontaisesti sosiaalista toimintaa, sillä se tapahtuu aina sosiaalisessa kontekstissa ja sosiaalisten olentojen toimesta (Tyulenev 2014, 5–6). Erityisen hedelmällistä on tutkia sitä erään sosiaalisen järjestyksen ilmentymän, eli instituution, sisällä (Wolf 2010, 337). Tarkemmin tutkimus asemoituu siis kääntämisen sosiologian sisällä institutionaalisen kääntämisen tutkimukseen, erityisesti institutionaaliseen kääntämiseen kansalaisjärjestökontekstissa. Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoiminnan kartoittamisen jälkeen tutkielman syvin taso ulottuu osaston luoman vapaaehtoiskääntäjäverkon toimintaan ja sen jäsenien motiivien tutkimiseen. Erityisen

tutkimuksesta tekee siis se, että institutionaalisen kääntämisen alalajin, kansalaisjärjestökääntämisen, sisällä esiintyy vapaaehtoiskääntämisen ilmiö, johon tutkielmassa syvennytään. Tutkielma on siis läpileikkaus institutionaalisen kääntämisen ylätasolta aina vapaaehtoiskääntäjien motiiveihin saakka. Läpileikkaus mahdollistaa saman asian tarkastelun monista eri näkökulmista, ja tällainen kerrostunut tarkastelutapa luo luotettavia tutkimustuloksia.

Käännöstieteellisessä tutkimuksessa on tutkittu institutionaalista kääntämistä erilaisissa konteksteissa (Koskinen 2008, Mossop 1988, Mason 2003, Kang 2014), mutta sen tutkimusta on sovellettu vain vähän kansalaisjärjestöissä tapahtuvan kääntämisen tarkasteluun (Tesseur 2014b, 11). Myös vapaaehtoiskääntämisen erilaisia ilmiöitä ja vapaaehtoiskääntäjien motiiveja on tutkittu erilaisissa konteksteissa (ks. esim. O'Hagan 2009, Olohan 2014, Cámara de la Fuente 2015, McDonough Dolmaya 2012). Näitä kolmea näkökulmaa ei kuitenkaan ole juurikaan ennen yhdistetty. Käännöstieteellisessä tutkimuksessa on myös ilmaistu tarve tutkia useampia institutionaalisen kääntämisen sekä vapaaehtoiskääntämisen yksittäisiä ilmiöitä ja konteksteja sekä kääntämisen roolia kansalaisaktivismissa (Koskinen 2011, 59; Olohan 2014, 29; Tesseur 2014b, 182). Tässä tutkielmassa onkin tavoitteena luoda uutta tietoa alalle yhdistämällä institutionaalisen kääntämisen, kansalaisjärjestökääntämisen ja vapaaehtoiskääntämisen näkökulmia ja soveltamalla niitä Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoiminnan tarkasteluun. Wine Tesseur (2014b) on väitöstutkimuksessaan tutkinut Amnesty Internationalia ja sen muutamaa paikallisosastoa institutionaalisen kääntämisen näkökulmasta, joten käytän hänen tutkimustaan vertailukohtana. Hän ei kuitenkaan tutkinut tarkemmin vapaaehtoiskääntäjiä, eli tämän tutkielman näkökulma on osittain uusi ja erilainen. Myös tutkimuskohde on uusi, joten tämä tutkielma voidaan nähdä case-tutkimuksena Suomen osaston ja sen vapaaehtoiskääntäjäverkoston käännöstoiminnasta.

Tutkielma on tehty yhteistyössä Amnesty Internationalin Suomen osaston kanssa, jonka intresseissä oli tehostaa vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttöä. Tutkielmalla on siis kahdenlaisia tavoitteita: luoda lisää tietoa kansalaisjärjestöjen käännöstoiminnasta ja vapaaehtoiskääntämisestä sekä selvittää, miten Suomen osasto voisi tehostaa vapaaehtoiskääntäjäverkostonsa käyttöä. Ensin siis tarkastellaan, miten tällä hetkellä toimintaan, jotta voidaan sen jälkeen analysoida, mitä voitaisiin tehdä paremmin. Tutkimuksellinen läpileikkaus Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoiminnasta aina vapaaehtoisten motiiveihin saakka on tarkoituksenmukainen, koska

vapaaehtoiskääntämisen ytimessä olevat vapaaehtoiskääntäjien motiivit voivat valottaa kokonaiskuvaa ja keinoja, joilla vapaaehtoiskääntäjäverkoston toimintaa ja käyttöä voitaisiin tehostaa.

Tutkimuksessa pyritään vastaamaan kysymyksiin siitä, miten institutionalisoitunutta Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoiminta on, millaisia sen käännöstarpeet ovat, miten ne ratkaistaan, miten vapaaehtoiskääntämistä hyödynnetään ja mikä vapaaehtoiskääntäjiä motivoi. Tutkimuksen perusteella pohditaan myös mahdollisia keinoja, joilla Suomen osasto voisi tehostaa vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttöä. Tutkimuskysymyksiin haetaan vastauksia kahden kyselyn avulla. Jotta saadaan kattava yleiskuva Suomen osaston käännöstoiminnasta ja mahdollisuus kehittää vapaaehtoiskääntäjäverkostoa, on ensiksi selvitettävä, mitä käännetään ja miten. Siksi ensimmäisellä kyselyllä kartoitetaan Suomen osaston työntekijöiden käännöstarpeita, käännöstarpeiden ratkaisutapoja ja kokemuksia vapaaehtoiskääntäjäverkoston käytöstä. Toisella kyselyllä selvitetään puolestaan vapaaehtoiskääntäjäverkoston toimintaa, sen vapaaehtoiskääntäjien taustoja ja heidän motiiveitaan. Motiivien avulla kehitysehdotuksia voidaan laatia vapaaehtoiskääntäjien omien mielipiteiden valossa.

Koko tutkielmaan ja siten molempiin aineistonhankintametodeihin vaikuttavat Suomen osaston intressit sekä tutkielman tekijän akateemiset intressit. Tämä johtuu tutkielman kaksijakoisesta tavoitteesta tehdä aiheesta perustutkimusta mutta myös soveltaa tuloksia ja siten auttaa Suomen osastoa tehostamaan ja kehittämään verkoston toimintaa. Alkuoletuksena oli Suomen osaston toimistosihteerin kanssa käytyjen keskustelujen perusteella se, että vapaaehtoiskääntäjäverkostoa ei käytetä paljoa ja käyttöä olisi hyvä lisätä, jotta useampi vapaaehtoinen saisi mahdollisuuden osallistua aktivismiin ja jotta osaston työntekijäresursseja ei jouduttaisi käyttämään käännöstoimintaan. Tämä tavoite näkyy tietyissä kysymyksenasetteluissa kyselytutkimuksissa ja analyysin painotuksissa. Tutkimuseettisistä syistä Suomen osaston intressien vaikutukset tutkimukseen on pyritty eksplikoimaan asianmukaisissa kohdissa. Metodien käyttö, tulosten esittely ja pohdinta on pyritty tekemään näistä ulkoisista vaikutuksista huolimatta objektiivisesti ja perustelemaan hyvin, jotta tutkielman läpinäkyvyys ja luotettavuus säilyvät. Tutkielma ja kyselyt on toteutettu Suomen osaston kanssa yhteistyössä ja sen hyväksymänä, mutta osasto tai Amnesty International eivät sitoudu tutkielman tekijän teoriaan perustamiin näkemyksiin, kyselyjen sisältöihin tai tehostusehdotuksiin. On myös huomioitava, että tutkielman sisältö perustuu tutkielman tekoaikana saatavilla olleeseen tietoon ja tilanteeseen, joten jotkin asiat ovat saattaneet muuttua

huomattavasti. Tietoja esimerkiksi Suomen osaston rakenteesta ei ole kuitenkaan päivitetty, jotta tulokset olisivat luotettavia ja edustaisivat tutkielman tekoaikaa.

Luvussa 2 ja 3 esiteltävä tutkielman teoreettinen viitekehys koostuu kahdesta osasta. Ensiksi esitellään institutionaalisen kääntämisen ja sen sisälle sijoittuvan kansalaisjärjestökääntämisen näkökulmia. Tämän ylätasoa jälkeen syvennyttään vapaaehtoisikäntämisen ja vapaaehtoisikäntäjien motiivien aihealueeseen. Teoriaosassa yhdistyvät tutkielman läpileikkauksen kannalta hyödylliset teoreettiset näkemykset ja siinä rakennettu viitekehys luo pohjan kahdelle kyselytutkimukselle.

Luvussa 4 esitellään tutkimuksen konteksti, eli Amnesty International kansalaisjärjestönä ja kääntävänä instituutiona sekä kerrotaan tarkemmin Wine Tisseurin (2014b) Amnestyä koskevasta väitöstutkimuksesta. Sitten esitellään Amnesty Internationalin Suomen osasto ry:n ja vapaaehtoisikäntäjäverkoston perustoimintaa. Tämän jälkeen luvussa 5 eritellään aineistonkeruumenetodit, eli kaksi kyselyä, ja perustellaan niiden sisällöt. Luvun lopuksi kerrotaan, millä tutkimusmenetodilla aineisto on analysoitu. Luvussa 6 esitellään molempien kyselyiden tärkeimmät tulokset sekä vapaaehtoisikäntäjien motiiveihin liittyvät tulokset erikseen.

Luvussa 7 tarkastellaan tutkimustuloksia esiteltyjen teoreettisten näkökulmien valossa sekä vedetään yhtymäkohtia kyselyiden tulosten ja aikaisempien tutkimusten välille. Lopuksi luvussa 8 eritellään vielä tärkeimmät tulokset, esitetään mahdollisia vapaaehtoisikäntäjäverkoston käytön tehostusehdotuksia Amnesty Internationalin Suomen osastolle sekä reflektoidaan tutkimusprosessia, pohditaan tulosten edustavuutta ja hahmotellaan tulevaisuuden tutkimuskysymyksiä.

2 Institutionaalinen kääntäminen

Tässä luvussa esittelen instituution käsitteen yleisesti ja määrittelen institutionaalisen kääntämisen tämän tutkielman kannalta. Lisäksi esittelen tutkielmani kohteena olevan instituutiomuodon eli kansalaisjärjestön ja sen kontekstissa kääntämisen.

2.1 Institutionaalinen näkökulma käänntietieteessä

Instituution käsite on yksi sosiologian teorioiden pääkäsitteistä. Sekä sen muodot että määritelmät ovat monipuolisia. Sosiologiassa instituutiolla voidaan tarkoittaa erillisiä sosiaalisten sääntöjen joukkoja, kuten esimerkiksi kirkkoa tai perhettä. Toisen, tarkemman määritelmän mukaan instituutiot ovat säännöllisiä käyttäytymismalleja, joita säätelevät normit ja sanktiot, joihin yhteiskunnan jäsenet on sopeutettu. Sosiologiassa tunnustetaan perinteisesti viisi erilaista instituutiomuotoa: 1) taloudelliset instituutiot, jotka ohjaavat tuotteita ja palveluja, 2) poliittiset instituutiot, jotka säätelevät vallankäyttöä, 3) sosiaalisten kerrostumien instituutiot, jotka säätelevät arvovaltaa ja sosiaalisia statuksia, 4) perheinstituutiot, jotka säätelevät sukulaisuussuhteita ja 5) kulttuuriset instituutiot, jotka säätelevät uskonnollisia, symbolisia ja kulttuurisia käytänteitä. (Cambridge 2006, s.v. *institution*, 300.)

Instituutiolla on monia määritelmiä ja sitä on tarkasteltu monesta eri näkökulmasta. Sama pätee instituution määritelmiin käänntietieteessä (Kang 2009, 141). Kun tarkastellaan instituution käsitettä käänntietieteessä, voidaan kääntäminen itsessään nähdä sosiaalisena instituutiona, jolloin kaikki kääntäminen olisi institutionaalista ja kääntäminen itsessäänkin instituutio (Kang 2009, 141; Koskinen 2008, 19). Kaisa Koskisen (2011, 55) mukaan on toki hedelmällistä tutkia itse kääntämistä sosiaalisena instituutiona, mutta on tärkeää tutkia myös konkreettisia instituutioita käänntietieteellisestä näkökulmasta, koska niissä tapahtuu kääntämistä.

Ensimmäisiä institutionaalista näkökulmaa painottavia tutkijoita oli 1980-luvun lopulla Brian Mossop, jonka mukaan se puuttui kokonaan käännteteorioista (Mossop 1988). Hän näkee kulttuuriset tekijät vain kääntämisen taustaehtoina, kun taas instituutio vaikuttaa aktiivisesti käännteprosessiin ja käänntestrategioihin, jolloin sen huomioonottaminen analyysissä on tärkeää (mts. 65–67). Mossopin (mts. 70) mukaan institutionaalisisessa käänntietieteessä näkökulma on vahvasti instituution sisäisissä käännteprosesseissa ja sen tuottamissa teksteissä, eikä käänntösten vastaanottamisessa kohdekulttuurissa.

Institutionaalisen näkökulman yleistyttyä käännöstieteessä myös kääntävän instituution määritelmä on moninaistunut. Mossopin (1988, 70) mukaan melkein kaikki kirjallinen kääntäminen tapahtuu institutionaalisessa kontekstissa, lukuun ottamatta esimerkiksi henkilökohtaisia kirjeitä ja päiväkirjoja, joita käännetään harvoin. Mossopin mukaan on olemassa konkreettisia ja abstrakteja instituutioita sekä sosiaalisia liikkeitä, joiden tavoitteena on yhteiskunnan rakenteiden muuttaminen ja jotka sisältävät itsessään konkreettisia ja abstrakteja instituutioita; esimerkiksi kansalaisjärjestöt ovat tällaisia. Mossop laskee instituutioiksi suurien konkreettisten poliittisten, ideologisten, uskonnollisten ja hallinnollisten instituutioiden lisäksi pienempiäkin sosiaalisia rakenteita, esimerkiksi käännösosalalla käännöstoimistot ja kustantamot. (Mts. 69; Mossop 1990, 342.)

Mossopin (1988, 69–70) institutionaalisen kääntämisen määritelmä on laaja. Laajasti sen määrittelee myös Ji-Hae Kang (2009, 141) tietyssä organisaatiossa tai jollekin tietylle organisaatiolle tai institutionalisoituneelle sosiaaliselle järjestelmälle kääntämiseksi. Kang (2014, 470) tarkoittaa, että kääntäminen on kieli- ja kulttuurirajat ylittävä viestintäkeino, jolla instituutio välittää omia arvojaan, tavoitteitaan ja aatteitaan. Selkeyden vuoksi on tarpeen tarkentaa tutkielmassa käytettyä määritelmää. Koska käsittelen tutkielmassani konkreettista instituutiota, ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalia, soveltuu Kaisa Koskisen (2008, 22) institutionaalisen kääntämisen määritelmä teoriaviitekehykseeni parhaiten. Teoksessaan *Translating Institutions* (2008) Koskinen määrittelee institutionaalisen kääntämisen seuraavasti:

We are dealing with institutional translation in those cases when an official body (government agency, multinational organization or a private company, etc.; also an individual person acting in an official status) use translation as a means of ‘speaking’ to a particular audience. Thus, in institutional translation, the voice that is to be heard is that of the translating institution. As a result, in a constructivist sense, the institution itself gets translated. (Koskinen 2008, 22.)

Koskisen määritelmä perustuu siis konkreettisiin instituutioihin ja siihen, kuinka ne käyttävät käännöksiä puhuessaan tietylle yleisölle. Koskinen (2011, 57) tarkoittaa, että institutionaalista kääntämistä voi tapahtua myös monikansallisissa järjestöissä ja yksityisyhteisöissä, mutta tarkemman määritelmän mukaan sitä tapahtuu tavallisimmin konkreettisissa instituutioissa, jotka moderni yhteiskunta on luonut toteuttamaan hallinnallisia ja valvonnallisia tehtäviä. Koskisen mukaan institutionaalisessa kääntämisessä käännösten ”puhuja”, toisin sanoen käännöksissä kuuluva ”ääni”, on itse instituutio, joka on sekä lähdetekstin että käännöksen tuottaja. Tällöin kääntävän instituution tuottama lähdeteksti ja käännös ovat vastaavia ja itse kääntäjä on häivytetty. Koskinen nimittää tätä institutionaalisen kääntämisen ilmiötä

itsekääntämiseksi (*self-translation*). (Koskinen 2008, 24–25.) Tällainen käännöksissä kuuluva instituution ”ääni” vaikuttaa lukijan käsitykseen instituution auktoriteetista ja imagosta (Mossop 1990, 352), mikä vaikuttaa institutionaalisten käännösten uskottavuuteen ja vaikutusvaltaan. Koskisen (2008, 22) mukaan hyviä esimerkkejä institutionaalisesta kääntämisestä ovat kaksi- tai monikielisten valtioiden virastojen viralliset asiakirjat, EU:n ja YK:n asiakirjat ja monikansallisten yritysten kuluttajatiedot.

Koskinen tarkastelee institutionaalista kääntämistä myös kulttuurinsisäisen ja kulttuurien välisen kääntämisen näkökulmasta. Kulttuurinsisäiseksi kääntämiseksi hän laskee institutionaalisessa kääntämisessä instituution sisällä ja instituutioiden välillä tapahtuvan kääntämisen. Esimerkiksi tietyt käännökset ovat oman instituutionsa kulttuurinsisäisiä tuotteita, jotka on tehty instituution tarpeisiin ja hyödynnetty vain instituution sisällä. Kulttuurien välistä kääntämistä on puolestaan hallinnollisten elinten välinen käännösviestintä sekä instituutioiden suurelle yleisölle julkaisemat käännökset. Institutionaalista kääntämistä voi siis jaotella sen mukaan, kuuluvatko ne sisäiseen vai ulkoiseen viestintään. Käännösstrategiat riippuvat siten institutionaalisen kääntämisen kohderyhmistä ja funktioista. (Koskinen 2000, 57–59.)

Koskisen (2008, 23) mukaan institutionaalisuus perustuu tekstin funktioon, ei välttämättä itse institutionaaliseen kontekstiin, jolloin esimerkiksi kustantamo ei olisi kääntävä instituutio, koska kustantaja ei ole teosten virallinen kirjoittaja eikä sen ääni kuulu teoksissa. Koskinen huomauttaa, että kaikki kääntävät instituutiot eivät välttämättä kuitenkaan tuota institutionaalisia käännöksiä. Hän näkee institutionaalisen kääntämisen institutionaalisuuden jatkumona, jolle sijoittuvia käännöksiä on ohjannut eritasoinen institutionaalisuus. Erilaiset institutionaaliset ympäristöt määrittelevät kääntämistä eri tavoilla ja siksi käännösten institutionaalisuus vaihtelee. Hänen mukaansa nimenomaan ”institutionaalinen kääntäminen” sijoittuu tällä jatkumolla institutionaalisimpaan päähän. (Koskinen 2011, 57; 59.) Koskisen näkemystä tukee Annariikka Marttisen (2008, 48–51) YK-järjestöjen käännöstoimintaa tarkastelevan pro gradu -tutkielman päätelmä siitä, että Suomen YK-järjestöjen käännöstoiminta on vähemmän institutionalisoitunutta, koska se on YK:n päätasoon verrattuna hajanaisempaa ja vähemmän koordinoitua. Marttisen (2008, 54) mukaan institutionalisoitumisen aste pienenee, kun verrataan kaukaisempia ja pienempiä paikallisjärjestöjä kattojärjestöön. Erilaiset institutionaaliset ympäristöt vaihtelevat siis yhdenkin kattojärjestön sisällä, jolloin myös kääntämisen institutionaalisuus vaihtelee.

Kääntävistä instituutioista puhuttaessa täytyy ottaa huomioon institutionaalinen monikielisyys. Käsitteellä viitataan instituutioiden useamman kuin yhden kielen käyttöön sisäisessä sekä ulkoisessa viestinnässä, jolloin instituution toiminta on monikielistä (Baaij 2012, 1). Instituutio tunnustaa kaksi tai useamman kielen viralliseksi kielekseen, mikä tarkoittaa sitä, että monikielisuuden ylläpitämiseksi instituution ideologiaan liittyy erottamattomasti myös kääntäminen (Meylaerts 2012, 227). Institutionaalisesta monikielisyydestä ja kääntämisestä puhuttaessa on hyvä määritellä myös käännöspolitiikka. Käännöspolitiikka voidaan määritellä joukoksi kääntämistä koskevia julkisia sääntöjä ja toimintatapoja, jotka jokin virallinen taho on määritellyt, esimerkiksi valtion hallitus tai kansainväliset järjestöt kuten EU tai YK (Meylaerts 2011, 165; Tesseur 2014b, 33). Reine Meylaertsin (2011, 163) mukaan käännöspolitiikalla voidaan viitata sekä kääntämiseen institutionaalisessa kontekstissa, että epävirallisempiin piirteisiin kuten käännösstrategioihin, kääntämisen ideologiaan ja etiikkaan. Tesseur (2014b, 33) kuitenkin huomauttaa, että usein yleisellä institutionaalisella tasolla käännöspolitiikoista puhuttaessa tarkoitetaan lähinnä yleisluontoisia määräyksiä ja sääntöjä, eikä niinkään ohjeita käytännön käännöstyöhön.

Instituutioilla voi kuitenkin olla yleisiä käännöspolitiikkoja tarkempia ohjeita ja toimintatapoja sen toteuttamiseksi käytännössä. Institutionaaliselle kääntämiselle ominaiset piirteet ovat Koskisen (2011, 58) mukaan kollektiivisuus, anonyymisuus ja standardisoituneisuus, jotka varmistetaan hallitsemalla tekstien sanaston, syntaksin ja tyylin yhdenmukaisuutta keinoilla, jotka koskevat kaikkia instituution sisällä. Ian Mason yhtyy Koskisen huomioihin esittäessään, että suuret instituutiot voivat luoda omat käännöskulttuurinsa. Tämä tapahtuu siten, että instituution kääntämistä määrittelevät ohjeistukset koskevat kaikkia sen sisällä toimivia kääntäjiä esimerkiksi sanalistojen, tyylioppaiden, tekstintarkastuksen, tietokantojen, termipankkien, käännöstyökalujen, instituution ongelmanratkaisutapojen ja sen omien koulutusten muodossa. (Koskinen 2011, 58; Mason 2003, 175.) Näillä kontrollitavoilla instituutio varmistaa sen, että tekstit ovat yhdenmukaisia, lähtötekstit ja käännökset ovat ekvivalentteja sekä instituution oma ”ääni” on läsnä käännöksissä, kuten Koskisen (2008, 22) määritelmän mukaan kuuluu olla. Nämä keinot yhdenmukaistavat viestintää ja siten ylläpitävät instituution auktoriteettia ja vaikutusvaltaa.

Aikaisemmin instituutioiden kääntäjät olivat useimmiten in-house-kääntäjiä, mutta nykyään kustannus- ja käytännön syistä myös käännöstoimintaa on ulkoistettu joko osittain tai kokonaan, mikä tarkoittaa sitä, että myös institutionaalisen kääntäjän määritelmä on

laajentunut. Kääntäminen institutionaalisessa kontekstissa on siis kehittymässä monisyiseksi prosessiksi, joka toimii monien eri ammattilaisten ja toimijoiden sekä teknisten apuvälineiden verkossa. Vaikka monisyinen ja kollektiivinen käänno prosessi voidaan nähdä usein laadun näkökulmasta huonona käänno stapana, voi se myös tarkoittaa sitä, että tekstit kulkevat useamman laadunvalvontaprosessin läpi, millä varmistetaan tekstien toimivuus kyseisen instituution kontekstissa. (Kang 2009, 143–144.)

Koskisen (2011, 59) mukaan kääntäviä instituutioita on hyvin monenlaisia ja erikokoisia, joten institutionaalisen kääntämisen ilmiön ymmärtämiseksi on tehtävä yksityiskohtaisia tutkimuksia erilaisissa institutionaalisissa konteksteissa. Tutkielmani keskittyykin kansalaisjärjestöön yhdenlaisena kääntävänä instituutiona.

2.2 Kansalaisjärjestöt instituutioina ja niissä kääntäminen

Tässä tutkielmassa tutkimukseni kohteena on ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin Suomen osaston käänno stoiminta. Ihmisoikeusjärjestöt ovat kansalaisjärjestöjen muotoja, jotka keskittyvät toiminnassaan ihmisoikeuksien puolustamiseen. Kansalaisjärjestö on eräänlainen konkreettinen instituutiomuoto ja usein kansalaisjärjestöjen teksteissä ja käänno ksissä kuuluvat järjestöjen omat ”äänet”, joten niissä tapahtuva kääntäminen voidaan laskea Koskisen (2008, 22) määritelmän mukaan institutionaaliseksi kääntämiseksi.

Kansalaisjärjestö määritellään voittoa tavoittelemattomaksi järjestöksi, joka toimii kansalaisten puolesta ja on valtiosta riippumaton. Yhdistyneet kansakunnat loi kansalaisjärjestöihin viittaavan englanninkielisen termin *NGO, non-governmental organization*, vuonna 1945 erottamaan valtiosta riippumattomat järjestöt valtiollisista järjestöistä (*IGO, intergovernmental organization*) ja kansainvälisistä yksityisyrityksistä. (Oxford 2016 s.v. *non-governmental organization*; Tesseur 2014a, 557–555.) Kansalaisjärjestöt syntyvät usein vaikuttamaan yhteiskunnalliseen kehitykseen tai jonkin yhteiskunnallisen epäkohdan korjaamiseksi (Särkelä 2007, 129). Kansalaisjärjestöjä on syntynyt 1940-luvun jälkeen runsaasti ympäri maailman ja niiden toiminta on vakiintunut ja tärkeä osa yhteiskuntaa (Oxford 2016 s.v. *non-governmental organization*). Järjestöt voidaan laskea konkreettisiksi instituutioiksi, kun niiden arvot, rakenteet ja toimintatavat ovat vakiintuneita, verrattuna esimerkiksi yhteiskunnallisiin liikkeisiin, joiden toiminta ei välttämättä ole järjestäytynyttä.

Kansalaisjärjestöt edustavat tyypillisesti kansalaisten etuja ja ovat hyvin monimuotoisia. Yleisimpiä toiminnan kohteita ovat esimerkiksi ihmisoikeudet sekä poliittiset, sosiaaliset,

taloudelliset ja ympäristönsuojeluun liittyvät asiat. Kansalaisjärjestöt voivat olla paikallisia, kansallisia tai kansainvälisiä, ja niiden toiminta on usein vapaaehtoista. Niiden toiminta tähtää usein esimerkiksi yhteiskunnalliseen ilmapiiriin, asiaintilojen ja mielipiteiden muokkaamiseen vaikuttamalla virallisten tahojen toimintaan. (Oxford 2016 s.v. *non-governmental organization*; Särkelä 2007, 129.) Astrid Guillaumen (2010, 83) mukaan kansainvälisten kansalaisjärjestöjen on tärkeää pysyä globalisaation ja tietoteknisen kehityksen mukana ollakseen vaikutusvaltaisia. Globaalien kansalaisjärjestöjen toiminta on usein strukturoitua ja ideologisesti sitoutunutta ja niiden toimintaan saattaa osallistua vapaaehtoisten lisäksi myös palkallisia työntekijöitä. Joskus globaalisti toimivat järjestöt koostuvat kuitenkin hyvinkin irrallisista paikallistoimijoista, joille on yhteistä vain yleinen aate ja järjestön nimi (Wong 2012, 192).

Valtioidenvälisten järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen lukumäärä on kasvanut viime vuosikymmeninä eksponentiaalisesti (Tesseur 2014a, 557–558). *Yearbook of International Organizations* -julkaisun mukaan vuonna 2014–2015 maailmassa oli 7 756 valtioidenvälistä järjestöä ja 59 383 kansalaisjärjestöä (Union of International Associations 2014, Tesseurin 2014a, 557 mukaan)¹. Jos kansalaisjärjestöt haluavat toimia ja tavoittaa ihmisiä kansainvälisellä tai jopa globaalilla tasolla, ovat monikielisyys ja verkostoituminen avainasemassa. Tärkeimmät tekijät kansainvälisissä projekteissa ovat Guillaumen mukaan medioituminen², internet ja kääntäminen. (Guillaume 2010, 84–85.) Kääntäminen toimii välttämättömänä vaiheena tiedonvälityksessä, toiminnan laajentamisessa ja ihmisten tavoittamisessa. Guillaumen mukaan globalisoituneessa maailmassa yhteistoiminta on valtaa, jolloin kääntäminen toimii ”sementtinä” yhteisen toiminnan toteuttamisessa, minkä vuoksi kääntäminen on hänen mukaansa kansainvälisille kansalaisjärjestöille äärimmäisen tärkeää (2010, 85).

Anthony Pymin (2004, 85–86) mukaan ero valtioidenvälisten järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen käännösperiaatteiden välillä on merkittävä, koska valtioidenvälisten järjestöjen siteet valtioihin velvoittavat niitä sitoutumaan valtioiden mahdollisiin monikielisyyspolitiikkoihin symbolisista syistä. Suuret, vahvasti institutionalisoituneet järjestöt kuten EU, YK ja NATO ovat luoneet myös oman monikielisyyspolitiikkansa (ks. esim. Meylaerts 2010). Kansalaisjärjestöillä ei usein ole tarpeeksi rahoitusta ylläpitää symbolista monikielisyyttä ja palkata in-house-kääntäjiä

¹ Union of International Associations 2014. *Yearbook of International Organizations 2014–2015*. Leiden/Boston: Brill/Martinus Nijhoff Publishers (Tesseur 2014a, 557).

² Termillä *medioituminen* viitataan medioiden kasvavaan merkitykseen ja valtaan yhteiskunnassa. Ilmiöön viitataan englanniksi esimerkiksi termeillä *mediatization* ja *medialization* ja myös suomeksi termistä on monta eri versiota, esimerkiksi *medioituminen* ja *medialisaatio*. Ks. lisää: Ampuja, Koivisto & Väliaverron 2014, 22–37.

(Pym 2004, 85–86). Kansalaisjärjestöjen monikielisyys ja sitä myötä käännöstoiminta onkin siksi symbolisuuden sijaan hyvinkin strategista ja perustuu yleensä todellisille tarpeille, jotka liittyvät ideologian, intressien tai tavoitteiden ajamiseen. (Pym 2004, 86; Tesseur 2014a, 563).

Guillaume (2010, 85–86) jakaa kääntävät kansalaisjärjestöt kahteen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat perinteisesti toimivat järjestöt, joilla on paikallisosastoja useassa maassa ja joiden toiminta on konkreettista, kuten esimerkiksi Greenpeace. Toiseen ryhmään kuuluvat järjestöt ovat uudempia, internetissä toimivia yhteisöjä, kuten Avaaz.com, joka on vapaaehtoisten aktivistien verkosto ja toimii pääasiassa kansainvälisten adressikampanjoiden muodossa. (Mp.) Guillaumen (mts. 86–87) mukaan kansalaisjärjestöt ratkaisevat käännöstarpeensa esimerkiksi hyödyntämällä vapaaehtoiskääntäjiä, tekemällä yhteistyötä tutkimuskeskusten ja yliopistojen kanssa, palkkaamalla kääntäjäopiskelijoita harjoittelijoiksi ja käyttämällä verkossa olevia tai kaupallisia käännöskoneita. Guillaume jättää listauksensa ulkopuolelle kuitenkin sen mahdollisuuden, että kansalaisjärjestö on niin suuri, että sillä on varaa palkata ammattikääntäjiä tai tilata käännöksiä freelancereilta tai käännöstoimistoilta.

Rahoituksen niukkuus on kuitenkin kansalaisjärjestöjen yleinen ongelma. Se saattaa johtaa huonoihin käännöksiin ja kääntämättä jättämiseen, mikä vaikeuttaa sanoman levittämistä (Tesseur 2014b, 13). Kansalaisjärjestöjen käännöstoimintaa ei ole tutkittu yhtä paljon kuin valtioidenvälisten järjestöjen, vaikka niitä onkin lukumääräisesti enemmän. Eri kansalaisjärjestöt myös toimivat eri tavoilla, joten niiden institutionaalista monikielisyyttä, käännöstoimintaa ja erityisesti vapaaehtoistoimintaa on hyödyllistä tutkia. (Tesseur 2014a, 558.) Tesseurin (2014b, 13, 16, 24) mukaan käännöstieteessä ei tiedetä paljoa institutionaalisesta kääntämisestä kansalaisjärjestöissä tai siitä, millaisia keinoja ne käyttävät kääntämiseen, ketkä niissä kääntävät ja mitä seurauksia erilaisilla käännöstoimintaratkaisuilla on käännöksiin. Tesseurin (mts. 176) omien tutkimustulosten mukaan esimerkiksi Koskisen (2011, 58) määritelmä institutionaalisen kääntämisen kollektiivisuudesta, anonyymiydestä ja standardisoituneisuudesta ei välttämättä täysin päde kansalaisjärjestökontekstissa. Kansalaisjärjestöjen käännöspolitiikkojen ja -tapojen tutkiminen institutionaalisesta näkökulmasta tarjoaa uutta tietoa siitä, miten ne hyödyntävät kääntämistä ja kielipolitiikkaa, miten ne toimivat monikielisesti ja siten vaikuttavat monipuolisesti yhteiskunnassa (Tesseur 2014b, 13).

3 Vapaaehtoiskääntäminen

Vapaaehtoiskääntäminen on saanut viime aikoina paljon uusia muotoja teknologisen kehityksen ansiosta ja on siten herättänyt myös lisää käännöstieteellistä kiinnostusta (O'Brien & Schäler 2010, 1–2; O'Hagan 2009, 94). Vapaaehtoiskääntämisen uudet ja erilaiset muodot ovat alkaneet yleistyä niin paljon, että ne ovat varteenotettavia kääntämisen muotoja käännösosalalla (O'Brien & Schäler 2010, 1–2) sekä käännöstieteellisessä tutkimuksessa. Vapaaehtoiskääntämiseen liittyvään ei-ammattilliseen kääntämiseen on myös alettu kiinnittää huomiota. Ei-ammattillista kääntämistä tapahtuu monessa eri kontekstissa ja monenlaisten ei-ammattilaiskääntäjien toimesta (Pérez González & Susam-Saraeva 2012, 149). Aiheesta on järjestetty jopa konferensseja.³

Jotta voidaan puhua vapaaehtoiskääntämisestä, tulee ensiksi määritellä, mitä vapaaehtoistoiminta tarkoittaa. Vapaaehtoistoiminta on Aaro Harjun mukaan aktiivisen kansalaisuuden selkein ja konkreettisin ilmentymä (Harju 2005, 70). Vapaaehtoistoiminnassa kiteytyvät Harjun mukaan kaikki aktiivisen kansalaisen neljä piirrettä; ihmisen identiteetti, osallistuminen, kohtaaminen ja välittäminen (Harju 2004, 41; 2005, 68, 70). Identiteetin kautta aktiivinen kansalainen hahmottaa arvonsa sekä paikkansa yhteisössä ja yhteiskunnassa. Osallistumisessa ihminen konkretisoi aktiivisen kansalaisuutensa sosiaaliseksi toiminnaksi, mikä tuottaa osallisuuden ja yhteenkuulumisen tunteen sekä mahdollisuuden vaikuttaa asioihin. Ihminen on sosiaalinen olento ja kaipaa siksi ihmisten läheisyyttä ja kontaktia, mikä saavutetaan joko henkilökohtaisissa kohtaamisissa tai vaikkapa internetissä. Aktiivinen kansalainen myös välittää itsestään ja toisista ihmisistä ja haluaa tehdä työtä yhteisen hyvän saavuttamiseksi. Vapaaehtoistoisten toiminnassa ilmenee kaikkia näitä piirteitä ja siten se kehittää ja vahvistaa ihmisiä niin henkilökohtaisesti kuin myös aktiivisena kansalaisena. (Harju 2005, 68–70.)

Vapaaehtoistoiminnan tai -työn kirjo on laaja, mutta Anne Birgitte Yeungin (2007, 153) määritelmän mukaan se on yleisesti ”tärkeä yhteiskunnallinen ja yksilöllinen voimavara, jossa yksilöt käyttävät omia henkilökohtaisia resurssejaan toisten hyvinvoinnista ja samalla omasta

³ Ei-ammattilaisten kääntämiseen liittyen on järjestetty jo kolmas konferenssi vuonna 2016 Winterthurissa Sveitsissä. Konferenssin nimi oli *3rd International Conference on Non-Professional Interpreting and Translation* (NPIT3) ja siellä käsiteltiin esimerkiksi palkatonta vapaaehtoiskääntämistä ja -tulkkausta. (3rd International Conference on Non-Professional Interpreting and Translation 2016.)

huolehtimiseen”. Vapaaehtoistoimintaa on esimerkiksi hyväntekeväisyysjärjestöjen rahankeruussa auttaminen, jumpan vetäminen vanhainkodissa, tai urheiluseurassa valmentaminen. Oleellista kaikissa vapaaehtoistoiminnan muodoissa on joustavuus, vapaavalintaisuus, omaehtoisuus sekä se, että toiminnasta ei saa tai saa hyvin vähän rahallista tai muuta korvausta (mp.; Handy, Cnaan, Brudney, Ascoli, Meijs & Ranade 2000, 63).

Vapaaehtoistoimintaa voidaan toteuttaa perinteisen toiminnan lisäksi myös virtuaalisesti. Virtuaalisella vapaaehtoistoiminnalla (*virtual volunteering* tai *online volunteering*) tarkoitetaan vapaaehtoistoimintaa, jota tehdään kokonaan tai osittain internetin välityksellä esimerkiksi kotoa käsin. Virtuaalinen vapaaehtoistoiminta mahdollistaa resurssien laajemman käytön ja jakamisen sekä rohkaisee helppoudellaan useampia osallistumaan. Yleensä virtuaalista vapaaehtoistoimintaa yhdistetään myös paikan päällä tapahtuvaan toimintaan. (Ellis & Cravens 2000, 1.)

Vapaaehtoiskääntämistä on monenlaista ja siksi myös sen määritelmiä on monia. Tässä tutkielmassa käytetään Maeve Olohanin (2014, 19) määritelmää, jonka mukaan vapaaehtoiskääntäminen on käännöstyötä, jota ihmiset tekevät omasta tahdostaan muiden hyväksi, ja josta ei saa palkkiota tai muuta korvausta. Vapaaehtoiskääntäminen on järjestetty jonkin virallisen tahon toimesta ja käännökset hyödyttävät pääasiassa ulkopuolisia toimijoita, eivätkä vaikkapa vapaaehtoisen perheenjäseniä, ystäviä tai vapaaehtoista itseään (mp.). Se on luonteeltaan ei-ammattillista siten, että sitä tekevät eivät saa siitä korvausta ja tekevät sitä vapaaehtoisesti, mutta sitä voivat tehdä myös ammattikäntäjät (Pilke ym. 2015, 331).

Tässä luvussa esittelen vapaaehtoiskääntämisen yleisesti ja sitten pureudun aktivismikäntämiseen vapaaehtoiskääntämisen sisällä. Lopuksi käsittelen vapaaehtoiskääntäjien motiivitutkimuksia, joille perustan tutkimusmetodini luvussa 5.

3.1 Vapaaehtoiskääntäminen ja ammattikäntäminen

Vapaaehtoistyöstä puhuttaessa nousee usein esiin ammattilaisen käsite ja vapaaehtoisten tietotaito verrattuna ammattilaistyöhön. Anthony Pymin (2012, 70–72) mukaan ammattilaisuus perustuu ulkoisen maailman luottamukseen ja hyötyyn. Luottamus on ansaittava ensin, minkä jälkeen ammattilaiset voivat saada esimerkiksi rahallisia palkkioita ja pääsyn erilaisiin sosiaalisiin verkostoihin (mp.) Sergey Tyulenevin (2014, 68) määritelmän mukaan ammattilaisilla on tiettyjä taitoja ja formaalisia pätevyyskäsitteitä, jotka on hankittu erityisellä koulutuksella tai pätevyystesteillä. Ammattilaisten tiettyjä taitoja voi kuitenkin hankkia myös

työelämässä. Ammatillaiset voivat kilpailla näillä sertifioituilla taidoillaan ja sosiaalisilla verkostoillaan yhteiskunnassa ja täten saavuttaa arvostetun aseman (Tyulenev 2014, 68). Ammatillaiset ovat siis yhteiskunnallisesti arvostetussa erityisasemassa ja tarjoavat palveluita, joihin liittyy kyseisen eksklusiivisuuden ja sosiaalisen tunnustuksen mukanaan tuomia erityisiä arvoja. (Pym 2012, 69; 70–72.)

Tyulenev (2014, 77–78) esittää, että käännösosalalla on useita ammattilaisten kategorioita, esimerkiksi kääntäjiä ja tulkkeja, kääntämisen opettajia, kääntämisen tutkijoita sekä muiden alojen asiantuntijoita, jotka ovat mukana käännöstoiminnassa. Tyulenevin mukaan käännösosalalla toimii näiden ammattilaisten lisäksi amatöörejä sekä ”paraprofessionaaleja”. Tällaiset ”parakääntäjät” ovat ihmisiä, joiden työnkuva ei liity suoraan kääntämiseen, mutta jotka silti kääntävät työssään. Tällaisia ovat esimerkiksi toimittajat, jotka hyödyntävät erikielisiä lähdemateriaaleja artikkeleissaan. (Mts. 75–76.) Pymin (2012, 70–72) mukaan vapaaehtoiset amatöörit ja paraprofessionaalit saattavat tehdä täysin saman työn kuin ammatillaiset, mutta työhön ei liitetä samoja ammatillisuuden arvoja eikä ei-ammattilaiseen täten luoteta yhtä paljoa. On kuitenkin tärkeää muistaa, että myös ammatillaiskääntäjät saattavat toimia vapaaehtoisikääntäjinä. Kääntämisestä, kuten muustakin työstä, voi saada rahallisen korvauksen lisäksi myös sosiaalista, symbolista ja kulttuurista pääomaa, jolloin motiivit työn tekemiseen ovat erilaiset (Pym 2012, 4). Ammattitaitoa voidaan siis hyödyntää myös muista kuin rahallisista syistä, esimerkiksi juurikin vapaaehtoistoiminnassa.

Tällaiset Tyulenevin määrittelemät paraprofessionaalit saattavat toimia translationaalisissa tiloissa, jotka Svetlana Probirskaja (2017, 3) määrittelee tiloiksi, joissa tapahtuu joko luonnollista, ei-ammattillista tai ammatillista kääntämistä tai tulkkausta tapahtuu eri kielten kulttuurien tai modaliteettien välillä. Tällaisia tiloja voivat olla esimerkiksi yhteisöt, kaupungit tai järjestöt (mp.). Tiloissa esiintyy monikielistä kanssakäymistä, josta seuraa erilaisia ammatillisia tai ei-ammattillisia kääntämiseen liittyviä ratkaisuja. Ammatikääntämisen ja -tulkkauksen ulkopuolelle sijoittuu siis tällaisia muita kääntämisen muotoja, joita ammattitoiminnan eettiset ja kodifioidut normit eivät tyypillisesti ohjaa. Tällaisille käännöstieteen reuna-alueen ilmiöille on monenlaisia nimityksiä, esimerkiksi luonnollinen kääntäminen, maallikkokääntäminen ja ei-ammattillinen kääntäminen. (Pilke ym. 2015, 318.) Tähän tutkielmaan soveltuu kuitenkin parhaiten ei-ammattillinen kääntäminen, jotta ero vapaaehtoisen kääntämisen, ammatillisen kääntämisen ja muun ammatillisen työn lomassa

kääntämisen välillä säilyy. Voidaan siis myös katsoa, että ”paraprofessionaalit” kääntäjät kääntävät ei-ammattillisesti.

3.2 Vapaaehtoiskääntämisen muotoja

Vapaaehtoisesti on käännetty jo kauan, mutta globalisaatio ja teknologiset kehitykset ovat saaneet aikaan uusien käännöstarpeiden lisäksi uusia vapaaehtoiskääntämisen muotoja (Cámara de la Fuente 2015, 211). Usein käännösten käyttäjistä on tullut myös vapaaehtoisia kääntäjiä (Cronin 2013, 4). Käännösteknologioiden ja virtuaalisten verkostojen myötä yhä useampi voi kääntää erilaisia sisältöjä internetissä (Cámara de la Fuente 2015, 211, 215; Folaron 2012, 233). Myös itse kääntäminen ja käännösprosessit voivat olla monimuotoisempia kuin ammattikäntämisessä. Vapaaehtoisein ja yhteistyöhön perustuviin käännösprosesseihin voi osallistua monenlaisia ihmisiä ja asiantuntijoita, joita motivoivat erilaiset aatteet ja tavoitteet kuin perinteisissä käännösprosesseissa (Folaron 2012, 233; Pym 2012, 84). Olohanin (2014, 18) mukaan tällaiset vapaaehtoiskääntämisen uudet ja moninaiset muodot ovat varteenotettavan käännöstoiminnan muotoja erityisesti internetyhteisöissä ja sosiaalisen median sivustoilla. Vapaaehtoiskääntämisen virtuaaliyhteisölliset muodot ovat todennäköisesti lähtöisin fanien tekemistä käännöksistä, esimerkiksi tv-sarjojen tekstityksistä (O’Hagan 2009, 94). Tämän jälkeen vastaavia vapaaehtoisia yhteisöllisen kääntämisen muotoja ja kääntäjien verkostoja on syntynyt moneen eri tarkoitukseen.

Anthony Pym (2014, 128) jakaa vapaaehtoiskääntämisen ilmiöt suhteellisen karkeasti kahteen ryhmään. Toiseen ryhmään sisältyy internetissä tapahtuva vapaaehtoiskääntäminen. Siinä uudenlaisia käännösteknologioita ja kollektiivisia käännösprosesseja on hyödynnetty sisältöjen vapaaehtoiseen kääntämiseen esimerkiksi multimediasovelluksissa (videopelit, elokuvat), sosiaalisen median verkkosivuilla (Facebook ja Twitter) ja open source -ohjelmissa (OpenOffice). (Mp.; Folaron 2012, 233.) Toinen vapaaehtoiskääntämisen ilmiöiden ryhmä on Pymmin (2015, 128) mukaan järjestäytyneempi vapaaehtoinen käännöstoiminta jonkin tavoitteen hyväksi, kuten esimerkiksi Greenpeacea ja Amnesty Internationalissa. Jako on kuitenkin hieman liian yksioikoinen ja ilmiöt saattavat olla päällekkäisiä. Palkalliset käännöspalvelut tuottavat usein virallisia tekstejä hallitsevien yhteiskuntarakenteiden käyttöön, kun taas vapaaehtoiskääntäjät kääntävät yleensä vaihtoehtoisia, vallitsevia rakenteita kyseenalaistavia tekstejä ja käännöksiä tehdään myös vähemmistökielillä (Boéri & Maier 2010, 1; O’Brien & Schäler 2010, 2). Esimerkiksi kansalaisjärjestöt saattavat kääntää ideologisia ja kantaaottavia tekstejä, ja internetyhteisöt saattavat kääntää erilaisia sovelluksia vähemmistökielille, joita

sovellusten julkaisijat eivät välttämättä itse tue. Näiden kaikkien ilmiöiden kattokäsitteenä voidaan kuitenkin käyttää vapaaehtoisikäntämistä (*volunteer translation*), koska se kattaa ilmiön erilaiset muodot (Pym 2014, 128).

Vapaaehtoisikäntämisestä puhuttaessa on myös tärkeää puhua joukkoistamisesta, jota hyödynnetään yhä enemmän tekstien ja esimerkiksi internetsovellusten käntämisessä (Olohan 2014, 18). Marian Flanagan (2016, 149) määrittelee joukkoistamisen (*crowdsourcing*) tyypillisesti in-house-työntekijöiden ja ammattilaisten tekemän työn ulkoistamiseksi laajemmalle, usein virtuaaliselle, yleisölle. Joukkoistamisessa alullepanija voi olla esimerkiksi organisaatio tai yksilö, joka julkaisee toimeksiannon ja pyytää ulkoisten ”joukkojen” vapaaehtoista apua siihen (Cámara de la Fuente 2015, 211). Se ei välttämättä tarkoita ilmaista työtä, mutta voi olla halvempaa kuin ammattilaisen palkkaaminen (Flanagan 2016, 149). Joukkoistamisen sijaan vapaaehtoisikäntäminen voidaan nähdä ennemminkin *talkoistamisena*, joka tarkoittaa joukkoistamista, jossa työn tekemisestä ei makseta rahallista korvausta (Sanastokeskus TSK 2010, 16). Joukkoistamisessa ja talkoistamisessa ammattilaisen ja amatöörin rajat siis sumentuvat, kun samaa työtä tarjotaan virtuaalisesti määrittelemättömälle joukolle ihmisiä.

Vapaaehtoisikäntämisestä uusia virtuaalisia ja yhteisöllisiä muotoja on pidetty uhkana käännoäsalalla, vaikka yhteistyökäntämistä, jossa ammattilaiset ja ei-ammattilaiset tekevät yhteistyötä, on hyödynnetty esimerkiksi kirjojen käntämisessä (Cámara de la Fuente 2015, 212). Jotkut ammattikäntäjäjärjestöt ovat alkaneet jo julkisesti epäillä tällaisia avoimia teknologioita ja vapaaehtoisikäntäjien käyttöä⁴ (Cámara de la Fuente 2015, 212; Flanagan 2016, 163–164; Pym 2014, 128). Pym (2014, 128–129) mielestä on kuitenkin samaan aikaan ymmärrettävä, että vapaaehtoisesti käntävät käyttäjät tai jonkin tietyn aiheen puolestapuhujat ovat yleensä hyvinkin perehtyneitä juuri niihin aihealueisiin, joiden tekstejä he käntävät vapaaehtoisesti. Pym mukaan vapaaehtoisikäntäjien lisääntynyt käyttö ja käännoästeknologioiden laajempi jakaminen voidaan nähdä ongelmallisina ammattikäntäjien näkökulmasta, mutta keskeisempiä ongelmia tulevaisuudessa ovat esimerkiksi laadun yhdenmukaisuus, tyylioppaiden hyödyntäminen ja töiden aikarajat, kun

⁴ Eräät ammattikäntäjät julkaisivat vetoomuksen käännoäsalan joukkoistamista vastaan nimellä *Professional Translators against Crowdsourcing and Other Unethical Business Practices*, jonka päämotiivina oli korostaa ammattikäntäjien työn laatua verrattuna ei-ammattilaisten käännoäksiin (Cámara de la Fuente, 2015, 212).

vapaaehtoiskääntämisen ja käännösten joukkoistamisen ilmiöt yleistyvät. Hänen mukaansa tulevaisuuden suunta saattaa olla se, että vapaaehtoiskääntäjät ja ammattilaiset tekevät yhteistyötä projektien eri vaiheissa. (Mp.) Myös Deborah Folaronin (2010, 233) näkemyksen mukaan globaali tarve kääntää sisältöä monille kielille tulee kasvamaan eksponentiaalisesti, jolloin perinteiset kääntämisen muodot eivät riitä. Tulevaisuudessa voidaan siis odottaa yhä uudenlaisten kääntämisen muotojen syntyä, kun teknologiat kehittyvät ja käyttäjien kollektiivisesti tuottamat sisällöt kasvavat internetissä. Sovellukset kuten Google Translate ja muut käännöskoneet, joiden toimintaan käyttäjät voivat vaikuttaa, ovat merkki siitä, että maailmalla on kiinnostusta joukkoistettuun kääntämiseen, jolla vastataan alati kasvavaan käännöstarpeeseen. (Mp.)

Vapaaehtoiskääntämisen uudet muodot parantavat esimerkiksi vähemmistökielten asemaa ja globaalia pääsyä tiedon äärelle (O'Brien & Schäler 2010, 2). Näiden lisäksi vapaaehtoinen kääntäminen, tulkkaus, lokalisointi ja konekääntäminen ovat tärkeitä humanitäärisissä kriisitilanteissa, esimerkiksi vapaaehtoiskääntäjien järjestöjen kuten Translators without Bordersin ja Global Voices Onlinen kautta. (Folaron 2012, 233.) Humanitääriset ja hyväntekeväisyyteen liittyvät syyt ovatkin perustana Pymin (2014, 128) vapaaehtoiskääntämisen jaottelun toiselle ryhmälle, jonka muodoissa käännetään jonkin tavoitteen hyväksi. Tällaista vapaaehtoiskääntämisen roolia hyväntekeväisyydessä ja aktivismissa käsitellään seuraavassa alaluvussa.

3.3 Vapaaehtoiskääntäminen ja aktivismi

Vapaaehtoiskääntämisen kattokäsitteen alle sijoittuu niin internetsovellusten kääntämisen joukkoistamisen, fanikääntämisen ja käyttäjien toteuttaman kääntämisen lisäksi myös vapaaehtoiset aktivistikääntäjäjärjestöt, joita ajavat esimerkiksi humanitääriset ja ideologiset tavoitteet. Aktivismi voidaan nähdä vapaaehtoistoiminnan alatyypinä, jossa poliittinen vaikuttaminen korostuu (Musick & Wilson 2007, 23). Siobhan Browenlie (2010, 45) määrittelee aktivismin tarkoitukselliseksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on vaikuttaa sosiaaliseen, poliittiseen, taloudelliseen tai ympäristön tilanteeseen. Vapaaehtoistoiminta nähdään puolestaan epäpoliittisena, hyvien asioiden edistämisenä ja ihmisten hoitamisena. Aktivistit kampanjoivat ja marssivat yhteiskunnallisen muutoksen puolesta, kun taas vapaaehtoistoiminta huolehtii ja hoivaa tämänhetkisten rakenteiden jalkoihin jääneitä. (Musick & Wilson 2007, 18.) Browenlien (2010, 45) mukaan erityisesti kääntäjillä on ollut innovatiivinen rooli yhteiskunnallisessa kehityksessä ja aktivismissa; he ovat levittäneet

käännöstoiminnallaan uusia ajatuksia ja perspektiivejä, jotka ovat saattaneet liittyä hyvinkin suoraan politiikkaan tai muihin aatteisiin.

Myös vapaaehtoisesti kääntämällä voi siis osallistua aktivismiin. Kääntäjien ja kääntämisen ajatellaan usein olevan neutraalia, mutta se on aina kulttuurisesti ja poliittisesti sidottua, vaikka sitoumuksia ei olisikaan eksplikoitu (Browenlie 2012, 45). Kääntämistä voidaan käyttää vastarinnan ja valta-asemien haastamisen työkaluna ja kääntäjät voivat toiminnallaan tuoda esiin omia aatteitaan ja vastustaa tai ylläpitää vallitsevia valta-asemia (Baker 2009, 222–223; Boéri & Maier 2010, 1). Erityisesti kääntämiseen liittyvät päätökset, kuten käännösstrategioiden ja kieliparien valinta, ovat aina puolueellisia, koska ne tehdään aina tietyssä kontekstissa eivätkä käännökset välttämättä aina vastaa lähtötekstiä sataprosenttisesti (Tymoczko 2000, 24).

On olemassa myös järjestäytyneitä ja vahvasti sitoutuneita ammatillais- ja ei-ammattilaiskääntäjien verkostoja, jotka voidaan laskea poliittisiksi aktivistiryhmiksi, kuten Translators without Borders, Translators for Peace, Babels ja ECOS (Baker 2006a, 463). Hyväntekeväisyyteen ja aktivismiin perustuvia vapaaehtoisääntäjäjärjestöjä alettiin perustaa runsaasti 2000-luvun vaihteen jälkeen (Browenlie 2012, 46)⁵. Esimerkiksi ECOS (*Traductores e Intérpretes por la Solidaridad*) perustettiin Granadan yliopistossa Espanjassa vuonna 1998 tarjoamaan vapaaehtoisäännöksiä kansalaisjärjestöille, sosiaalifoorumeille ja muille tuottoa tavoittelemattomille järjestöille (Baker 2006a, 473). On olemassa siis varsinaisia vapaaehtoisten aktivistikääntäjien verkostoja ja järjestöjä, mutta myös muita aktivistijärjestöjä, jotka hyödyntävät toiminnassaan kääntämistä, kuten esimerkiksi Greenpeace ja Amnesty International. Käännösviestintä on aktivismissa, hyväntekeväisyydessä ja vapaaehtoistoiminnassa avainasemassa, kun kansalaisjärjestöt haluavat toimia globaalilla tasolla (Guillaume 2010, 85–86).

Browenlien (2010, 46) mukaan nykypäivän aktivistikääntämisessä on nähtävissä uudenlaisia ilmiöitä; yhteiskunnalliset liikkeet ovat usein ylikansallisia aatteiltaan, edustajiltaan, kannattajiltaan ja yleisöiltään. Aktivistikääntäjien verkostot hyödyntävät nykyaikaista teknologiaa esimerkiksi verkostoitumiseen, tiedottamiseen ja tiedonlevitykseen, kuten muutenkin vapaaehtoisääntämisen muodoissa (mp.). Aktivistikääntäjäjärjestöissä toimii vapaaehtoisääntäjinä sekä ammattilaisääntäjiä että amatöörejä. Kuten ei muitakaan

⁵ Myös käännöstieteellisessä tutkimuksessa on alettu 2000-luvulla tutkia erityisesti aktivistikääntämistä ja valtaerojen heijastumista teksteihin ja kääntämiseen (Browenlie 2012, 48).

vapaaehtoistyöntekijöitä, vapaaehtoisten aktivistijärjestöjen ammattilaiskääntäjiä ei motivoi rahallinen korvaus, vaan kääntäjät liittyvät aktivistikääntäjäjärjestöihin yleensä edistääkseen arvoja ja aatteita, joihin he uskovat. Järjestöissä toimivat ammattikäntäjät toimivat siis usein palkkatyön lisäksi pro bono -aktivistikääntäjinä puolustamiensa aatteiden puolesta. (Baker 2006b, 37; Browenlie 2010, 46–47.) On kuitenkin myös tapauksia, joissa esimerkiksi kääntäjäopiskelijat kääntävät vapaaehtoisesti kerryttääkseen kääntämiskokemustaan ilman erityistä sitoutumista ryhmän ideologiaan (Baker 2006b, 37.)

3.4 Vapaaehtoiskääntämisen motiivien tutkiminen

Vapaaehtoistoimintaa, kuten kaikkea muutakin toimintaa, ohjaavat motiivit. Motiivit ovat päämääräsuuntautuneita tiedostettuja tai tiedostamattomia syitä, tarpeita ja haluja, jotka virittävät ja ylläpitävät yksilön käyttäytymisen suuntaa. Motiivit saavat aikaan motivaation, eli tilan, joka määrää sen, mihin ja miten vireästi yksilön toiminta suuntautuu. (Peltonen & Ruohotie 1992, 16–17.) Edward Deci (1972, 113) erottelee kaksi motivaatiotyyppiä: sisäinen motivaatio (*intrinsic motivation*) ja ulkoinen motivaatio (*extrinsic motivation*). Sisäisessä motivaatiossa henkilöä ohjaavat sisäiset motiivit ja hän osallistuu toimintaan itse toiminnan vuoksi saamatta muuta palkintoa. Ulkoisessa motivaatiossa henkilöä ohjaavat ulkoiset motiivit, jolloin toiminta johtaa ulkoisiin palkintoihin, esimerkiksi hyvään palautteeseen, erityiseen statukseen tai aineelliseen palkintoon. (Mp.) Ulkoiset motiivit eivät kuitenkaan poissulje sisäisiä motiiveja, vaan ne voivat luoda motivaatiota yhtä aikaa (Cámara de la Fuente 2015, 215; McDonough Dolmaya 2012, 183–184). Anne Birgitta Yeungin (2005, 83) mukaan motivaatio muodostaa vapaaehtoistoiminnan perustan ja erityisesti vapaaehtoisten motiivit, eli toiminnan syyt, ovat tärkeä vapaaehtoistoiminnan tutkimusalue. Motiivien tutkimuksen avulla saadaan tärkeää tietoa, jonka avulla voidaan tukea vapaaehtoisten motivaatiota. Yeungin (2007, 162–163) mukaan vapaaehtoisten motivaatiota voidaan tukea esimerkiksi varmistamalla toiminnan antoisuus ja vapaaehtoisten saama tarpeellisuuden tunne. Tärkeitä ovat myös sosiaalinen tuki ja ryhmähenki, sekä vuorovaikutus, palaute, koulutus ja jatkuvuuden kokemukset (mp.). Käännösalalla vapaaehtoiskääntämisen virtuaalisten ja yhteisöllisten muotojen yhä yleistyessä on niiden tutkimus ja etenkin vapaaehtoiskääntäjien motiivien tutkimus merkittävää (Olohan 2014, 17).

Käännöstieteessä on tutkittu jonkin verran internetissä tapahtuvaa, yhteistyöhön perustuvaa joukkoistettua kääntämistä (O'Hagan 2009), mutta Maeve Olohanin (2014, 17) mukaan vasta viime aikoina on alettu keskittyä siihen, mikä motivoi vapaaehtoiskääntäjiä erilaisissa

konteksteissa. Olohan on itse tutkinut vapaaehtoiskääntämistä TED-järjestön parissa. TED on voittoa tavoittelematon järjestö, joka järjestää TED Talks -puhekonferensseja, joiden tarkoituksena on inspiroida ja jakaa tietoa ja ideoita monilla kielillä. Tämän vuoksi TED.com -sivuston TED Talks -videot tekstitetään monelle eri kielelle ja kääntäjinä toimii vapaaehtoiskääntäjiä. (TED s.d.) Olohanin tutkimuksen kohteena oli 11 TED:in vapaaehtoiskääntäjien blogikirjoitusta, joissa he kertoivat motiiveistaan (Olohan 2014, 18). Olohan analysoi blogikirjoitukset ja loi löydöksiensä pohjalta kuusi motivaatiokategoriaa:

- 1) TED:in ideoiden ja tiedon levittäminen
- 2) yhteiskunnalliseen muutokseen vaikuttaminen
- 3) vapaaehtoistyöstä saatavan ei-täysin altruistisen ”lämpimän hehkun”, mielihyvän tunteen, saavuttaminen
- 4) yhteisössä osana oleminen
- 5) oppimisen tehostaminen ja
- 6) vapaaehtoistyöstä nautinnon saaminen.

(Olohan 2014, 24.)

Ensimmäisessä ja yleisimmässä kategoriassa motiivina on sen mahdollistaminen, että muut voivat hyötyä TED:istä ja ideoiden levittämisestä, eli TED:in tarkoituksien tukeminen. Toiseksi yleisin motiivi on yhteiskunnalliseen muutokseen vaikuttaminen, mikä ei yhdisty suoraan TED:in arvojen ajamiseen, vaan yleiseen muutokseen, kuten esimerkiksi kulttuurien ja ihmisten väliseen kunnioitukseen. Kolmannen kategorian motiivit edustavat epäpuhdasta altruismia, jossa vapaaehtoiset saavat ”lämmintä hehkua” (*warm glow*), eli mielihyvää vapaaehtoistyöstään. Neljänneksi eniten motivoi yhteisössä tai ryhmässä mukana oleminen ja yhteistyöhön osallistuminen. Viidennessä kategoria koostuu oppimismotiiveista, eli siitä, että vapaaehtoiskääntämiseen osallistumalla vapaaehtoinen oppii kääntämistään aiheista lisää. Tuloksissa ei käynyt ilmi, että tutkimuksen kohteena olevia kääntäjiä motivoisi ammatillinen kehitys, mutta tuloksia ei voikaan yleistää tuhansiin TED-vapaaehtoiskääntäjiin. Kuudennessa kategoriassa motiivina oli se, että kääntäminen on hauskaa ja vapaaehtoiset nauttivat siitä harrastusmielessä. (Olohan 2014, 25–26.) Näiden löydöksiensä lisäksi Olohan huomauttaa, että vapaaehtoistoiminnan alkunnostuksen motiivit voivat poiketa niistä, jotka johtavat pitkäaikaiseen ja sitoutuneeseen vapaaehtoistoimintaan. Hänen mukaansa motivoivien tekijöiden lisäksi olisi hyvä tutkia myös epämotivoivia tekijöitä. (Mts. 29.)

Olohan toteutti tutkimuksensa laadullisena tekstianalyysinä, jossa motiiveja tunnistettiin blogiteksteistä. Vapaaehtoisten itse omista motiiveistaan kirjoittamaa materiaalia on rajoitetusti saatavilla, joten yleisempiä alan tutkimusmenetelmiä ovat kyselytutkimukset. Olohanin lisäksi myös Lidia Cámara de la Fuente (2015) on tutkinut TED Talks-verkoston vapaaehtoiskääntäjien motiiveja, mutta kyselytutkimuksella. Kyselyssä hän kartoitti 177 vapaaehtoiskääntäjän taustoja ja motiiveja. Hän pyysi vastaajia valitsemaan motiiveja koskevista väittämistä ne, joihin he samaistuivat. Väittämät perustuivat hänen tekemiinsä puolistrukturoituihin haastatteluihin TED:in kielikoordinaattoreiden kanssa. (Cámara de la Fuente 2015, 217.) Tutkimustulosten mukaan TED:in vapaaehtoiskääntäjiä motivoi Olohanin tulosten mukaisesti eniten se, että he ovat aktiivisessa ja interaktiivisessa roolissa TED:in mission levittämisessä, käyttävät vapaa-aikaansa hyödyksi ja nauttivat siitä sekä se, että he oppivat kääntämällä (mts. 226).

Kyselymetodia on käyttänyt myös Julie McDonough Dolmaya (2012), joka tutki Wikipedian vapaaehtoiskääntäjiä ja joukkoistettua kääntämistä. Hän teetti kyselyn 75 englanniksi kääntävälle vapaaehtoiselle. Kyselyssä oli 18 kysymystä, jotka oli jaettu kolmeen osioon: ensimmäinen kysymysjoukko käsitteli vapaaehtoisten taustoja, toinen vapaaehtoisten muita kokemuksia joukkoistetusta kääntämisestä ja kolmas vapaaehtoisten motiiveja osallistua joukkoistettuihin käännösprojekteihin. (Mts. 172.) Motiiviosiossa vastaajia pyydettiin ensin valitsemaan sisäisten ja ulkoisten motiivien listasta neljä syytä osallistumiselleen ja sen jälkeen valitsemaan niistä tärkeimmän (mts. 181). Tutkimuksen tulosten mukaan vapaaehtoisia motivoivat eniten sisäiset motiivit, kuten esimerkiksi tiedon välittäminen, joukkoistamisprojektin järjestön ja sen tavoitteiden tukeminen sekä toiminnan älyllinen stimulaatio. (Mp.) Ulkoisissa motiiveissa näkyi eroja vastanneiden ammattilais- ja ei-ammattilaiskääntäjien välillä; ammattilaiset pyrkivät useammin saavuttamaan vapaaehtoiskääntämisellä paremman statuksen ja enemmän asiakkaita. Molemmat kuitenkin näkivät tällaiset projektit mahdollisuuksina kehittää kääntämistaitojaan. Myös käännöspalaute oli yksi motivoiva tekijä. (Mts. 183.)

McDonough Dolmayan (2012, 183–184) tulosten mukaan sisäiset ja ulkoiset motiivit voivat vaikuttaa motivaatioon samanaikaisesti; toisaalta vapaaehtoiskääntäjää voi motivoida hyväntekeväisyys, mutta myös se, että tämä saa vapaaehtoistyöstä jotain henkilökohtaista hyötyä, esimerkiksi tutustua ensimmäisten joukossa uusimpiin ohjelmistoihin. McDonough Dolmayan mielestä olisi mielenkiintoista tutkia myös sitä, miten käännöksiä tällaisessa

vapaaehtoisessa kääntämisen muodossa revisoidaan ja mitä käännösnormeja hyödynnetään. Sen kautta voisi tutkia myös sitä, kuinka institutionalisoitunutta esimerkiksi Wikipedia-kääntäminen on ja sitä, miten laatustandardit soveltuvat tällaisiin joukkoistamiskäännösprojekteihin. (Mts. 188.)

Tutkielmani kannalta osuvin tutkimus on Sharon O'Brienin ja Reinhard Schälerin (2010) tutkimus, koska sen aiheena oli hyväntekeväisyysjärjestölle kääntävät vapaaehtoiset, kuten tässäkin tutkielmassa. Heidän tutkimuskohteenaan oli voittoa tavoittelematon hyväntekeväisyysjärjestö *The Rosetta Foundation* (TRF), joka välittää vapaaehtoiskääntäjille käännöksiä. O'Brien ja Schäler teettivät 139 vapaaehtoiskääntäjälle kyselytutkimuksen, jolla he tutkivat erilaisia motivaatiotekijöitä ja niiden yleisyyttä sekä tekijöitä, jotka motivoisivat kääntämään yhä enemmän vapaaehtoisesti. (O'Brien & Schäler 2010, 2–3.) Vastaajat arvioivat Likert-asteikolla kuusi eri motivaatiotekijää, jotka oli jaettu henkilökohtaisiin motiiveihin, sosiaalisiin motiiveihin ja oletukseen kognitiivisesta ylijäämästä (mts. 5). O'Brien ja Schäler (2010, 3) viittaavat *kognitiivisella ylijäämällä* Clay Shirkyn (2010) käsitteeseen *cognitive surplus*, jolla Shirky tarkoittaa kognitiivista tilaa, jossa ihmiset eivät saa kulutusyhteiskunnassa enää tarpeeksi stimulaatiota ja ovat siksi valmiita tuottamaan itse sisältöä saadakseen intellektuaalista stimulaatiota (Shirky 2010, O'Brienin ja Schälerin 2010, 3 mukaan)⁶.

Tutkimus osoitti, että TRF:n vapaaehtoisia motivoi eniten järjestön aatteiden tukeminen ja edistäminen ja toiseksi eniten ammattimaisen käännöskokemuksen saaminen, eli vapaaehtoisia motivoivat tutkijoiden jaottelun mukaisesti sekä sosiaaliset että henkilökohtaiset syyt (O'Brien & Schäler 2010, 6). Tulevaisuuden motivoivimpia tekijöitä olivat ammattilaiskääntäjiltä ja TRF:n asiakkailta saatava palaute, eli tulevaisuuden kehittymismahdollisuudet. Yleisesti vapaaehtoisia siis motivoi eniten järjestön ja sen ideologian tukeminen sekä omien kykyjensä kehittäminen. Lisäksi yhteisöllisyyttä ja joukkoon kuulumisen tunnetta arvostettiin. Vähiten heitä taas motivoi rahallinen tai muu korvaus tai internetissä annettu julkinen kunnia. (Mts. 7, 9.) O'Brien ja Schäler saivat avoimissa vastauksissa myös kommentteja siitä, mikä vapaaehtoisia ei motivoisi. Tällaisia tekijöitä olisivat esimerkiksi liiallinen kääntäjien välinen kilpailu tai maksun saaminen. (Mts. 7.)

Vapaaehtoiskääntäjien motiiveja ja motivaatiota on tutkittu monilla eri metodeilla ja tulokset on jaoteltu erilaisiin kategorioihin. Olohan (2014) keskittyi vapaaehtoiskääntäjien kirjoittamien

⁶ Shirky, Clay 2010. *Cognitive Surplus: Creativity and Generosity in a Connected Age*, London: Allen Lane (O'Brien & Schäler 2010, 3).

tekstien analysointiin ja loi itse teemakategoriat analyysin pohjalta. Cámara de la Fuenten tutkimuksessa (2015) vastaajat saivat taas valita vaihtoehtoista niin monta, kuin halusivat ja hän jakoi vastaukset sisäisiin ja ulkoisiin motiiveihin. McDonough Dolmaya (2012) tutki motiiveja osana laajempaa kyselytutkimusta ja jakoi tulosten motiivit ulkoisiin ja sisäisiin, kun taas O'Brien ja Schäler (2010) jakoivat oman kyselytutkimuksensa vastaukset sosiaalisiin ja henkilökohtaisiin motiiveihin. McDonough Dolmayan (2012) tutkimuksessa vastaajat valitsivat neljä vaihtoehtoa listalta, mutta O'Brienin ja Schälerin (2010) tutkimuksessa jokainen väittämä arvioitiin erikseen, jolloin vastaukset ovat tarkempia. Motiivien tutkiminen on siis konseptuaalisesti monipuolista ja empiirinen tutkimus monisyistä (Olohan 2014, 21).

Motiivitutkimuksien tuloksissa on sekä yhtymäkohtia että eroavaisuuksia. Olohanin (2014) TED-blogikirjoituksissa, O'Brienin ja Schälerin (2010) TRF-tutkimuksessa, McDonough Dolmayan (2012) Wikipedia-tutkimuksessa ja Cámara de la Fuenten (2015) TED Talks -vapaaehtoiskääntäjätutkimuksessa ilmeni yleisenä motiivina kääntämisen alullepanevan järjestön ja sen tavoitteiden tukeminen. Olohanin tutkimuksessa (2014) vapaaehtoiskääntäjiä ei yllättäen motivoinut ammatillinen käännöskokemus, kuten O'Brienin ja Schälerin (2010), Cámara de la Fuenten (2015) sekä McDonough Dolmayan (2012) tutkimuksissa. Tätä selittää ehkä se, että Olohanin (2014) tutkimuksen vastaajilla oli hyvin vähän käännösalan taustaa ja he käänsivät ennemminkin harrastusmielessä. Olohanin (2014) tutkimuksessa oppimismotiivit liittyivät lähinnä käännettävään sisältöön, kun taas muissa tutkimuksissa yksi motivoiva tekijä oli kääntämisestä ja kielistä oppiminen.

Esiteltuihin tutkimuksiin on syytä myös kohdistaa kritiikkiä. Esimerkiksi Olohanin (2014) otanta on vain 11 blogikirjoitusta, eikä tuloksia voi soveltaa TED:in tuhansiin vapaaehtoiskääntäjiin. O'Brienin ja Schälerin (2010) tutkimuksessa vastauksiin on saattanut vaikuttaa se, että vastaajat olettavat, että TRF haluaa kuulla, että vapaaehtoiset kääntävät tukeakseen hyväntekeväisyyttä ja järjestön aatteita. Sekä O'Brienin ja Schälerin (2010), McDonough Dolmayan (2012) että Cámara de la Fuenten (2014) tutkimuksissa oli kaikissa annettu motiiviväittämät valmiina, mikä on saattanut ohjata vastaajien ajattelua tiettyihin suuntiin. Motiiveja tutkittaessa on siis syytä pitää mielessä aiheen helppo manipuloitavuus ja vastausten luotettavuus.

4 Amnesty International ja sen Suomen osasto tutkimuskontekstina

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni kontekstin, eli Amnesty Internationalin ja sen Suomen osaston, yleisesti sekä kääntämisen näkökulmasta. Sen jälkeen kerron tarkemmin Suomen osaston vapaaehtoisikäntäjäverkoston toiminnasta.

4.1 Amnesty International

Amnesty International on yksi maailman suurimmista ja menestyneimmistä ihmisoikeusjärjestöistä (Tesseur 2014b, 11). Amnesty Internationalin suomenkielisen verkkosivuston mukaan Amnestyn tavoitteena on ”maailma, jossa Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusjulistuksessa lausutut oikeudet ja vapaudet toteutuvat kaikille ihmisille” (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a). Amnestyn ihmisoikeustyö koostuu kahdesta elementistä: ihmisoikeusrikkomusten yksittäistapausten tutkimuksesta sekä hallituksiin, kansainvälisiin järjestöihin, poliittisiin ryhmiin, yrityksiin ja muihin vaikuttajiin vetoamisesta (Tesseur 2014b, 73). Amnestyn tehtävänä on siis tehdä ihmisoikeudet tunnetuiksi, muokata asenteita, levittää tietoa, kommunikoida päättäjien kanssa, tutkia ihmisoikeusloukkaustapauksia ja kampanjoida niitä vastaan globaalilla tasolla. Vuonna 1977 Amnesty Internationalille myönnettiin Nobelin rauhanpalkinto. (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a.)

Amnesty Internationalin perusti vuonna 1961 englantilainen juristi Peter Benenson, joka kampanjoi poliittisten mielipidevankien vapauttamiseksi ja sai aikaan joukkoliikkeen. Järjestöllä on nykyään yli seitsemän miljoonaa jäsentä ja tukijaa yli 150 maassa ympäri maailmaa ja esimerkiksi Suomessa 40 000. (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a.) Amnesty Internationalin johto on keskittynyt Lontooseen, jossa sijaitsee sen kansainvälinen pääsihteeristö (*International Secretariat*) (Tesseur 2014b, 14). Pääsihteeristö toimii keskitettynä tutkimuskeskuksena ja paikallisosastot vastaavat toiminnasta ja kampanjoinnista. Amnesty pyrkii kuitenkin olemaan ennemminkin globaali järjestö kuin kokoelma paikallisosastoja, joten julkinen imago ja toiminnan kasvu ovat tärkeitä, jotta vaikutusvalta ja uskottavuus säilyvät. (Mts. 75–73.) Tästä syystä Amnesty pyrkii vetoamaan aktivisteihin ja lahjoittajiin ympäri maailmaa. Järjestöt levittävät sanomaansa ja arvojaan kielten välillä, joten kääntäminen on toiminnassa tärkeä väline. (Mts. 15.) Seuraavassa tarkastelenkin Amnesty Internationalia kääntävänä instituutiona.

4.2 Amnesty International kääntävänä instituutiona

Amnesty Internationalin suhdetta mediaan on tutkittu aiemmin, mutta huomiota ei ole kiinnitetty paljoa sen käännöstoimintaan (Tesseur 2014b, 19). Kieli ja viestintä vaikuttavat instituution näkyvyyteen, valtaan ja merkitykseen, mitkä yhdessä määrittelevät Amnestyn vaikutusvallan ihmisoikeuksiin (mts. 171). Tesseur (mts. 27) määrittelee Amnesty Internationalin Koskisen (2008, 17) instituutioluokittelun mukaan formaaliksi instituutioksi, jonka paikallisosastot toimivat konkreettisina instituutioina, ja kaikkea tätä ohjaa Amnestyn ihmisoikeusideologia, joka voidaan nähdä abstraktina instituutiona. Amnestyn voi nähdä toimivan kuten kirkko, joka säätelee moraalikäsitteitä. Pysyäkseen varteenotettavana ihmisoikeusjärjestönä, Amnestylle on tärkeää vahvistaa ja suojella moraalista auktoriteettiaan, joka kumpuaa järjestön globaalista asemasta ja etuoikeutetusta pääsystä tietoon (Hopgood 2006, 3–4). Amnestyn sanoman ja toiminnan levittäminen tapahtuu suurelta osin kielellisesti viestimällä, ja järjestön kansainvälisyyden vuoksi kääntämisellä on merkittävä rooli instituution tavoitteiden, arvojen ja mission levittämisessä muille kielille ja muihin kulttuureihin ympäri maailmaa (Tesseur 2014b, 27).

Amnesty International on ihmisoikeusjärjestö, joka hyödyntää toiminnassaan kääntämistä, ammattikäytäntöjä ja vapaaehtoisikäytäntöjä, mutta se ei ole yksinomaan aktivistikäytäntöjärjestö, kuten esimerkiksi Translators without Borders. Kääntämistä hyödynnetään ihmisoikeustyössä yhtenä tiedonvälityksen työkaluna järjestön eri tasoilla, projektien eri vaiheissa ja tiedotuksessa. Järjestön ytimen, eli kansainvälinen pääsihteeristön pääasiallinen institutionaalinen työkieli on englanti, jolla raportit, lehdistötiedotteet ja muut tekstit tuotetaan. (Tesseur 2014b, 15.) Amnestyn virallisia kieliä ovat myös ranska, espanja ja arabia, mutta viime vuosina järjestö on painottanut myös monikielisuuden tärkeyttä ja kielten merkitystä strategisena työkaluna (mts. 78, 80). Viimeisin julkaistu kielistrategia on vuodelta 2007 ja sen tavoitteena on vahvistaa Amnestyn monikielistä toimintaa, kuvailla kielikäytäntöjä ja rohkaista käännöstoimintaan, mutta tarkkoja käännösohjeita ei kuitenkaan anneta (mts. 80–82). Amnesty voidaan siis nähdä kääntävänä instituutiona, koska se käyttää kääntämistä levittääkseen sanomaansa ja toimintaansa eri kielillä ja eri kulttuureihin sekä ”puhuakseen” yleisölleen yhdellä yhdenmukaisella institutionaalisella äänellä. Amnesty Internationalin käännöspäällikkö Lucio Bagnulo onkin sanonut, että kääntämisellä on hyvin tärkeä rooli Amnestyn sanoman levittämisessä, ja että ihmisoikeuksien puolustaminen ei ole fyysinen taistelu, vaan ”Amnestyn rauhanomaisena aseena ovat sanat” (Marking 2016, 3 [oma käännös]).

Tesseurin (2014b, 75–76) mukaan Amnesty on pyrkinyt pitämään kirjoitustyyliinsä yhdenmukaisena monilla ohjeistavilla dokumenteilla. Tällainen ”yhden äänen periaate” on näkynyt Amnestyn toiminnassa jo vuodesta 1966, jolloin alettiin eksplikoida viestintään liittyviä sääntöjä. (Mts. 76; Hopgood 2006, 74, 89.) Yhden äänen periaatetta kuitenkin lievennettiin, jotta arvojen ja periaatteiden kommunikoiminen eri maissa ja kulttuureissa olisi helpompaa. Esimerkiksi 1980-luvulla Amnestyn vanha slogan *one movement, one voice* (= ”yksi liike, yksi ääni” [oma käännös]) muutettiin muotoon *one movement, one message, many voices* (= ”yksi liike, yksi viesti, monta ääntä” [oma käännös]), mikä kuvasti monikielisyyttä ja -kulttuurisuutta sekä luovuutta, joihin kaikkiin liittyy kääntäminen (Tesseur 2014b, 76). Amnestyn viestinnässä halutaan siis kuuluvan instituution sanoma, mutta myös paikallistoimijoiden ääni, kuitenkin Amnestyn hengessä (mp.).

Kasvattaakseen toimintaansa globaalilla tasolla, Amnesty on vähentänyt vuoden 2010 jälkeen pääsihteeristön valtaa ja antanut paikallisosastoille enemmän päätösmahdollisuuksia, mikä on vaikuttanut myös käännöstoimintaan järjestön sisällä (Tesseur 2014b, 73). Paikallisosastoilla on nykyään enemmän päätösvaltaa sen suhteen, mihin aiheisiin ja kampanjoihin he haluavat panostaa ja mitä materiaalia käännetään paikallisille kielille (mts. 15). Ruohonjuuritason vallan lisäämisen ohella Amnestyllä on vuodesta 2005 asti ollut käytössä ”One Amnesty” -periaate, jonka tavoitteena on helpottaa Amnestyn eri osastojen yhteistyötä ja tehostaa toimintaa ja globaalia vaikutusvaltaa (mts. 74–75). Tämä periaate vaikuttaa myös käännöstoimintaan, jota on pyritty keskittämään, yhdenmukaistamaan ja tehostamaan.

Amnesty Internationalin *Language Resource Centre* (LRC) perustettiin vuonna 2011 koordinoimaan keskitetysti käännös- ja tulkkaustoimintaa, sekä terminologiatyötä järjestön sisällä (Tesseur 2014b, 75). LRC toimii virtuaalisena kieliasantuntijoiden verkostona, jolla on toimipaikkoja ja jäseniä ympäri maailmaa. Esimerkiksi vuonna 2015 LRC tuotti tekstejä Amnestyn käyttöön 55 eri kielellä, joista yleisimpiä kielisuuntia olivat englantia–espanja, englantia–ranska, englantia–arabia ja arabia–englanti. Vuonna 2015 Amnesty International käännätti yhteensä noin 9 miljoonaa sanaa. Globaalilla tasolla järjestö käännättää esimerkiksi tutkimusasiakirjoja, vuosiraportin, teema- ja valtioraportteja, lehtiä, ohjekirjoja, lehdistötiedotteita ja julisteita. (Marking 2016, 2–3.) LRC on jakanut käännettävät tekstilajit neljään kategoriaan: mediaan, kampanjointiin, julkisen aseman ylläpitämiseen ja sisäiseen hallintoon liittyviin teksteihin, joista kääntämisen merkitys on vahvimmillaan median, kampanjoinnin ja julkisen aseman ylläpitämisen kategorioissa (Tesseur 2014b, 88). LRC:lle

työskentelee eri toimipisteissä kymmenkunta vakituista kääntäjää, joiden lisäksi se käyttää runsaasti freelance-kääntäjiä. LRC hyödyntää käännöstoissa erilaisia käännöstyökaluja, esimerkiksi käännösmuistiohjelmia. LRC:hen verrattaessa paikallisosastot tekevät omaa käännöstoimintaansa koskevat päätökset itse. (Marking 2016, 2–3.)

4.3 Amnesty Internationalin käännöspolitiikan ilmentymisesimerkkejä

Wine Tesseur (2014b, 12, 19–20) tarkasteli väitöstutkimuksessaan Amnesty Internationalin käännöspolitiikkoja ja niiden vaikutuksia käännöstoimintaan, itse käännöksiin ja järjestön sanoman välittymiseen. Tutkimuskohteina hänellä oli muiden muassa Amnesty Internationalin Pariisin Language Resource Center (LRC) sekä Belgian Flanderin paikallisosasto (mts. 72). Pariisin LRC on pieni käännöstoimisto, jossa on noin kymmenkunta työntekijää, joista puolet toimii päätoimisina kääntäjinä. Toimistolla on myös noin 20 hengen freelance-kääntäjän verkosto käytettävissä. Koska toimisto on yksi LRC-verkoston toimipaikka, käännetään sillä useamman osaston tarpeisiin. Kääntäjät kääntävät esimerkiksi Amnestyn paikallisen *The Wire* -lehden ranskaksi, koordinoivat käännöksiä, päivittävät verkkosivustoja ja koordinoivat käännösteknologioiden käyttöä. (Mts. 90–91.) Pariisin LRC:n uudet kääntäjät saavat kokeneemmilta kääntäjiltä palautetta ensimmäisen vuoden tai kahden ajan, jonka aikana heidät tutustutetaan ihmisoikeussanastoon ja Amnestyn kirjoitustyyliin (mts. 99–100). Toimiston kääntäjät käyttävät työssään käännösmuisteja sekä elektronista termitietokantaa, mutta freelancerit saavat käyttöönsä vain kaksi suppeaa ohjetiedostoa. One Amnesty -yhtenäistämisperiaatteen myötä käännös- ja kielipolitiikka on alettu nähdä strategisina työkaluina Amnestyn viestinnässä ja niitä on alettu eksplikoida asiakirjoihin ja ohjekokoelmiin (mts. 111). Tämä näkyy Pariisin LRC:llä siten, että kääntäminen otetaan huomioon projektien alkuvaiheessa, eikä vasta lopussa, jolloin kääntämisen merkitys strategisena työkaluna korostuu (mts. 115).

One Amnesty -periaatteen vaikutukset eivät kuitenkaan olleet ulottuneet Tesseurin toiseen tutkimuskohteeseen, Flanderin paikallisosastoon Belgiassa. Pariisin LRC:ssä oli eksplisiittistä käännöspolitiikkaa sen ohjeistuksissa, kun taas pienellä Flanderin paikallisosastolla oli hyvin vähän ohjeistusta ja kääntämistä koskevat päätökset tehtiin paikallisella tasolla itse (Tesseur 2014b, 129–130). Käännöstoiminnassa löytyi muitakin eroja verrattaessa Pariisin LRC:hen; Flanderissa työskenteli noin 20 työntekijää ja noin 20 vapaaehtoista, eikä paikallisosastolla ollut palkattuja kääntäjiä. Paikallisosaston toiminnassa käytettiin kuitenkin hollantia, englantia ja ranskaa eri tarkoituksiin. Koska hollanti ei ole yksi Amnesty Internationalin virallisista

kielistä, ei sen käännöstoimintaan ole annettu erityistä rahoitusta, minkä takia Flanderissa käännöstoiminta tapahtui pääosin henkilöstön ja vapaaehtoiskääntäjien voimin (mts. 117–118). Suuren osan käännöksistä tekevät toimiston työntekijät muun työnsä lomassa. Paikallisosastolla kaksi vapaaehtoista koordinoi toimiston ulkopuolista käännöstoimintaa ja tilaa käännöksiä noin 80 hengen vapaaehtoiskääntäjäverkostolta, jossa on monentaustaisia ihmisiä, kuten kääntäjäopiskelijoita, ammattikääntäjiä, muiden alojen toimijoita ja eläkeläisiä. Käännöstävät riippuvat kohdeyleisöstä; esimerkiksi kun tekstit menevät mediakanaviin tai mahdollisille uusille Amnestyn tukijoille, teetetään käännökset ammattikääntäjillä. Kun tekstit menevät vain osaston sisäiseen käyttöön tai vanhoille tukijoille, eivät käännökset mene yhtä tarkan laatuselan läpi ja ne teetetään usein vapaaehtoisilla. (Mts. 120–124.)

Flanderin paikallisosastolla vapaaehtoiskääntäjät eivät saaneet minkäänlaista käännöskoulutusta ennen Tesseurin tutkimusta, lukuun ottamatta muutamaa asiakirjaa, joissa oli perustiedot tyylistä ja kirjoitusohjeista sekä muutamia käännösvinkkejä (Tesseur 2014b, 122). Paikallisosaston kääntäjillä ei ole käytössä myöskään käännösteknologiaa (mp.). Osaston työntekijöiden mukaan apuvälineillä, kuten terminlistoilla, voitaisiin parantaa käännösten laatua, ja niistä olisi hyötyä muillekin osaston työntekijöille. Osana tutkimusprosessiaan, Tesseur loikin Flanderin paikallisosaston vapaaehtoiskääntäjille käännösapuvälineiksi esimerkiksi verkkosivuston, jolta löytyi tietoa kääntämisestä ja Amnestyn toiminnasta sekä esitteen, jossa kerrottiin Amnestylle kääntämisestä sekä annettiin kirjoitusohjeita ja muotoiluohjeita. Tämän lisäksi vapaaehtoiskääntäjiä kutsuttiin enemmän muihin aktivistitoimintoihin mukaan ja heille järjestettiin käännöstyöpajoja, jotta heidät pystyttiin sitouttamaan toimintaan paremmin ja jotta heille tulisi arvostettu olo. (Mts. 124–126.)

Tesseurin (2014b, 158) tutkimuksen mukaan suuren kansalaisjärjestön yleiset käännöspolitiikat toteutuvat eri tavoilla eritasoisissa toimipaikoissa ja käännöstoiminta on järjestetty Amnestyn sisällä hyvinkin erilaisilla tavoilla. Tesseur tutki myös käännöspolitiikkojen vaikutusta itse käännöksiin ja havaitsi, että Flanderin pienen paikallisosaston käännöspolitiikan ja ohjeistuksen puute johti epätasaiseen laatuun sekä monimuotoisempiin muutoksiin ja vaihteluihin käännöksissä, kun taas Pariisin LRC:n muutokset käännöksissä olivat vähäisempiä ja johtivat johdonmukaisesti parempaan luettavuuteen, mikä heijastaa Amnestyn yleistä kielistrategiaa. (Mp.) Saman järjestön sisällä eri toimipaikoissa voi siis olla erilaisia käännöspolitiikkoja ja käännösohjeistuksia, mitkä näkyvät myös eroissa käännöksissä. Tesseur (mts. 175–176) huomauttaakin, että Koskisen (2011, 58) määritelmän institutionaalisen kääntämisen kaikki

piirteet eivät aina päde Amnestyn kontekstissa, koska kääntäminen Amnestyn sisällä ei osastosta riippuen välttämättä ole aina kollektiivista, anonyymiä tai standardisoitua. Tisseur (2014b, 175–176) selittää tätä sillä, että suurilla kansainvälisillä järjestöillä on usein yhteistä vain nimi, mikä näkyy toiminnan monimuotoisuutena, vaikka tässä tapauksessa Amnesty onkin koettanut panostaa yhdenmukaiseen viestintään. Amnestyn haasteena onkin ylläpitää paikallisosastojen vapauden ja yhtenäisen globaalin identiteetin tasapainoa. Eri osastojen vapaus näkyy siinä, miten kääntäminen on järjestetty, mikä puolestaan vaikuttaa käännösten laatuun ja siten järjestön viestintään. Instituution ääni kuitenkin kuuluu myös käännöksissä esimerkiksi Amnestyn virallisten edustajien puheissa, vaikka yksittäinen puhuja vaihdettaisiinkin paikallisen tason Amnestyn edustajaan. (Mp.) Tisseur (mts. 182) on myös todistanut, että erilaiset institutionaaliset ympäristöt sääntelevät kääntämistä eri tavoilla ja kääntämisen institutionaalisuus vaihtelee, kuten Koskinen (2011, 59) tutkimuksessaan totesi.

Tesseurin (2014b, 177) mukaan Amnesty kääntävänä instituutiona toteuttaa strategista monikielisyyttä ja käyttää kääntämistä strategisena työkaluna, eikä tee sitä pelkästään symbolisista syistä. Hänen tulostensa perusteella instituutioiden olisi hyödyllistä pohtia kääntämisen järjestämistä ja sen vaikutuksia toimintaan ja järjestää koulutuksia ja työpajoja kaikille, joiden työnkuvaan kääntäminen liittyy (mts. 179). On kuitenkin hyvä muistaa, että Tesseurin tutkimus kohdistuu yhden suuren kansalaisjärjestön muutamaan toimipaikkaan, ja Amnestyn muut osastot saattavat toimia eri tavalla. Eri järjestöt hyödyntävät kääntämistä ja kieliä eri tavoilla, minkä vuoksi tarvitaankin lisää tutkimuksia Amnestyn sisällä sekä eri järjestöistä, jotta voidaan nähdä, miten tällainen institutionaalisen kääntämisen muoto ilmenee eri järjestöjen ja instituutioiden konteksteissa (mts. 182; Schäffner, Tcaciuc, Tisseur 2014, 509). Siksi tässä tutkielmassa jatketaan Tesseurin työtä ja luodaan lisää tietoa uuden, tutkimattoman Amnesty Internationalin paikallisosaston käännöstoiminnasta.

4.4 Amnesty International Suomen osasto ry

Amnesty International Suomen osasto ry rekisteröitiin yhdistykseksi vuonna 1967 ja se on yksi ensimmäisistä Amnesty Internationalin paikallisosastoista (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a; Amnesty International Suomen osasto ry s.d.b). Suomen osaston toimintaa johtaa johtokunta, johon kuuluvat puheenjohtaja, sihteeri ja viisi jäsentä (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a). Amnesty Suomen osasto ry järjestää vuosittain vuosikokouksen, jossa hyväksytään yhdistyksen toimintasuunnitelma, toimintakertomus ja tilinpäätös. Vuosikokouksissa valitaan myös johtokunnan jäsenet tietyin väliajoin. Johtokunnan

puheenjohtaja vuonna 2016 oli Jukka Muhonen. (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.b.)⁷

Amnesty Internationalin Suomen osaston toimisto sijaitsee Helsingissä. Toimistolla työskenteli tutkielman tekohetkellä 25 henkilöä asiantuntijatehtävissä ja noin 20 osa-aikaista televarainhankkijaa, joiden lisäksi järjestö työllistää suuren joukon katuvarainhankkijoita. Kampanjatyöstä suuren osan tekevät vapaaehtoiset aktiivit, joita Amnestyssä toimii useita satoja. Amnesty tarjoaakin monipuolisesti mahdollisuuksia osallistua ihmisoikeustyöhön ja seurata toimintaa. Amnestyllä on Suomessa 40 000 tukijaa. (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a.)

Suomen osaston toimistolla työntekijät toimivat neljässä eri tiimissä ja niitä hallinnoivassa tiimikoordinaatiossa. Neljä tiimiä ovat vaikuttamistiimi, viestintätiimi, talous- ja hallintotiimi sekä varainhankintatiimi. Yhteistyö muiden maiden osastojen kanssa tapahtuu esimerkiksi vierailuilla yhteisiin kokouksiin tai suurempiin tapahtumiin, esimerkiksi kansainväliseen edustajainkokoukseen (*International Council Meeting*, ICM). Suomen osaston varainhankinta koostuu säännöllisistä lahjoittajista, katuvarainhankinnasta, televarainhankinnasta, verkkokaupan tuotteiden myynnistä ja muista keräyksistä. Suomen osaston vaikuttamisen painopisteisiin vuonna 2015 sisältyi esimerkiksi turvapaikanhakijoiden aseman parantaminen, Venäjän sananvapausongelmista tiedottaminen, kidutuksenvastainen työ, syrjinnänvastainen työ ja ihmisoikeuskasvatus. (Amnesty International Suomen osasto ry 2015, 1–3, 14–16.)

Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoiminnasta ei ole kattavia kirjallisia sääntöjä eikä siitä ole tehty aiemmin julkisia kartoituksia. Tämän vuoksi yksi tutkielman tavoitteista on eksplikoida, mitä ja miten osastolla käännetään. Luvussa 6 ja 7 esittelen ja analysoin tuloksissa ilmi tulleita osaston käännöstopoja, joista yksi on vapaaehtoisikäntäjäverkoston käyttö. Seuraavassa alaluvussa esittelen verkoston ja osaston ohjeet sen hyödyntämiseen.

4.5 Suomen osaston ohjeet vapaaehtoisikäntäjäverkoston hyödyntämiseen

Amnesty Internationalin Suomen osasto julkaisee vuosittain *Kääntäjäohjelman* (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b), jossa määritellään vapaaehtoisikäntäjäverkoston

⁷ Tutkielman tiedot ovat peräisin aineiston keruun ajalta syksyltä 2016 ja keväältä 2017 sekä Suomen osaston vuoden 2015 toimintakertomuksesta (Amnesty International Suomen osasto ry 2015), joten jotkin asiat saattavat olla muuttuneet. Tietojen päivittäminen ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista, sillä tulokset heijastavat tutkielman tekohetken tilannetta.

toimintaperiaatteet vuodeksi kerrallaan. Osastolla on myös *Kääntäjälistan käyttöohje* (Amnesty International Suomen osasto ry 2016a), jossa neuvotaan tarkemmin, miten käännös tilataan vapaaehtoiskääntäjäverkostolta. Tutkielmassa hyödynnetään Suomen osastolta saatuja vuoden 2016 Kääntäjäohjelmaa ja Kääntäjälistan käyttöohjetta, jotka olivat tutkielman kirjoittamisen aikaan ajankohtaisimpia.

Vuoden 2016 Kääntäjäohjelman mukaan vapaaehtoiskääntäjäverkostossa oli vuoden 2016 alussa 21 henkilöä. Nämä vapaaehtoiskääntäjät ovat Kääntäjäohjelman mukaan moninainen joukko eri elämäntilanteissa olevia ja eri-ikäisiä henkilöitä. Osa on kieltenharrastajia ja joukossa on myös ammattikääntäjiä. Kääntäjäohjelman mukaan ”osa voi toimia lyhyelläkin varoitusajalla”. Vapaaehtoiskääntäjiltä odotetaan erinomaista kielitaitoa ja ihmisoikeusterminologian tuntemusta. Käännöskokemus on eduksi, mutta kääntäjän opinnot tai työkokemus ei ole välttämätöntä. (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b, 1.) Vapaaehtoiset kääntäjät kääntävät ”erilaisia tekstejä Amnestyn käyttöön, esimerkiksi vaikuttamistiimin tarpeisiin” ja kääntäminen tapahtuu pääasiassa etätyönä. Vapaaehtoiskääntäjien on myös mahdollista työskennellä Suomen osaston toimistolla niin kutsuttuina *toimistovapaaehtoispäivinä*, joina vapaaehtoisilla on pääsy toimiston työtiloihin. Kääntäjäohjelman mukaan käytetyimmät kieliparit ovat suomi–ruotsi, englantia–suomi ja suomi–englantia. (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b, 1.)

Vuoden 2016 Kääntäjäohjelman mukaan vapaaehtoiskääntäjäverkoston ensisijainen yhteyshenkilö on toimistos sihteeri, joka ylläpitää vapaaehtoiskääntäjien yhteystietolistaa, antaa neuvoja verkoston käytöstä ja koordinoi koekäännöksiä, joiden perusteella kääntäjät valitaan verkostoon. Hakuvaiheessa koekäännöksille on nimetty myös tarkistaja, joka on käännösmateriaalin tarjoava asiantuntija Suomen osastolta. (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b, 1.) Kääntäjälistan käyttöohjeissa (Amnesty International Suomen osasto ry 2016a, 1) lukee, että ”kun henkilö on hyväksytty Amnesty-kääntäjäksi, työn laadun pitäisi riittää kaikenlaisten käännösten tekemiseen”. Hakuvaiheessa koekäännökset siis arvioidaan, minkä perusteella päätetään, lisääkö hakija vapaaehtoiskääntäjäverkostoon.

Vapaaehtoiskääntäjäverkosto toimii siten, että käännöksen tarvitseva pyytää käännöksen itse vapaaehtoiskääntäjäverkoston yhteystietolistalta ja samalla tiedottaa toimistosiihteerille, jotta tämä pystyy seuraamaan käännösten määriä (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b, 1). Kääntäjän löydyttyä tästä tiedotetaan koko listalle (Amnesty International Suomen osasto ry 2016a, 1). Pitkät tekstit voidaan myös pilkkoa useammalle vapaaehtoiskääntäjälle (mp.)

Käännöstöitä tilatessa viesti lähetetään kaikille kyseessä olevan kieliparin kääntäjille, jolloin ”kaikki koekäännöksen perusteella valitut kääntäjät saavat mahdollisuuden aktivismiin” (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b, 1). Suomen osasto haluaa siis tukea vapaaehtoiskääntäjien motivaatiota vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Kääntäjäohjelman mukaan pitkät tekstit voidaan pilkkoa osiin eri kääntäjien kesken, mutta ohjeissa muistutetaan, että tällöin eri kääntäjien tekstipätkiä joudutaan muokkaamaan enemmän, jotta kokonaisuudesta tulee yhdenmukainen (Amnesty International Suomen osasto ry 2016a, 1; 2016b, 1). Kääntäjälistan käyttöohjeessa (Amnesty International Suomen osasto ry 2016a, 2) muistutetaan kiittämään tehdystä käännöstyöstä ja Kääntäjäohjelmassa lisätään, että ”kiitoksen lisäksi on hyvä antaa kääntäjälle myös rakentavaa palautetta”, eli palautteellakin halutaan motivoida ja kehittää vapaaehtoiskääntäjiä (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b, 1). Käännösten määrät merkitään Excel-taulukkoon, koska vuoden lopussa aktiivisille kääntäjille annetaan pieni lahja. Käännöstyöstä on mahdollista saada myös työtodistus ja suosituskirje. (Mts. 2.)

Kääntäjäohjelmassa eksplikoidaan erikseen, että vapaaehtoiskääntämisen varmistamiseksi ”vapaaehtoisia pyritään sitouttamaan toimintaan” ja että ”sitouttaminen tapahtuu motivoinnin ja kiitoksen kautta sekä riittävällä tiedottamisella”. Ohjelmassa on myös listattu tavoitteita vuodelle 2017. Tavoitteisiin kuuluu esimerkiksi se, että vapaaehtoisia kääntäjiä on saatavilla tarpeen mukaan, toimiston työntekijät ovat tietoisia verkostosta ja kokevat sen käytön helpoksi ja toimivaksi. Tavoitteena on myös se, että toimistosihteerin on tietoinen käännösten määrästä ja laadusta, kiinnostuneen on helppo hakea toimintaan mukaan, vapaaehtoiskääntäjät pitävät työtään mielekkäänä ja ymmärtävät sen merkityksen. Suomen osasto toivoo myös, että vapaaehtoiskääntäjät sitoutuvat tehtäviinsä ja ilmoittavat, jos eivät voi enää toimia vapaaehtoisina. (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b, 2.)

5 Aineiston keruu ja analyysimetodi

Tutkimukseni tavoitteena on esitellä käännöstoimintaa kansalaisjärjestökontekstissa ja syventyä tähän kontekstiin sisältyvään ilmiöön, eli vapaaehtoiskääntämiseen. Tutkimus voidaan laskea tapaustutkimuksen tyypiksi tutkimukseksi, koska tutkielman tutkimuskohde on tarkasti rajattu tiettyyn kontekstiin ja sen tavoitteena on esitellä tässä kontekstissa tapahtuvaa kääntämistä (Saldanha & O'Brien 2013, 207). Tapaustutkimuksissa tutkitaan kokonaisuutta sekä erityisesti piirteitä, jotka liittyvät tarkalleen tutkittavaan kohteeseen ja erottavat sen muista, mutta niissä ei kuitenkaan oleteta, että tuloksia voitaisiin yleistää laajemmalle joukolle (mts. 209). Tässä tutkielmassa tutkitaan nimenomaan Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoimintaa, mutta ei pyritä luomaan yleistettävää tietoa kääntämisestä kaikissa vastaavissa konteksteissa.

Tutkielmassa erittelen Suomen osaston käännöstoimintaa ja syvennyn osaston käyttämän vapaaehtoiskääntäjäverkoston toimintaan sekä vapaaehtoiskääntäjien taustoihin ja motiiveihin. Tutkimuskysymyksinä ovat siis miten institutionalisoitunutta Suomen osaston käännöstoiminta on, millaisia sen käännöstarpeet ovat, miten ne ratkaistaan, miten vapaaehtoiskääntämistä hyödynnetään ja mikä vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäseniä motivoi kääntämään vapaaehtoisesti. Suomen osaston intresseissä oli myös tutkimuksen avulla selvittää, miten vapaaehtoiskääntäjäverkostoa voitaisiin kehittää ja sen käyttöä tehostaa. Intressien vaikutukset on eksplikoitu aina, kun ne ovat vaikuttaneet tutkimuksen kulkuun, kuten esimerkiksi kyselytutkimusten sisältöön.

Vastauksia tutkimuskysymyksiin etsitään kahdella kyselytutkimuksella, jotka esittelen tässä luvussa. Molemmista kyselyistä oli sekä strukturoituja monivalinta- ja arviointikysymyksiä että avoimia kysymyksiä, eli ne tuottivat sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tietoa. Tästä syystä analyysissä käytetään sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen menetelmiä, mutta pääpaino on kuitenkin laadullisessa analyysissä. Kyselyjen tulosten analyysimetodin esittelen alaluvussa 5.2 Aineiston analyysimetodi.

5.1 Kyselytutkimukset

Tutkielman aineiston keruumetodina oli kyselytutkimus. Kyselytutkimus on yksi sosiologian klassisista tutkimusmetodeista, jota tarvitaan myös kääntämisen sosiologian tutkimisessa (Saldanha & O'Brien 2013, 150). Se on helppo, nopea, edullinen ja täsmällinen tapa kerätä

haluttua tietoa (Alreck & Settle 2004, 3). Tutkimuksen aineisto on hankittu kahdella erillisellä verkkokyselylomakkeella. Ensimmäinen kysely (ks. liite 1) tehtiin Amnesty Internationalin Suomen osaston työntekijöille syksyllä 2016 ja sillä kartoitettiin osaston käännöstarpeita ja vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttöä. Toinen kysely (ks. liite 2) tehtiin Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkostolle keväällä 2017 ja sillä kartoitettiin vapaaehtoiskääntäjien taustoja, verkoston toimintaa ja vapaaehtoiskääntäjien motiiveja. Verkkokyselylomake oli tähän tutkielmaan soveltuvin metodi, koska tutkimuksen kohderyhmiä on kaksi ja niiden sijainti on kaukana: ensimmäisen tutkimuksen kohderyhmä Helsingissä ja toisen mahdollisesti ympäri Suomea. Myös vastausten käsittely on elektronisessa muodossa tarkoituksenmukaisempaa.

Kyselyt toteutettiin Tampereen yliopiston E-lomakeohjelmiston avulla. Oletuksena oli, että kaikilla vastaajilla on mahdollisuus vastata kyselyyn verkossa joko työtietokoneella tai kotona. Kyselyt toteutettiin suomeksi, koska voitiin olettaa myös, että kaikki vastaajat puhuvat yhtenä kielenään suomea. Kyselytutkimuksissa on tärkeää myös motivoida potentiaaliset vastaajat osallistumaan kyselyyn ja vastaamaan kaikkiin kysymyksiin (Tuominen 2015), joten molemmissa kyselyissä oli aluksi esittelyteksti, jossa kerrottiin tutkimuksesta sekä sen tärkeydestä, annettiin kyselyn täyttöohjeet ja motivoitiin vastaamaan. Tavoitteena oli luoda kaksi selkeää ja vaivattomasti täytettävää kyselyä, mikä tarkoitti sitä, että pituus pidettiin kohtuullisena ja vastausmuodot selkeinä. Tulosten luotettavuuden vuoksi erityisesti kysymyksenasetteluihin panostettiin, jotta ne olisivat yksiselitteisiä eivätkä johdattelisi vastaajia (Valli 2010, 104).

Kyselytutkimus antaa yleensä kokonaisuudesta vain pienen näytteen, jonka avulla voidaan tehdä päätelmiä tai arvioita kokonaisuudesta (Alreck & Settle 2004, 46–47). Tulosten yleistäminen perusjoukkoon riippuu otannan onnistumisesta (Alreck & Settle 2004, 55; Valli 2010, 113). Tässä kyselytutkimuksessa otantamenetelmä oli potentiaalisten vastaajien lukumäärän pienuuden vuoksi se, että kyselyt lähetettiin molemmissa tapauksissa koko perusjoukolle. Suomen osaston työntekijöitä oli noin 25 ja vapaaehtoiskääntäjiä noin 21, joten otannan erittely ei ollut tarkoituksenmukaista.

Kyselytutkimuksilla kerättiin sekä laadullista että määrällistä aineistoa eri kysymystyyppejä käyttämällä (Tuominen 2015). Kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia metodeja yhdistelemällä voidaan saada käyttöön molempien menetelmien hyödyt ja monipuolista tietoa tutkimuskohteesta (Saldanha & O'Brien 2013, 201). Avoimilla kysymyksillä saadaan kvalitatiivista aineistoa, jota voidaan analysoida esimerkiksi teemoittelemalla (Valli 2010,

126). Suljetuilla, strukturoiduilla kysymyksillä saadaan kvantitatiivista aineistoa, jota voidaan esittää tilastollisin menetelmin taulukkojen ja kaavioiden muodossa (Alreck & Settle 2004, 46). Molemmat kyselyt sisälsivätkin numeerisia arvoja antavia strukturoituja monivalinta- ja arviointikysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Tämä oli tärkeää, koska avoimilla kysymyksillä voidaan saada selville hyviä ja ennalta odottamattomia vastauksia ja vastaajan perusteellisia mielipiteitä (Valli 2010, 126). Avoimien kysymysten vastaukset voivat kuitenkin vastaajasta riippuen olla hyvinkin moninaisia, niihin saatetaan jättää vastaamatta, eikä niistä voi välttämättä tehdä yleistyksiä tai niiden tuloksia ei voida toisintaa uusissa tutkimuksissa (Alreck & Settle 2004, 108; Valli 2010, 126). Mahdollisista puutteista tai tutkimushankaluuksista huolimatta monivalinta- ja arviointikysymysten lisäksi kyselyssä oli tärkeää antaa vastaajille mahdollisuus kertoa avoimissa vastauksissa kaikki heille tärkeät mielipiteet, jotta he voisivat nostaa esille myös asioita, joita kyselyssä ei ollut kysytty. Tästä syystä myös strukturoitujen kysymysten yhteyteen oli laitettu usein ”muu, mitä?” -kohtia, jotta vastaaja sai mahdollisuuden kertoa muistakin vaihtoehdoista.

Kyselyt toteutettiin yhteistyössä Amnesty Internationalin Suomen osaston Helsingin päätoimipisteen kanssa. Tutkimusasetelmasta, tutkimuskysymyksistä ja tutkimuksen toteuttamisesta sovittiin Suomen osaston toimistosihteerin⁸ kanssa syksyllä 2016. Koska tutkielma on tehty yhteistyössä ulkopuolisen tahon kanssa ja koska tuloksia sovelletaan akateemisen maailman lisäksi ulkopuolisen tahon toiminnassa, on tutkielma eettisesti värittynyt. Suomen osaston intresseissä oli erityisesti vapaaehtoisikäntäjäverkoston toiminnan kehittäminen ja sen hyödyntämisen tehostaminen, mikä näkyy kyselytutkimusten kysymyksenasettelussa ja analyysin tavoitteissa esimerkiksi siten, että osaston kyselyn tuloksia on hyödynnetty vapaaehtoisikäntäjien kyselyn sisällössä. Suomen osasto on hyväksynyt kyselytutkimukset, mutta ei kuitenkaan sitoudu esitetystä teoriasta nouseviin kyselyjen sisältöihin. Itse tutkimus on pyritty tekemään läpinäkyvästi ja objektiivisesti eksplikoimalla Suomen osaston intressien vaikutukset. Omissa intresseissäni tutkielman tekijänä oli puolueettomasti kartoittaa Suomen osaston yleistä käännöstoimintaa ja tutkia vapaaehtoisikäntäjien taustoja sekä motiiveja ja siten luoda lisää käännöstieteellistä tietoa institutionaalisesta kääntämisestä kansalaisjärjestössä. Tutkielmassa vaikuttavat siis erilaiset arvot ja intressit, mutta ne on pyritty eksplikoimaan aina, kun ne vaikuttavat tutkimusprosessiin.

⁸ Kiitos syksyllä 2016 toimistosihteerinä toimineelle Roosa Haimilalle ja keväällä 2017 toimistosihteerinä toimineelle Tiia Martiskaiselle yhteistyöstä.

Esittelen seuraavissa alaluvuissa tarkemmin ensiksi osaston työntekijöille ja sitten vapaaehtoiskääntäjille tarkoitetun kyselyn. Toisen kyselyn kysymyksenasetteluissa on hyödynnetty ensimmäisen kyselyn tuloksia, joihin viitataan lyhyesti toisen kyselyn esittelyssä luvussa 5.1.2, mutta ne esitellään tarkemmin luvussa 6.1.

5.1.1 Kyselytutkimus Suomen osaston työntekijöille

Ensimmäinen kysely (ks. liite 1) suunnattiin Amnesty Internationalin Suomen osaston vakituisille työntekijöille. Perusjoukkoon ei sisällytetty osaston vapaaehtoisia tai osa-aikaisia työntekijöitä eikä freelancereita. Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa Suomen osaston käännöstoiminnan institutionalisoituneisuutta, sen työntekijöiden käännöstarpeita, eli sitä, milloin ja mihin tarkoitukseen käännöksiä tarvitaan, millaisia tekstejä käännetään, miten käännöstarpeet ratkaistaan, kuinka paljon osaston työntekijät hyödyntävät vapaaehtoiskääntäjäverkostoa sekä miten he suhtautuvat siihen. Kyselyssä kartoitettiin myös odotuksia vapaaehtoiskääntäjiä kohtaan.

Perusjoukko koostui siis Suomen osaston kaikista vakituisista työntekijöistä, joita oli Amnestyn suomenkielisen verkkosivuston mukaan tutkimushetkellä 25 (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a). Ensimmäinen kysely testattiin kahdella seminaarin opiskelijalla ja hyväksytettiin seminaariohjaajalla sekä Suomen osaston toimistosihteerillä ennen lähetystä. Testikierroksella testattiin kyselylomakkeen selkeyttä ja teknistä toimivuutta. Kyselyä muokattiin palautteen mukaisesti selkeämmäksi. Tämän jälkeen Suomen osaston toimistosihteerä hyväksyi kyselylomakkeen ja hän välitti sen vapaaehtoiskääntäjäverkostolle. Kysely oli auki 6.12.2016–16.1.2017. Tänä aikana lähetettiin kaksi muistutusviestiä.

Kysely (ks. liite 1) koostui 14 kysymyksestä ja se sisälsi kolme teemoiteltua osiota: taustatieto-osion, osaston käännöstarpeita koskevan osion, vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttöä ja käyttökokemuksia koskevan osion sekä lopuksi kommentointi- ja palautemahdollisuuden. Taustatieto-osio, eli kysymykset 1–2 koskivat sitä, mihin Suomen osaston tiimiin vastaajat kuuluivat ja mikä oli heidän toimenkuvansa kyseisessä tiimissä tai osastolla yleensä. Toisessa osiossa kysymykset 3–9 koskivat vastaajien käytännön käännöstarpeita, käännöstarpeiden kielipareja, käännettäviä tekstilajeja, käännöstarpeiden ratkaisutapoja ja niiden valintaa sekä itse kääntämistä. Kolmannessa osiossa kysymykset 10–14 koskivat vastaajien vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttöä, käyttökokemuksia, mahdollisia ongelmia ja erityisen toimivia piirteitä, motivaatiota hyödyntää verkostoa useammin ja odotuksia

vapaaehtoiskääntäjiä kohtaan. Lopuksi kyselyssä pyydettiin lupaa vastausten siteeraamiseen ja annettiin mahdollisuus kommentoida kyselyn aiheita tai antaa palautetta. Vastaajalla oli myös mahdollisuus jättää yhteystietonsa mahdollisten lisäkysymysten varalta. Kysymykset 1, 10 ja 11 olivat monivalintakysymyksiä. Kysymys 6 oli järjestysasteikko, jolla mitattiin sitä, kuinka usein vastaajat käyttivät erilaisia tapoja ratkaista käännöstarpeet (asteikolla *aina, usein, toisinaan, ani harvoin, en koskaan*). Kysymykset 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13 ja 14 olivat avoimia kysymyksiä. Lisäksi kyselyssä oli kaksi tarkentavaa ”muu, mitä” -kohtaa, joihin vastaajat saivat halutessaan kommentoida aiheita lisää.

Tämän ensimmäisen kyselyn tulokset vaikuttivat osittain toisen kyselyn sisältöön muun muassa osaston toiveisiin liittyen. Esittelen seuraavassa alaluvussa toisen kyselyn sisällön ja nostan esiin ensimmäisen kyselyn relevantit tulokset, jotka vaikuttivat toisen kyselyn kysymyksenasetteluihin. Molempien kyselyjen tulokset esitellään laajemmin luvussa 6.

5.1.2 Kyselytutkimus vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäsenille

Toinen kysely (ks. liite 2) suunnattiin Amnesty Internationalin Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkostolle. Sen tavoitteena oli selvittää vapaaehtoiskääntäjien taustoja, motiiveja ja vapaaehtoiskääntämisen käytännön piirteitä. Kyselyssä hyödynnettiin ensimmäisen kyselyn tuloksia, jotka liittyivät vapaaehtoiskääntäjäverkostoon ja osaston odotuksiin ja toiveisiin. Ensimmäisen kyselyn tulosten vaikutukset eksplikoidaan tämän kyselyn esittelyssä asianmukaisissa kohdissa.

Kysely testattiin kahdella seminaarin opiskelijalla, hyväksytettiin seminaariohjaajalla sekä Suomen osaston toimistosihteerillä ja tämän esimiehillä. Testikierroksien tavoitteena oli saada palautetta kyselyn selkeydestä, vastaamisajasta ja teknisestä toteutuksesta. Palautteiden perusteella joitakin kysymyksiä muokattiin selkeämmiksi ja kyselyyn lisättiin huomautukset siitä, että Suomen osasto ei sitoudu tutkimuksessa esitettyihin ehdotuksiin ja kysymyksenasetteluihin. Tällä tavalla varmistettiin se, etteivät vastaajat käsittää kyselyn sisältöä väärin ja oletta esimerkiksi ehdotusten olevan välttämättä Suomen osaston toteutettavissa tulevaisuudessa. Toimistosihteerin lähetti hyväksytyn version Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkostolle, jossa oli jäseniä tutkimushetkellä 21 (Kääntäjäohjelma 2016, 1). Kyselyn vastausaika oli 1.3.–13.3.2017. Tänä aikana lähetettiin yksi muistutusviesti.

Kysely (ks. liite 2) koostui neljästä osiosta: taustatieto-osiosta, vapaaehtoiskääntämistä yleisesti koskevasta osiosta, vapaaehtoiskääntäjien motiivien kartoittamisosiosta ja

vapaaehtoiskääntämisen käytännön työhön liittyvästä osiosta. Näiden lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus antaa lopuksi kommentteja aihealueesta ja palautetta kyselystä.

Taustatieto-osion tavoitteena oli kartoittaa sitä, minkälaiset ihmiset ovat ilmoittautuneet Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkostoon. Osion kysymyksissä 1–7 kysyttiin ikää, sukupuolta, koulutustaustaa, ammattia, käännöskoulutustaustaa, käännöskokemusta ja äidinkieltä. Kysymys 8 koski sitä, onko vastaaja Amnestyn piirissä muussa vapaaehtoistoiminnassa mukana kuin vapaaehtoiskääntäjänä. Tällä haluttiin selvittää, kuinka verkostoituneita vapaaehtoiskääntäjät ovat muussa vapaaehtoistoiminnassa ja vaikuttaako se motivaatioon. Tesseurin (2014b, 124–126) tutkimuksessa vapaaehtoiskääntäjiä motivoitiin sitouttamalla heitä muuhunkin toimintaan, joten tämä voisi toimia myös Suomen osastolla.

Taustatieto-osion jälkeen seurasi erillinen vapaaehtoiskääntämisen määritelmä, joka perustui Olohanin (2014, 19) määritelmään. Määritelmä sijoitettiin ennen vapaaehtoiskääntämistä koskevia kysymyksiä, jotta jokainen vastaaja tietäisi, mitä vapaaehtoiskääntämisellä tarkoitetaan juuri tässä tutkimuksessa.

Toisessa osiossa kartoitettiin vapaaehtoiskääntämiseen liittyviä yleisiä asioita. Kysymykset 9–16 koskivat sitä, ovatko kääntäjät tehneet muutoin vapaaehtoiskäännöksiä, kauanko he ovat olleet Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkostossa, millä kielipareilla he kääntävät, mikä motivoi heitä alun perin liittymään verkostoon, kuinka usein heille tarjotaan vapaaehtoisia käännöstoimeksiantoja Amnestyltä, kuinka monta vapaaehtoiskäännöstä he ovat tehneet viimeisen vuoden aikana, ovatko he tehneet palkallisia käännöksiä ja sitä, olisivatko he valmiita tekemään myös vapaaehtoistulkkauksia. Kysymyksellä 12 kartoitettiin sitä, mikä motivoi vastaajia alun perin liittymään toimintaan. Tämä perustuu Olohanin (2014, 29) ajatukseen siitä, että tekijät, jotka motivoivat vapaaehtoiskääntäjiä alun perin liittymään toimintaan voivat olla erilaisia kuin ne motiivitekijät, jotka saavat vapaaehtoiset jatkamaan toimintaansa. Kysymys 16 koski vapaaehtoistulkkauksen mahdollisuutta ja se perustui ensimmäisen kyselyn erääseen vastaukseen, jossa mainittiin, että myös vapaaehtoiselle tulkkaukselle olisi tarvetta.

Kolmannessa osiossa seurasivat tarkemmat vapaaehtoiskääntämisen motiiveihin liittyvät kysymykset. Osion tavoitteena oli selvittää, mikä motivoi vapaaehtoiskääntäjiä tällä hetkellä, mikä motivoisi heitä tulevaisuudessa, kokevatko he kääntämisen mielekkäänä ja mikä laskisi motivaatiota kääntää. Vastaajien mielipiteitä, asenteita ja arvioita voidaan saada selville avoimien kysymysten lisäksi arviointiasteikoilla (Alreck & Settle 2004, 120), kuten

kysymyksessä 17 hyödynnetyllä Likert-asteikolla. Likert-asteikolla saadaan helposti arvioitavia ja vertailtavia numeerisia tuloksia, joissa kuitenkin näkyvät aste-erot (mp.) Kysymys 17 koostui 14 motiiviväittämästä, jotka vastaajan tuli arvioida viisiportaisella Likert-asteikolla sen perusteella, kuinka hyvin ne kuvastivat vastaajan motivaatiota ja yksittäisiä motiiveita. Viisiportainen Likert-asteikko valittiin siksi, että parittomuus vastausvaihtoehtoissa takaa vastaajalle mahdollisuuden olla ottamatta kantaa asiaan, kun keskimmäiseksi vaihtoehdoksi asetetaan ”en osaa sanoa” -vaihtoehto (Valli 2010, 118). Vastausvaihtoehtojen asteikko oli seuraava: *1 = ei kuvaa lainkaan, 2 = kuvaa melko huonosti, 3 = en osaa sanoa, 4 = kuvaa melko hyvin, 5 = kuvaa täysin*. Tulosten raportoinnissa oli lopulta tarkoituksenmukaisempaa esittää tulosten keskiarvot. Kysymyksen 17 motiiviväittämät perustuivat aikaisempiin vapaaehtoiskääntäjien motiivien tutkimuksiin, ensimmäisen kyselyn tuloksiin ja Suomen osaston vuoden 2016 Kääntäjäohjelmaan. Motiiviväittämät 1–5 perustuvat O’Brienin ja Schälerin (2010, 5) tutkimukseen The Rosetta Foundationin vapaaehtoiskääntäjien motiiveista:

1. Haluan parantaa kielitaitojani
2. Haluan parantaa käännöstaitojani
3. Haluan saada ammattimaista käännöskokemusta
4. Haluan tukea ja edesauttaa Amnestyn sanomaa ja toimintaa
5. Saan vapaaehtoiskääntämisestä älyllistä stimulaatiota

McDonough Dolmayan (2012, 182–183) Wikipedia-vapaaehtoiskääntäjien tutkimuksesta sain inspiraation väittämiin 6–8:

6. Haluan olla osa yhteisöä
7. Vapaaehtoiskääntäminen on hauska ja/tai rakentava tapa viettää vapaa-aikaa
8. Haluan parantaa mainettani kääntäjänä ja saada CV-merkinnän Amnestylle tehdystä vapaaehtoiskääntäjätyöstä

Cámara de la Fuenten (2015, 213) tutkimuksen perusteella muotoilin väittämät 9–13:

9. Kääntämällä vapaaehtoisesti autan jakamaan tietoa muilla kielillä
10. Kääntämällä vapaaehtoisesti osallistun yhteiskunnan toimintaan ja aktivismiin
11. Haluan oppia paremmaksi kirjoittajaksi
12. Vapaaehtoiskääntäminen Amnestylle saa minut tuntemaan itseni tärkeäksi

13. Käännän vapaaehtoisesti, jotta saan vertaisteni keskuudessa tunnustusta vapaaehtoistyöstä (ja voin vähän leveillä panostuksellani)

Väittämään 10 vaikutti myös Suomen osaston Kääntäjäohjeen (2016, 1) kohta siitä, että vapaaehtoiskääntäjille on tarjottava yhtäläinen mahdollisuus osallistua aktivismiin. Myös osaston työntekijöiden kyselyn tuloksissa nousi esiin se, että vapaaehtoiskääntäjille halutaan antaa mahdollisuus osallistua aktivismiin. Myös Olohanin (2014, 24) tutkimuksessa nousi esille yhteiskunnallisessa toiminnassa mukanaolo ja yhteiskunnalliseen muutokseen vaikuttaminen. Olohanin (mp.) tutkimuksesta sovelsin ajatusta ”lämpimästä hehkusta” (*warm glow*), eli mielihyvän tunteesta motivoivana tekijänä, motiiviväittämään numero 14:

14. Käännän vapaaehtoisesti, koska saan vapaaehtoistyöstä mielihyvän tunteen

Motiiviväittämien jälkeen vastaajilla oli myös mahdollisuus kommentoida avoimeen kenttään muita tekijöitä, jotka motivoivat heitä. Väittämävastauksia arvioidessa on hyvä pitää mielessä, että väittämät olivat annettuja, jolloin vastaukset saattavat vääristyä. Monipuoliset väittämät kuitenkin toimivat ajattelun tukena, koska pelkillä avoimilla vastauksilla vastaajat eivät välttämättä olisi tulleet ajatelleeksi kaikkia näkökulmia.

Kysymyksessä 18 kartoitettiin tekijöitä, jotka motivoisivat vapaaehtoiskääntäjiä kääntämään Suomen osastolle tulevaisuudessa. Lista koostui 13 motivaatiotekijästä, joista vastaajien tuli valita kolme heitä eniten motivoivaa tekijää. Olen ottanut motivaatiotekijävaihtoehtoihin vaikutteita O’Brienin ja Schälerin tutkimuksesta (2010, 5). Vastausvaihtoehdot 1–8 on sovellettu heidän tutkimuksestaan:

1. Maksu
2. Ilmaiset lahjat, esim. T-paidat
3. Kuukausittainen top 10 -kääntäjälistaus Amnestyn verkkosivuilla
4. Kuukauden vapaaehtoiskääntäjä -profiili Amnestyn verkkosivuilla
5. Julkinen lista vapaaehtoiskääntäjistä Amnestyn verkkosivuilla
6. Kutsut julkisiin tapahtumiin ja/tai paikallisiin verkostoihin
7. Palaute käännöksistä Amnestyn taholta
8. Palaute käännöksistä ammattikäntäjältä
9. Amnestyn vapaaehtoistoiminnassa muutenkin kuin vapaaehtoiskääntäjänä toimiminen
10. Se, että saisin vapaaehtoiskäännöstoimeksiantoja enemmän tai useammin

11. Monipuolisempi tuki ja apuvälineet Amnestyltä kääntämiseen (sanalistat, tyylioppaat, jne.)
12. Säännölliset kääntäjätapaamiset toimiston työntekijöiden (käännösten tilaajien) kanssa
13. Tiiviimpi yhteistyö muiden vapaaehtoisten kanssa

Vastausvaihtoehto 1, maksu, on mielenkiintoinen, sillä ensimmäisen kyselyn vastauksissa kahden osaston työntekijän mielestä tiukkojen käännösvaatimusten takia vapaaehtoisille tulisi antaa työstä rahallinen korvaus. Kohdat 5 ja 6 saattavat olla mahdottomia toteuttaa laillisista syistä, mutta julkisuuden vaikutusta motivaatioon on hedelmällistä tutkia. Vastausvaihtoehdot 9 ja 13 on lisätty, koska aktiivinen osallistuminen sosiaalisiin verkostoihin on koettu motivoivaksi tekijäksi (Olohan 2014, 24). Vastausvaihtoehto 10 on lisätty ensimmäisen kyselyn tulosten perusteella, koska vapaaehtoiskääntäjiä ei hyödynnetty kovin aktiivisesti, mikä saattaa johtaa vapaaehtoiskääntäjien motivaation laskuun. Myös vaihtoehdot 11 ja 12 nousivat ensimmäisestä kyselystä. Osaston työntekijöiden kyselyn tulosten mukaan heillä ei itsellään ole paljoa apuvälineitä ja tukea kääntämiseen, joten arvioin, että parempi tuki osastolta voisi motivoida vapaaehtoiskääntäjiä. Se voisi parantaa myös käännösten laatua, mitä puolestaan osaston työntekijät toivoivat. Lisäksi eräs osaston työntekijä toivoi tapaamisia vapaaehtoiskääntäjien kanssa, jotta osaston työntekijät tuntisivat vapaaehtoiskääntäjät paremmin ja saisivat näin enemmän luottamusta heitä kohtaan. Kysymykseen sisältyi myös avoin kohta, jossa vastaajat pystyivät kertomaan muista motivoivista tekijöistä annetun listan ulkopuolelta.

Kääntäjäohjelmassa (2016, 2) on kohta, jossa yhdeksi vuoden 2017 tavoitteeksi listataan se, että vapaaehtoiskääntäjät kokevat työnsä mielekkääksi. Kysymyksellä 19 testataan, toteutuuko tämä tavoite. Varmistamalla sen, että vapaaehtoiset tuntevat työnsä mielekkääksi, ylläpidetään heidän motivaatiotaan (Yeung 2007, 162–163), joten tulosten perusteella voidaan selvittää, täytyisikö vapaaehtoiskääntäjien motivaatiota tukea enemmän.

O’Brienin ja Schälerin (2010, 8) tutkimuksen tuloksissa nousivat esiin myös sellaiset tekijät, jotka eivät motivoisi vapaaehtoiskääntäjiä tulevaisuudessa tai vähentäisivät heidän nykyhetkistä motivaatiotaan. Myös Olohanin mukaan olisi hedelmällistä tutkia epämotivoivia tekijöitä motivoivien tekijöiden lisäksi (2014, 29). Tämän vuoksi kyselyyn on lisätty kysymys 20, jossa vastaaja sai kertoa avoimesti tekijöistä, jotka vähentäisivät tämän motivaatiota kääntää Amnestylle tulevaisuudessa.

Neljännessä osiossa kysymykset 21–26 koskivat käytännön kääntämistä ja apuvälineitä. Instituution sanoman välittymisessä laadunvalvonnalliset keinot ovat avainasemassa ja määrittävät sitä, kuinka institutionalisoitunutta kääntäminen on (Koskinen 2011, 58; Mason 2003, 175; McDonough Dolmaya 2012, 188). Ensimmäisen kyselyn tuloksista ilmeni, että itse kääntäessään osaston työntekijöillä ei ole nettisanakirjoja kummoisempia apuvälineitä. Myöskään Amnesty Internationalin yleisiä viestintäohjeita ja -neuvoja ei mainittu, jotka kuitenkin nousivat esiin esimerkiksi Tesseurin (2014b, 77–82) Amnesty-tutkimuksessa. Tämän vuoksi tahdoinkin selvittää kysymyksissä 21 ja 22, millaisia apuvälineitä vapaaehtoiskääntäjät käyttävät itse ja ovatko he saaneet kääntämiseen tukea tai apuvälineitä Suomen osastolta.

Palaute ja tekstintarkistus ovat laadunvalvonnallisia prosesseja, joilla voidaan varmistaa käännösten laatu. Palaute, sosiaalinen tuki ja vuorovaikutus ovat myös tekijöitä, joilla voidaan tukea motivaatiota (Yeung 2007, 162–163). Tämän lisäksi Kääntäjäohjelmassa (2016, 2) mainitaan, että ”kiitoksen lisäksi on hyvä antaa kääntäjälle rakentavaa palautetta”. Siksi kysymyksessä 23 kysyttiin, ovatko vapaaehtoiskääntäjät saaneet Suomen osastolta palautetta käännöksistään ja onko Kääntäjäohjelman tavoite täten toteutunut. Koska apuvälineitä ja tukea on ensimmäisen kyselyn tulosten perusteella vain vähän saatavilla, kysymys 24 kartoitti vapaaehtoisten mielipiteitä siitä, haluaisivatko he niitä enemmän.

Koska osaston toiveisiin sisältyi parempi käännöslaatu, koski kysymys 25 sitä, olisivatko vapaaehtoiskääntäjät valmiita osallistumaan tiettyihin laadunvalvonnallisiin prosesseihin, kuten sanalistojen ja tyylioppaiden käyttöön käännöstyössä tai palautteen vastaanottamiseen ja tekstin muokkaamiseen sen perusteella. Näillä keinoilla vapaaehtoiskääntäjät voisivat itse parantaa käännöstensä laatua, eikä laadunvarmistus jäisi pelkästään osaston työntekijöiden vastuulle. Samalla myös käännöstaidot kehittyisivät. Osaston työntekijät toivoivat ensimmäisen kyselyn vastauksissa myös valmiutta tiukkaan työskentelytahtiin ja sitoutumista käännöstyöhön. Myös Kääntäjäohjelmassa (2016, 1) mainitaan, että ”osa voi toimia lyhyelläkin varoitusajalla”. Kysymyksessä 26 kysyttiin siksi vapaaehtoisten valmiutta kääntää tiukallakin aikataululla. Tällä haluttiin testata, pitääkö Kääntäjäohjelman väite paikkaansa ja kuinka valmiita vapaaehtoiskääntäjät olisivat vastaamaan osaston työntekijöiden toiveeseen.

Lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus kertoa yleisesti mielipiteitään vapaaehtoiskääntämisestä ja omasta motivaatiostaan sekä antaa palautetta kyselystä. Täten pyrittiin turvaamaan se, että vastaajat saavat tuoda esiin itselleen tärkeitä asioita, jos niitä ei ollut kyselyssä huomioitu.

5.1.3 Kyselyiden kriittinen tarkastelu

Kyselyssä on joitakin seikkoja, jotka kannattaa perustella luotettavuuden nimissä. Luotettavuuden yksi kriteeri on se, että tutkijan käsitykset ja tulkinnat vastaavat tutkittavien käsityksiä (Eskola & Suoranta 2014, 212). Tutkijan tulee siis tehdä selväksi tutkittaville, mistä hän puhuu ja mitä hänen käyttämillään termeillä tarkoitetaan, jotta tulokset eivät vääristyisi väärinkäsitysten vuoksi. Tästä johtuen kyselyyn on sisällytetty aiemmin mainittu vapaaehtoiskääntämisen määritelmä, joka perustuu Olohanin (2014, 19) määritelmään. Määritelmäosion tavoitteena oli selventää vastaajille, mitä termillä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan, mutta se ei kuitenkaan takaa sitä, että kaikki vastaajat ovat ymmärtäneet sen täysin.

Toinen luotettavuuden kriteeri on myös siirrettävyys, eli tulosten yleistettävyys (Eskola & Suoranta 2014, 213–213). Kyselyt on suunnattu hyvin täsmällisille kohdeyleisöille ja niiden luomiseen ovat vaikuttaneet teoreettisten näkökulmien lisäksi myös Suomen osaston intressit. Toiseen kyselyyn vaikuttivat myös ensimmäisen kyselyn vastaukset, joten kyselyjen toistaminen muissa konteksteissa voi olla hankalaa. Tulosten yleistettävyyteen on kuitenkin pyritty läpinäkyvällä tutkimusasetelmalla, kyselylomakkeen perusteluilla ja objektiivisella analyysillä.

Luotettavuuden yksi osatekijä on myös vahvistuvuus, eli se, että tehdyt tulkinnat saavat tukea toisista vastaavaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista (Eskola & Suoranta 2014, 212–213). Tutkielman toisessa kyselylomakkeessa ja sen analyysissä on eksplisiittisesti hyödynnetty toisia motiivitutkimuksia. Myös luvussa 7 Pohdinta tutkielman tuloksia on vertailtu muihin tutkimuksiin, jotta tutkielmalla olisi yhteys muihin tieteen tekijöihin ja saman aihealueen tuloksiin.

Kyselyissä oli myös kysymyksiä, jotka ovat määrittyneet puhtaasti Suomen osaston intressien perusteella ja ovat siksi ”värittyneitä”. Esimerkiksi kysymys 19 mielekkyydestä nousee suoraan Suomen osaston omasta Kääntäjäohjelmasta (2016) ja osa motiivikysymyksistä ensimmäisen kyselyn tuloksista. Tiedetyt kysymykset tähtäävät selkeästi toiminnan parantamiseen, kuten kysymys 25 laadunvalvonnallisista keinoista. Kysymyksenasettelut on kuitenkin perusteltu läpinäkyvästi ja niihin vaikuttaneet arvot on tuotu esiin. Myös johdattelevia kysymyksiä on kyselyssä koetettu neutralisoida muotoilemalla kysymykset niin, että kaikki vastausvaihtoehdot ovat mahdollisia. Tällainen objektiivisuus ilmenee esimerkiksi kysymyksessä 22, joka ei ota kantaa saatuihin apuvälineisiin tai niiden puutteeseen. Kyseisessä kysymyksessä 22 sekä

esimerkiksi kysymyksessä 21 on annettu suluissa esimerkkejä kääntämisen apuvälineistä, mikä voidaan tulkita johdattelevaksi. On kuitenkin muistettava, että vapaaehtoisikäntäjien joukossa on myös ei-ammattilaisia, jolloin on hyvä selventää, mitä apuvälineillä tarkoitetaan.

5.2 Aineiston analyysimetodi

Kyselyjen tulokset esitellään luvussa 6 Kyselytutkimusten tulokset, jonka jälkeen relevantit tulokset analysoidaan esiteltujen teoreettisten näkökulmien ja aikaisempien tutkimusten valossa luvussa 7 Pohdinta kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä yhdistellen. Strukturoidut monivalinta- ja arviointikysymykset tuottivat numeerista tietoa, jonka esitän ja analysoin taulukoiden ja kuvaajien avulla. Kyselyn avoimet kysymykset analysoitiin käyttäen laadullista sisällönanalyysia, joka on laadullisessa tutkimuksessa keskeinen analyysimenetelmä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Laadullisella sisällönanalyysillä tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia ei-numeerisin keinoin (mp.; Eskola & Suoranta 2014, 13). Laadullisessa sisällönanalyysissä voidaan käyttää metodina teemoittelua, jossa aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia keskeisiä teemoja (Eskola & Suoranta 2014, 175). Jotkin avoimet vastaukset on teemoiteltu ja esitetty kvantitatiivisesti taulukoiden avulla.

Luvussa 6 Kyselytutkimusten tulokset keskeisimmät tulokset on jaoteltu teemoittain ensimmäisen kyselyn tuloksiin, toisen kyselyn tuloksiin ja motiiviaiheisiin tuloksiin. Myös luvussa 7 Pohdinta aineistosta nousseet relevantit tulokset on käsitelty samalla tavalla teemoittain. Analysoin ensiksi Suomen osastoa kääntävänä instituutiona ja sen käännöstarpeita, sitten vapaaehtoisikäntäjäverkoston toimintaa ja lopuksi vapaaehtoisikäntäjien motiiveja. Eri osissa pyritään laadulliselle analyysille tyypillisesti teorian ja empirian vuorovaikutukseen ja lomittumiseen (Eskola & Suoranta 2014, 176). Tämä tarkoittaa sitä, että esittelen ja analysoin aineistosta nousseet tulokset, jotka liittyvät relevantisti joko institutionaalisuuteen, kansalaisjärjestökääntämiseen, vapaaehtoisikäntämiseen tai vapaaehtoisikäntäjien motiiveihin.

Vastauksia analysoidessa tuli pitää mielessä vastaajien arvot sekä sosiaaliset ja vastaustilanteeseen liittyvät tekijät (Alreck & Settle 2004, 103–106). Vastaajat olivat siis tietoisia, että heidän vastauksiaan käytetään Suomen osaston vapaaehtoisikäntäjäverkoston käytön tehostamiseen, jolloin he saattavat vastauksissaan tuoda ilmi asioita, joita he uskovat osaston haluavan kuulla tai asioita, joihin he ovat erityisen tyytymättömiä, jotta ne korjattaisiin.

6 Kyselytutkimusten tulokset

6.1 Kysely Amnesty Internationalin Suomen osaston työntekijöille

Tässä luvussa esittelen ensimmäisen kyselytutkimuksen relevantit tulokset. Tavoitteena on selvittää, miten institutionalisoitunutta Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoiminta on, millaisia sen käännöstarpeet ovat, miten käännöstarpeet ratkaistaan sekä miten paljon vapaaehtoisikäntäjäverkostoa käytetään ja miten siihen suhtaudutaan. Tulosten esittely etenee kyselylomakkeen (ks. liite 1) teemaosioden mukaisessa järjestyksessä, eli ensiksi esittelen vastaajien taustat, sitten osaston käännöstarpeet ja niiden ratkaisutavat sekä lopuksi vapaaehtoisikäntäjäverkon käyttökokemukset ja toiveet vapaaehtoisikäntäjille.

6.1.1 Vastaajat

Tutkielman ensimmäisen, eli Suomen osaston toimiston vakituisille työntekijöille suunnatun kyselyn perusjoukko oli osaston noin 25 työntekijää (Amnesty International Suomen osasto ry 2015). Kyselyyn vastasi potentiaalisista 25 vastaajasta 11 henkilöä, eli vastausprosentti oli 44%. Vastauksia tuli 4 viestintätiimistä, 4 vaikuttamistiimistä, 1 varainhankintatiimistä, 1 talous- ja hallintotiimistä ja 1 tiimien ulkopuolelta, mahdollisesti tiimikoordinaatiosta.

Koska vastausprosentti oli 44% ja osaston eri tiimit ovat hyvin epätasaisesti edustettuina, on tulosten tulkinnessa otettava huomioon, että vastaukset eivät edusta koko osastoa tasapuolisesti. Käännöstarpeet voivat vaihdella suurestikin eri tiimien välillä ja tästä saattaa johtua eri tiimien vaihteleva vastausinnostus. Vastaajajoukon pienestä koosta ja tiimien toiminnan ja siten käännöstarpeiden mahdollisesta päällekkäisyydestä johtuen en erittele kaikissa tuloksissa tiimejä, vaan tarkastelen osaston käännösprosesseja kokonaisuutena. Nostan tiimeistä mahdollisesti johtuvia eroja esille kohdissa, joissa se on tarkoituksenmukaista.

6.1.2 Suomen osaston käännöstarpeet

Vastausten perusteella Suomen osastolla on monimuotoisia käännöstarpeita tiimistä riippuen. Suuri osa käännöstarpeista on kiireellisiä ja yllättäviä. Yleisesti vastaajien käännöstarpeet liittyivät vahvasti ulkoiseen viestintään, jonkin verran sisäiseen viestintään ja lisäksi työntekijöiden oman työn taustatyöhön. Ulkoisiin käännöstarpeisiin sisältyi esimerkiksi Amnesty-lehden kolumnien ja pääkirjoitusten sekä tukijajäsenten massasähköpostien, jäsenkirjeiden, esitteiden ja muiden mainosten kääntäminen ruotsiksi. Myös kyselyt ja niiden

saatteet käännetään usein ruotsiksi. Sisäisen viestinnän käännöstarpeisiin liittyivät esimerkiksi hallinnolliset tekstit, työsopimukset, sähköpostiviestit ja raportit. Käännöstarpeisiin sekä ulkoisessa että sisäisessä viestinnässä liittyy Suomen kaksikielisyyspolitiikka, jonka mukaan ruotsi on suomen lisäksi Suomen virallinen kieli ja siksi viralliset asiakirjat on julkaistava myös ruotsiksi (Suomen perustuslaki 1999/731 § 17). Suomen kaksikielisyys heijastuu täten sisäiseen viestintään esimerkiksi hallinnollisten tekstien, kuten vuosikokousmateriaalien, käännöstarpeissa sekä myös epävirallisimpiin ulkoisen viestinnän käännöstarpeisiin, kuten mainosmateriaalien kääntämiseen. Lisäksi hallinnollisia tekstejä saatetaan tarvita mahdollisesti myös muilla kielillä esimerkiksi varainhankintatarkoituksiin, mutta kielisuunnat eivät tulleet ilmi kyselyn vastauksista. Suomen osasto haluaa siis julkaista materiaalia myös Suomen toisella virallisella kielellä ja siten kohdella Suomen ruotsinkielisiä henkilöitä tasavertaisesti.

Kansainvälisten kansalaisjärjestöjen on tärkeää pysyä mukana globaalissa kehityksessä ja siten verkostoitua kansainvälisesti (Guillaume 2010, 83). Tämä näkyi vastauksissa esimerkiksi siten, että käännöstarpeita nousi runsaasti ulkoisen viestinnän ja mainonnan lisäksi myös kansainvälisissä viestintätilanteissa, eli esimerkiksi silloin, kun Suomen osaston työntekijät kommunikoivat muunmaalaisten ihmisoikeustoimijoiden kanssa tai vetoavat ulkomaalaisiin tahoihin. Tällöin tarvitaan käännöksiä vieraille kielille esimerkiksi kirjeiden, puheiden ja vetoomusten muodossa, jolloin kansalaisjärjestön ääni ja tavoitteet välitetään kielellisesti toiseen kulttuuriin ja toiselle kielelle. Tällä pyritään laajentamaan järjestön vaikutusvaltaa ja -alaa. Myös opetusmateriaaleja ja työhön liittyviä taustamateriaaleja käännetään.

Jos käännöstarpeet eritellään tiimeittäin, liittyvät ulkoisen viestinnän käännöstarpeet eniten viestintä- ja vaikuttamistiimin tarpeisiin. Viestintätiimi ja vaikuttamistiimi käännättävät ja kääntävät esimerkiksi vetoomuksia, opetus- ja kampanjamateriaaleja, Amnesty-lehden sisältöä ja jäsenille kohdistettua viestintää. Talous- ja hallintotiimin sekä varainhankintatiimin käännöstarpeet liittyivät osittain myös ulkoiseen viestintään, mutta heidän vastauksissaan korostui enemmän sisäinen viestintä ja hallinnolliset asiakirjat.

Yleisimmät vastaajien nimeämät käännöstarpeiden kielisuunnat olivat suomi–ruotsi, englantisuomi, suomi–englanti ja ruotsi–suomi. Jonkin verran käännettiin myös kieliparilla suomi–espanja. Harvemmin tarvittuja kieliä olivat venäjä ja muut pohjoismaiset kielet kuin ruotsi. Pohjoismaiset kieliparit johtunevat Pohjoismaiden Amnestyn osastojen yhteistyöstä ja Suomen kaksikielisyyspolitiikasta. Englannin yleisyys selittynee sen lingua francana -asemalla, koska kyse on kansainvälisestä järjestöstä, joka operoi kattojärjestötasolla pääasiassa englanniksi. Eri

maiden paikallisosastojen välinen viestintä tapahtuu todennäköisesti myös englanniksi. Jotkin vastaajat kertoivat käännöstarpeiden olevan olemattomia, mutta toisaalta yhden vastaajan mukaan ”todella usein, jatkuvasti, tarvitsee kääntää myös englantia suomeksi”. Tiimien erilaiset käännöstarpeet riippuvat siis myös käytetyistä kielistä.

6.1.3 Käännöstarpeiden ratkaisutavat ja ratkaisukriteerit

Kysymykseen ”Miten ratkaiset käännöstarpeet?” vastattiin vaihtelevasti. Tarkoituksena oli, että jokainen vastaaja arvioi kaikki annetut ratkaisuvaihtoehdot sen perusteella, kuinka usein he kutakin tapaa käyttävät. Kaikki kohdat eivät kuitenkaan saaneet kaikilta arvioita, vaan joitakin kohtia oli jätetty välistä. Alla olevasta taulukosta 1 ilmenevät vastausten tarkat lukumäärät:

Taulukko 1. Käännöstarpeiden ratkaisutavat

Käännöstarpeiden ratkaisutapa	Aina	Usein	Toisinaan	Ani harvoin	En koskaan	Vastauksia yhteensä
Käännän itse	1	7	-	1	-	9
Tilaan käännöstoimistolta	-	1	-	2	6	9
Tilaan freelancer-kääntäjältä suoraan	-	1	1	2	5	9
Käytän Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkoston kääntäjiä	2	2	2	2	3	11
Käytän Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkoston ulkopuolisia vapaaehtoiskääntäjiä	-	1	1	-	1	3
Muu	-	1	1	-	1	3

Vaihtelevasta vastaustavasta huolimatta voidaan taulukon 1 perusteella sanoa, että yleisin käännöstarpeiden ratkaisutapa on kääntää itse. Käännöstoimistoilta tai freelance-kääntäjiltä tilaaminen on harvinaista. Vapaaehtoiskääntäjäverkoston käytön yleisyys jakautui tasaisesti: aina, usein, toisinaan ja ani harvoin saivat kaikki kaksi ääntä ja en koskaan kolme. Tämä selittynee sillä, että käännöstarpeet riippuvat tiimistä ja valmius hyödyntää verkostoa vaihtelee esimerkiksi aikarajoituksista johtuen. Tämä oli myös ainoa ratkaisutapavaihtoehto, johon kaikki olivat vastanneet. Lisäksi mainittiin verkoston ulkopuoliset vapaaehtoiskääntäjät, mutta kukaan ei tarkentanut, keitä he ovat. He ovat mahdollisesti ammattikäntäjiä, jotka tekevät osastolle käännöksiä pro bono -periaatteella ilmaiseksi.

Avoimissa kommentteissa nousi esiin yksi tärkeä käännöstapa, jota ei ollut kyselyn vaihtoehtoisissa. Tämä oli muilla osaston työntekijöillä käännättäminen. Esimerkiksi suomenruotsalaiselta osaston työntekijältä pyydetään käännöksiä kieliparilla suomi–ruotsi sekä

kielitaitoiset harjoittelijat ovat auttaneet käännösten tekemisessä, erityisesti espanjaksi ja venäjäksi. Eräs vastaaja oli pyytänyt käännöksiä myös vanhempainvapaalla olevalta toimiston työntekijältä. Käännösten hankkimista delegoidaan myös työtehtävistä riippuen; eräälle vastaajalle annetaan toisen työntekijän teettämät käännökset hänen työtään varten. Vastauksissa mainittiin myös konekääntäminen, jota käytetään yleensä silloin, kun työntekijän tarvitsee ymmärtää vain tekstin pääsisältö esimerkiksi taustatyön yhteydessä. Tällöin sisällön ymmärtäminen on tärkeämpää kuin sen sujuva muotoilu ja huoliteltua käännöstä ei tarvita.

Kaikilla vastaajilla oli käännöstarpeen ratkaisutavan valintaan usein samoja kriteereitä, joista tärkeimmäksi nousivat aika ja käännöksen kiireellisyys. Käännöstarpeet ovat usein yllättäviä ja kiireellisiä, jolloin itse kääntäminen tai toisella osaston työntekijällä käännättäminen koettiin tehokkaimmaksi käännöstavaksi. Vastausten mukaan muu kuin itse kääntäminen valittiin, jos teksti oli pitkä tai hyvin vaativa. Eräs vastaaja tiedosti vastauksessaan sen, että kiireestä johtuen käännöstä ei välttämättä hankita ulkopuolelta, vaikka se voisi tehostaa viestin välittymistä. Eräs vastaaja halusi käyttää vapaaehtoisääntäjää, joka on aiemminkin tehnyt vastaavia käännöksiä, kun on kyse ”virallisemmasta käännöksestä”. Tällä hän saattaa tarkoittaa joko asiatekstejä, julkaistavaa materiaalia tai virallisia asiakirjoja, jolloin vankka kokemus ja sen tuomat kääntäjän taidot ovat perusteena valinnalle. Kokeneet vapaaehtoisääntäjät tuottavanevat jo valmiiksi Amnesty-henkistä tekstiä ja käyttävät oikeaa sanastoa, jolloin käännöksen laatu on halutulla tasolla ja instituution sanoma ja ääni tulee välitetyksi. Virallisemmat tekstit kuten rahoitushakemukset haluttiin käännättää ammattikäntäjällä tai tarpeen vaatiessa auktorisoidulta kääntäjällä, jotta käännökset olisivat virallisesti päteviä.

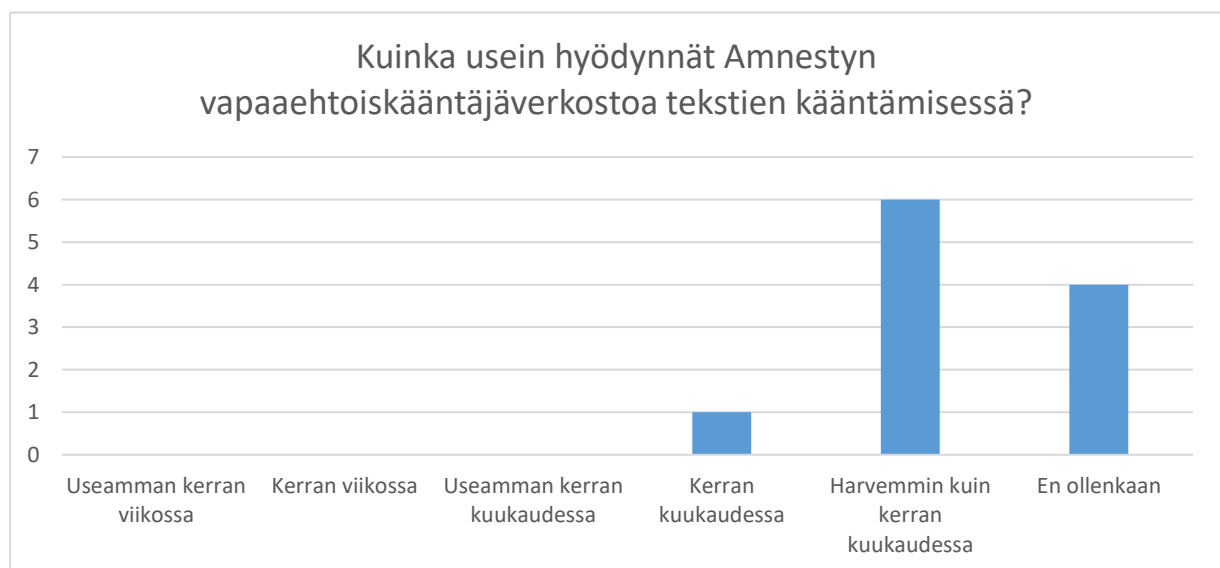
Aika ja raha olivat merkittäviä tekijöitä käännöstarpeiden ratkaisussa. Aikaresurssi vaikuttaa käännöstävän valintaan kahdella tavalla. Toisaalta muita tapoja kuin itse kääntämistä ei käytetä, jos käännöksellä on kiire, mutta toisaalta jos työntekijällä ja työkavereilla on kiire omissa työtehtävissään, on käännös kätevämpi tilata tai pyytää joko ammattilaiselta tai vapaaehtoisääntäjältä. Budjetin vaikutus ilmeni vastauksissa kahdella tavalla. Erään vastauksen mukaan osastolla on budjetoitu kääntämiseen rahaa seuraavasta syystä: ”kaksikielisenä osastona tuotamme vuosikokousmateriaalit sekä suomeksi että ruotsiksi”. Eräs toinen vastaaja kuitenkin kertoi, että ”käsittääkseni kääntämiseen ei ole budjettia”. Ilmeisesti muihin käännöstarpeisiin kuin vuosikokousmateriaalien käännättämiseen käännösbudjettia ei siis ole, koska sitä ei mainittu muissa vastauksissa ja sen puute vaikutti sellaisten käännöstapojen valintaan, joista ei aiheudu kuluja, kuten itse kääntäminen.

Kääntämistavan valintaan vaikutti myös se, kehtaako käännöstä tarvitseva pyytää työkaveria kuluttamaan työaikaansa kääntämiseen, riittävätkö tämän kielitaidot ja onko teksti pitkä. Lisäksi vaadittava käännöslaatu vaikutti valintaan: toisaalta laadun voi varmistaa itse, mutta esimerkiksi virallisista teksteistä saatetaan haluta ammattilaiskäännös. Myös se vaikutti, ilmoittautuuko verkostosta tarpeeksi vapaaehtoisia työhön, kun käännöstoimeksianto välitetään verkoston jäsenille. Mielenkiintoinen huomio oli se, että erään vastaajan mukaan valintaan vaikuttaa se, tuleeko käännös sisäiseen viestintään, jolloin yleensä vain sisällöllä on väliä, vai ulkoiseen viestintään, jolloin tekstin tulee olla sujuvaa ja ymmärrettävää myös ulkopuolisille.

Käännöstarpeet usein itse kääntämällä ratkaisevat kertoivat käyttävänsä apuvälineinä verkkosanakirjoja, Googlea, Google Translate -verkkokonekäännintä ja MOT-sanakirjaa. Vain yksi osaston työntekijä mainitsi, että on olemassa joitakin Amnestyn sanalistoja. Niitä ei siis ilmeisesti käytetä osastolla aktiivisesti. Myös rinnakkaistekstit ja Amnestyn sekä muiden toimijoiden verkkosivut mainittiin apuvälineiksi käännösprosessissa muutaman kerran. Tyylioppaita tai käännösmuisteja ei mainittu kertaakaan. Tukimateriaaleja ei siis ole paljoa, eivätkä ne ole kääntämiseen erikoistuneita, kuten esimerkiksi erikoissanastot, termitietokannat, käännösmuistit tai tyylioppaat, vaan itse kääntäessä luotetaan omaan kielikykyyn ja asiantuntijuuteen ja apuvälineenä käytetään lähinnä ei-erikoistuneita verkkosanakirjoja.

6.1.4 Vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttö ja siihen suhtautuminen

Alla olevassa kaaviossa 1 on esitetty, kuinka usein vapaaehtoiskääntäjäverkostoa hyödynnetään käännöstarpeiden ratkaisemisessa.

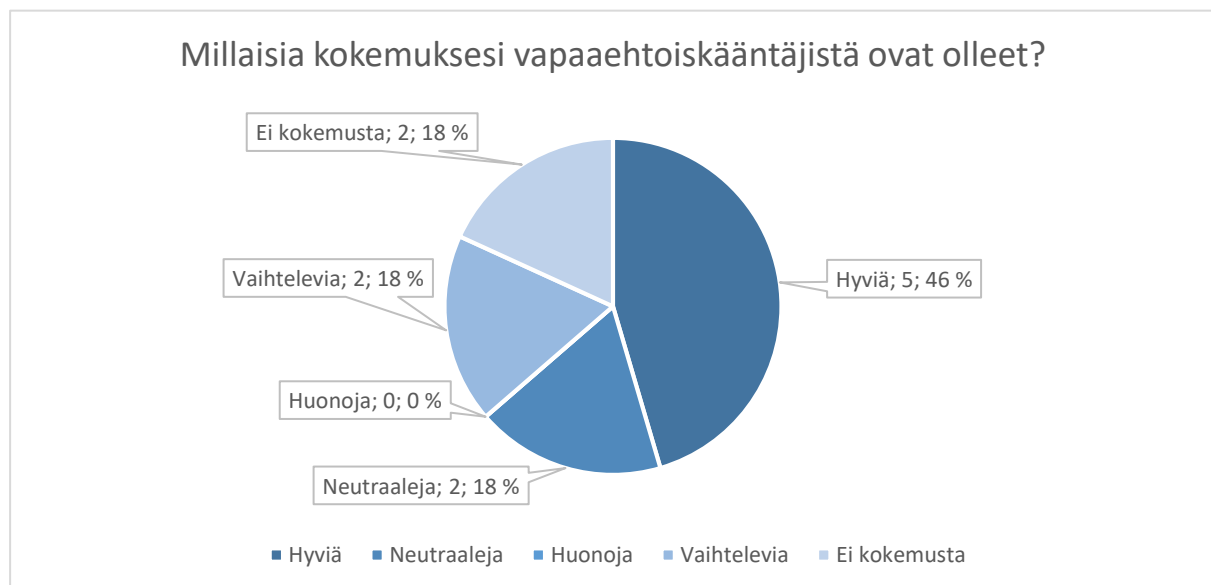

Kaavio 1. Kysymys vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttötiheydestä

Vastausten mukaan vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttö on hyvinkin niukkaa verrattuna osaston käännöstarpeisiin. Osalla vastaajista oli käännöstarpeita tiimistä riippuen hyvin harvoin, mutta osalla useammin. Kuten kaaviosta 1 näkyy, tiimien erilaisista käännöstarpeista huolimatta kaikki tiimit hyödynsivät vapaaehtoiskääntäjäverkostoa vain kerran kuukaudessa tai harvemmin. Vastaajista yksi käytti vapaaehtoiskääntäjiä kerran kuukaudessa, kuusi harvemmin kuin kerran kuukaudessa ja neljä ei ollenkaan.

He, jotka eivät käyttäneet verkostoa ollenkaan, antoivat syiksi esimerkiksi vähäiset käännöstarpeet, jotka nekin käännetään itse tai ohjataan muille työntekijöille käännettäväksi. Käännöstarpeiden kiireellisyys vaikutti myös päätökseen olla käyttämättä vapaaehtoiskääntäjiä, koska verkoston hyödyntämiseen kuluu aikaa. Erään vastaajan mukaan suuremmat työt on helpompi käännättää freelance-kääntäjillä, joilla on jo vastaavista käännöksistä kokemusta, jolloin käännöslaatu on toivotulla tasolla. Itse kääntäminen nähtiin siis aikataulujen ja laadunvalvonnan kannalta tehokkaampana kuin verkostolla käännättäminen.

Vapaaehtoiskääntäjäverkoston käytön vähyydestä huolimatta kokemukset vapaaehtoiskääntäjistä olivat vastaajien mukaan pääasiassa myönteisiä tai neutraaleja, kuten alla olevasta kaaviosta 2 näkyy.

Kaavio 2. Kokemukset vapaaehtoiskääntäjistä

Kaavion 2 mukaan viiden vastaajan mielestä kokemukset ovat olleet hyviä, kahden mielestä neutraaleja. Kahden mielestä kokemukset ovat olleet vaihtelevia ja kahdella ei ollut kokemusta verkoston käytöstä, mutta yksikään vastaajista ei ilmoittanut kokemustensa olleen pelkästään huonoja. Vastaajat olivat perustelleet vastauksensa siten, että yleensä käännökset ovat hyviä,

vapaaehtoiskääntäjät olivat pysyneet aikatauluissa, vapaaehtoiskääntäjien käyttö Amnesty-lehden käännöksissä oltiin koettu toimivaksi ja vapaaehtoiskääntäjien työpanos koettiin arvostettavaksi ja liikuttavaksi. Toisaalta perusteluissa nousi esiin myös käännösten vaihteleva laatu ja termistön väärä käyttö, koska vapaaehtoiskääntäjät eivät välttämättä tunne Amnestyn tyyliä ja vakiintuneita termejä. Huonot kokemukset liittyivät kiireeseen: vapaaehtoiskääntäjien saatavuus vaihtelee ja verkoston käyttöön ja tekstien tarkistukseen kuluu aikaa, jolloin on helpompaa kääntää itse tai käännättää työkaverilla.

On hyvä huomioida, että kysymys kokemuksista saatettiin ymmärtää itse verkoston käytön kokemuksina, ei niinkään koko käännösprosessin kokemuksina. Tällöin vastaajat ajattelivat ehkä verkostolta käännösten tilaamisen helppoutta, eivätkä välttämättä koko käännösprosessia, johon sisältyy myös itse käännös ja sen laatu, jolloin kaikki vastaukset kaaviossa 2 eivät välttämättä ota huomioon esimerkiksi käännöslaatua.

Tekijät, jotka saivat osaston työntekijät hyödyntämään vapaaehtoiskääntäjäverkostoa enemmän, liittyivät vahvasti vastaajien vaihteleviin kokemuksiin verkostosta ja sen ongelmiin. Vapaaehtoiskääntäjien haluttiin pääasiassa kääntävän nopeasti, tuottavan hyvää käännöslaatua ja käyttävän oikeita termejä. Heiltä toivottiin myös huolellista työtä, Amnestyn tuntemusta, omatoimisuutta ja rohkeutta kysyä, mikäli teksteissä on epäselvyyksiä tai muita avuntarpeita ilmenee. Vapaaehtoiskääntäjien käytön kustannustehokkuus nähtiin myös tekijänä; jos heidän käyttämisensä olisi ajallisesti ja rahallisesti tehokkaampaa kuin itse kääntäminen ja siten oman työajan käyttö kääntämiseen, heitä käytettäisiin enemmän. Laaduntarkistukseen saattaa kulua käännöksen tilaajalta paljon aikaa, joten hänen täytyisi ideaalitulanteessa voida luottaa vapaaehtoiskääntäjän tuottamaan laatuun.

Eräs vastaaja oli sitä mieltä, että järjestön parempi rahallinen tilanne johtaisi useampien tekstien kääntämiseen: ”Talous ei anna palkata. Periaatteessa minusta tällaisesta hommasta pitäisi ehdottomasti aina maksaa, mutta ei ole budjettia.” Tässä vastauksessa on mahdollisesti ymmärretty Amnestyn vapaaehtoiskääntämisen periaate väärin, eli vapaaehtoisilla käännättämisestä ei makseta rahallista korvausta, jolloin budjetin lisäys kasvattaisi mahdollisesti ammattikäntäjien käyttöä, mutta todennäköisesti ei vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttöä. Kahden vastaajan mielestä vaatimukset kääntäjille ovat kuitenkin niin tiukat, että heille tulisi maksaa työstään palkkaa. Vapaaehtoisten parempi tunteminen nousi myös esiin: olisi helpompaa hyödyntää vapaaehtoiskääntäjiä, kun tiedettäisiin, kuka on tunnollinen ja luotettava kääntäjä.

Kyselyn lopuksi oli mahdollisuus antaa kommentteja ja palautetta. Tämän kohdan ainoa vapaaehtoiskääntämistä sivuava kommentti koski sitä, että myös vapaaehtoisten tulkkipalvelujen tarkastelu olisi hyödyllistä. Kun tulkkia on tarvittu, on vastaajan mukaan käytetty joko palkattua tulkkia, pro bono -tulkkia tai sisäisissä tilaisuuksissa toimiston kielitaitoista henkilökuntaa. Hän kuitenkin toteaa tulkkauksen olevan niin raskasta, että sen pyytäminen täysin maksutta vapaaehtoisilta tuntuisi epärealistiselta. Tulkkaustarpeiden painotus saattaa johtua siitä, että käännöstarpeiden ratkaisuun on jo vakiintuneita keinoja, mutta tulkkaustarpeisiin ei. Kyseisen vastaajan toimenkuvassa tulkkauksen merkitys saattaa myös olla isompi kuin kääntämisen. Tässä tutkimuksessa keskityn kirjalliseen kääntämiseen, mutta myös tulkkauksen tutkiminen institutionaalisesta näkökulmasta kansalaisjärjestöjen kontekstissa voisi olla hyödyllistä tulevilla tutkimuksilla.

6.2 Kysely vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäsenille

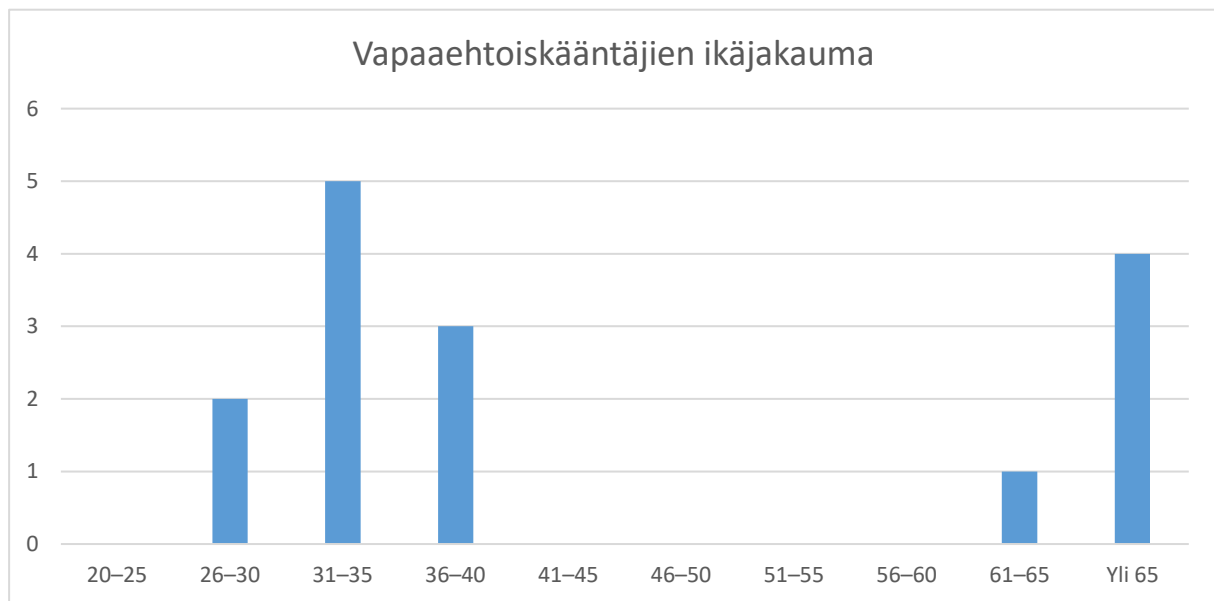
Tässä luvussa esittelen toisen kyselytutkimuksen relevantit tulokset. Tavoitteena on selvittää, millaisia taustoja vapaaehtoiskääntäjillä on, millaista vapaaehtoiskääntäjäverkoston toiminta on, millaista käytännön vapaaehtoinen käännöstyö on ja mikä vapaaehtoiskääntäjiä motivoi. Tulosten esittely noudattaa kyselylomakkeen (ks. liite 2) teemoiteltua rakennetta pääosin, mutta vapaaehtoiskääntäjien motiiveja koskevat tulokset on nostettu erilliseen lukuun 6.3. Lisäksi tuloksista on jätetty pois kysymysten 15 ja 16 vastaukset, jotka koskivat Suomen osastolle palkallista kääntämistä ja mahdollista tulkkausta. Kukaan vastaajista ei ollut tehnyt palkallisia käännöksiä osastolle ja suurin osa vastaajista olisi valmis myös vapaaehtoistulkkaukseen tilanteesta riippuen.

6.2.1 Vastaajat

Tutkielman toisen kyselyn perusjoukko koostui Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäsenistä, joita oli tutkimushetkellä Kääntäjäohjelman (2016, 1) mukaan 21. Heille lähetettyyn kyselyyn vastasi 15 henkilöä, eli vastausprosentti oli noin 71%. Koska potentiaalisten vastaajien joukko oli pieni, otantana koko perusjoukko ja vastaajaprosentti 71%, on vääristymien ja tulosten huonon edustavuuden todennäköisyys pieni (Alreck & Settle 2004, 60). Vastausprosentti on suhteellisen kattava, vaikka ensimmäisen kyselyn tulosten perusteella kääntäjäverkostoa ei hyödynnetä usein. Tämä on saattanut johtaa sen vähentyneeseen aktiivisuuteen, mutta siitä huolimatta vastauksia tuli paljon. Verkoston vähäinen käyttö saattoi

kuitenkin vaikuttaa korkeaan vastausprosenttiin, sillä kyselyssä vapaaehtoisikäntäjät pystyivät ilmaisemaan mielipiteitään ja siten vaikuttamaan vapaaehtoisikäntämistoimintaan.

Vapaaehtoisikäntäjille suunnatun kyselyn kysymykset 1–7 koskivat vastaajien taustatietoja, eli ikää, sukupuolta, koulutustaustaa, ammattia, käänöskoulutustaustaa, käänöskokemusta ja äidinkieltä. Kahdeksannessa kysymyksessä kysyttiin lisäksi vapaaehtoisikäntäjän mahdollista muuta vapaaehtoistoimintaa Amnestyn piirissä. Esittelen tässä alaluvussa tarkemmin vastaajien taustoja. Seuraavassa kaaviossa 3 on esitetty vastaajien ikäjakauma:

Kaavio 3. Vapaaehtoisikäntäjien ikäjakauma

Suurimman osan vastaajista muodostivat kaavion 3 mukaan 31–35-vuotiaat ja yli 65-vuotiaat. Vastaajien ikähaarukassa oli suuri aukko ikävuosien 41 ja 61 välillä. Tästä syystä olen tarkastellut kyselyn vastauksia kahden eri ikäryhmän näkökulmasta: 26–40-vuotiaiden ja yli 61-vuotiaiden. Vaikka 26–40-vuotiaita on vastaajista kymmenen ja yli 61-vuotiaita viisi, on vertailu ollut joissain tapauksissa hedelmällistä. Nostan ikäryhmien vastausten eroavaisuudet esille tulosten esittelyssä kohdissa, joissa ne ovat merkittäviä, mutta on myös pidettävä mielessä eri ikäryhmien edustajien lukumäärät. Suuressa osassa vastauksista ikä ei kuitenkaan selkeästi vaikuttanut vastauksiin. Vastaajista kolmesta oli naisia ja kaksi miehiä. Verrattuna Cámara de la Fuenten (2014, 218) TED Talks -vapaaehtoisikäntäjien tutkimukseen, ikäjakauma on samankaltainen, mutta Suomen osaston vapaaehtoisikäntäjissä on enemmän yli 60-vuotiaita ja TED Talks -vapaaehtoisikäntäjissä enemmän alle 25-vuotiaita. Tämä selittynee eri-ikäisten erilaisilla intresseillä ja erilaisilla työtavoilla – nuoria kiinnostanee enemmän TED Talks -videoiden sisältö ja tekstittäminen.

Koulutustaustakysymyksen vastausten perusteella vastaajista kolmella oli yliopistokoulutus, yhdellä pelkästään ammattikorkeakoulututkinto ja yhdellä pelkästään lukiokoulutus. Vapaaehtoisikäntäjät olivat siis pääasiassa korkeasti koulutettuja. Vastaajista neljä oli eläkeläisiä, joista kaksi ilmoitti aiemmaksi työnkuvakseen englannin kielen lehtorin ja journalistin. Joukossa oli kolme päätoimista kääntäjää, sekä yksi käännöstieteen opiskelija, jolla oli kuitenkin toinen päätoiminen ammatti tällä hetkellä. Kaksi vastaajaa toimi asiantuntijatehtävissä, yksi toimi järjestöpäällikkönä, yksi maahanmuuttokoordinaattorina ja yksi näyttelijänä ja ohjaajana. Vastaajien joukossa oli myös kaksi muiden alojen opiskelijaa. Vapaaehtoisikäntäjien taustat olivat pitkälti samankaltaisia korkean koulutuksen ja asiantuntijatehtävien kannalta, mutta joukossa oli paljon eri-ikäisiä ihmisiä ja ihmisiä eri aloilta, kuten myös Cámara de la Fuenten (2014, 219) tutkimuksessa.

Vastaajilla oli vaihtelevaa käännöskoulutustaustaa. Vastaajat saivat valita vastausvaihtoehdoista kaikki ne vaihtoehdot, joista heillä oli kokemusta, joten vastausten lukumäärä ei ole tasan 15.

Kaavio 4. Vapaaehtoisikäntäjien käännöskoulutustausta

Eniten käännöskoulutuskokemusta vastaajilla oli kaavion 4 mukaan käännöstieteen ja filologian opinnoista, mutta huomattavaa on, että yhteensä viidellä ei ollut mitään kääntämiseen tai kieliin liittyvää koulutusta. Myös sivuaineopinnoista ja kielikursseista oli kertynyt osalle käännöskoulutuskokemusta. Kahden vastaajan muuta käännöskoulutustaustaa olivat kääntämisen opettamisen koulutus ja kesken olevat englannin kääntämisen maisteriopinnot.

Ikäryhmien erot näkyivät siinä, että 26–40-vuotiailla oli enemmän kääntämiseen tai kieliin liittyvää koulutustaustaa (kuudella kymmenestä tutkinto ja muilla neljällä muuta taustaa) kuin yli 61-vuotiailla (kahdella viidestä tutkinto, kolmella muulla ei mitään taustaa).

Käännös- ja kielikoulutustaustojen mukaisesti vastaajilla oli myös erilaista kokemusta kääntämisestä, kuten alla olevasta kaaviosta 5 näkyy:

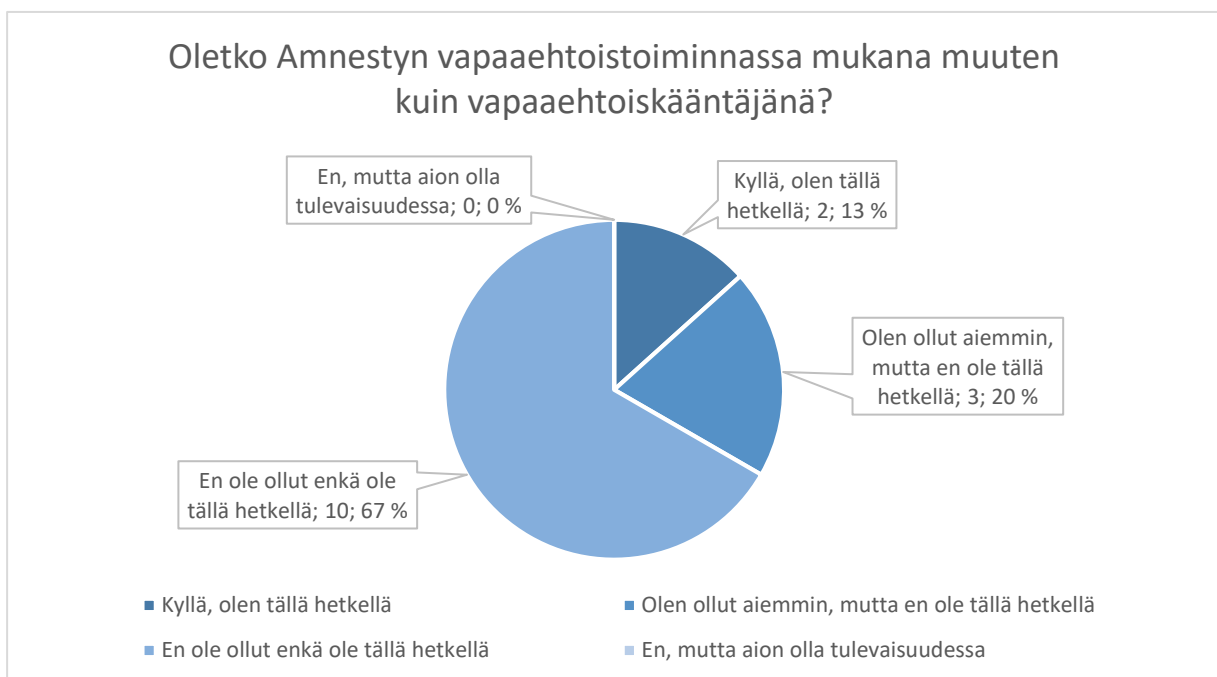
Kaavio 5. Vapaaehtoiskääntäjien käännöskokemus

Tässä kysymyksessä vastaajien tuli valita käännöskokemusta kuvastava vaihtoehto, josta heillä on eniten kokemusta. Kaavion 5 mukaan kaikilla vastaajilla on jonkinlaista käännöskokemusta tällä hetkellä. Kuudella vastaajista oli kokemusta eniten palkallisesta ei-ammattillisesta käännöstyöstä, jota he ovat tehneet esimerkiksi oman työnsä lomassa, mutta eivät kääntäjän nimikkeellä. Tämä tulos kertoo ilmiöstä, joka nousi esiin myös ensimmäisen kyselyn tuloksissa; myös Suomen osaston työntekijät kääntävät ei-ammattillisesti työnsä ohessa. Neljällä vastaajista oli eniten käännöskokemusta Amnestylle vapaaehtoiskääntämisestä. Ammattimaista käännöskokemusta oli kolmella vastaajalla freelancerina ja yhdellä käännöstoimistossa. Näille freelancereille on siis tuttua työskennellä kotoa käsin, ja vapaaehtoiskääntämisen työnkuva muistuttaa heidän päätyötään. On tärkeää huomata, että ammattikäntäjätkin kääntävät vapaaehtoisesti muun käännöstyön lomassa, ja haluavat siten osallistua vapaaehtoiseen yhteiskunnalliseen toimintaan ammatillisella panostuksellaan. Verrattaessa Cámara de la Fuentes (2014, 220) TED Talks -tutkimukseen vapaaehtoisten käännöskoulutus- ja käännöskokemustaustat menevät yksiin: molemmissa tutkimuksissa suurimmalla joukolla on

kääntämiseen ja kieliin liittyvää koulutustaustaa, mutta toiseksi suurimmalla joukolla ei ole käännöskoulutustaustaa, vaan eniten kokemusta vapaaehtoiskääntämisestä.

Vastaajista yhdeksän äidinkieli oli suomi, neljän ruotsi ja kaksi antoivat äidinkieliikseen sekä suomen että ruotsin. Yksi suomenkielinen antoi äidinkielekseen myös viittomakielen.

Koska toimintaan sitouttaminen ja vuorovaikutus motivoivat vapaaehtoistoimintaan (Yeung 2007, 162–163), kysyttiin kyselyssä vastaajien mahdollisesta muusta osallistumisesta Amnestyn toimintaan. Suurin osa vastanneista, eli kolmesta vastaajaa, ei ollut tällä hetkellä muussa toiminnassa mukana, kuten kaaviosta 6 näkyy:

Kaavio 6. Vapaaehtoiskääntäjien muu osallistuminen Amnestyn toimintaan

Vastaajista kymmenen ilmoitti kaavion 6 mukaan, ettei ole ollut muuten Amnestyn vapaaehtoistoiminnassa mukana, eikä ole tällä hetkellä. Yhteensä kolme vastaajaa on aiemmin ollut vapaaehtoistoiminnassa muuten mukana, mutta ei ole enää. Vain kaksi vastaajaa toimi muillakin tavoilla kuin vapaaehtoiskääntäjänä Amnestyn hyväksi. Yksikään vastaaja, joka ei ollut tällä hetkellä muussa toiminnassa mukana, ei aikonut liittyä toimintaan tulevaisuudessa. Vapaaehtoiskääntäjäverkostossa mukanaolo lienee suurelle osalle jäsenistä riittävä tai mieluisin osallistumisen muoto, koska vain harva on Amnestyn toiminnassa mukana muutoin. Vapaaehtoiskääntäminen ei ole paikkaan sidottua, joten sen helppous ja vähäiset sitoutumisvaatimukset lienevät miellyttäviä.

6.2.2 Vapaaehtoiskääntäjäverkosto käytännössä

Kysymykset 9–16 koskivat vapaaehtoiskääntämistä Amnestylle yleisesti, kuten liittymisaikaa, aloittamismotiiveja sekä käännöstoimeksiantojen tiheyttä. Aloittamismotiivit esittelen muiden motiivivastausten yhteydessä luvussa 6.3 Vapaaehtoiskääntäjien motiivit.

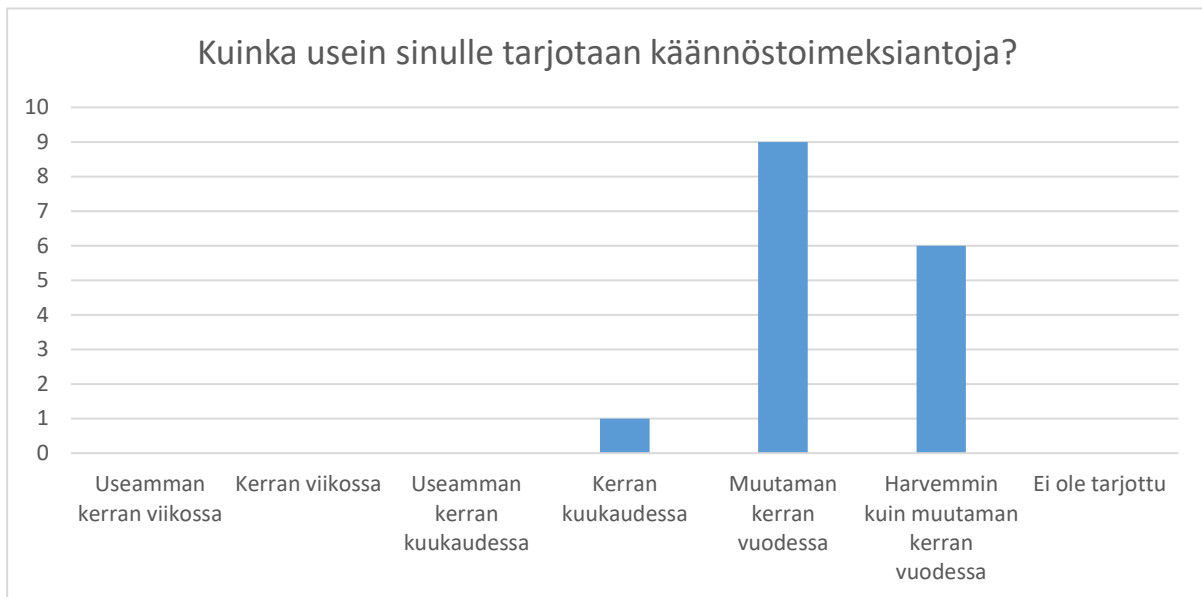
Yhdeksäs kysymys oli tulosten valossa harhaanjohtava ja monitulkintainen. Siinä kysyttiin, ovatko vastaajat tehneet vapaaehtoiskäännöksiä yleensä esimerkiksi Wikipediaan, TED Talks -videoihin tai internetsovelluksiin. Vastausten mukaan seitsemällä oli kokemusta vapaaehtoiskääntämisestä yleensä ja kahdeksalla ei. Kysymyksen voi kuitenkin ymmärtää kahdella tavalla; siihen voidaan joko laskea mukaan Amnestylle kääntäminen tai ei, mikä voi vääristää tuloksia. Tuloksista ei täten voi tehdä luotettavia arvioita vastaajien yleisestä vapaaehtoiskääntämiskokemuksesta.

Suurin osa vastaajista (yksitoista vastaajaa viidestätoista) on ollut vapaaehtoiskääntäjäverkostossa viisi vuotta tai enemmän. Vain neljä vastaajaa on ollut verkostossa kolme vuotta tai vähemmän. Yksi vastaaja oli ollut verkoston jäsen kahdeksan vuotta ja yksi jopa kymmenen vuotta. Vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäsenet ovat siis sitoutuneita vapaaehtoiskääntämiseen suhteellisen pitkiäkin aikoja, eivätkä he ole eronneet verkostosta, vaikka se on mahdollista (Kääntäjäohjelma 2016, 2). Toisaalta verkoston käytön harvuus on saattanut johtaa siihen, että moni on vain unohtunut verkon jäseneksi, eivätkä harvakseltaan tulevat toimeksiannot täytä sähköpostia.

Vastaajilta kysyttiin, millä kieliparilla tai kielipareilla he ovat rekisteröityneet Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkostoon. Yleisimmät mainitut kieliparit olivat englanti–suomi, ruotsi–suomi, saksa–suomi ja ranska–suomi. Lisäksi mainittiin myös venäjä–suomi, espanja–suomi ja ukraina–suomi. Yli 61-vuotiaiden ikäryhmässä kielipareissa esiintyivät vain englanti, ruotsi ja suomi, mutta 26–40-vuotiaiden kielipareissa oli lisäksi espanja, saksa, ranska, venäjä ja ukraina. Vastaukset tuli antaa kielisuuntien mukaisessa muodossa englanti–suomi ja suomi–englanti. Kielisuunta-ajatusta ei kuitenkaan todennäköisesti ollut ymmärretty, sillä vastaukset olivat hyvin monimuotoisia. Kielisuuntien luotettavuus on siksi todennäköisesti huono. Vastaajille kielisuuntaesimerkit saattoivat olla hankalia ymmärtää. Erään vastauksen mukaan vastaaja oli rekisteröitynyt verkostoon kielisuunnalla espanja–suomi, mutta todellisuudessa kääntänyt enimmäkseen kielisuunnassa suomi–espanja. Tämä herättää kysymyksen siitä,

kuinka tarkkoja verkoston kääntäjien kielipareista ollaan ja hyödynnetäänkö verkoston kaikkia kielisuuntamahdollisuuksia.

Ensimmäisen kyselyn tulosten mukaan vapaaehtoisikäntäjäverkostoa käytetään harvoin. Toisen kyselyn tulokset heijastavat luonnollisesti aiempia tuloksia, koska toimeksiantoja ei lähetetä verkostolle usein. Seuraavassa kaaviossa 7 on esitetty, kuinka usein vapaaehtoisikäntäjät saavat käännöstehtäviä Suomen osastolta:

Kaavio 7. Käännöstoimeksiannot vapaaehtoisikäntäjäverkoston kautta

Vastausvaihtoehdot skaalattiin koko vuoden tasolle, koska ensimmäisessä kyselyssä suurin osa osaston työntekijöistä kertoi käyttävänsä vapaaehtoisikäntäjiä harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Harva käyttötiheys vaikuttaa osaltaan vapaaehtoisten motivaatioon, eikä se täytä aktiivisesti Kääntäjäohjelmassa (2016, 1) asetettua tavoitetta, jonka mukaan vapaaehtoisikäntäjille tarjotaan ”mahdollisuus aktivismiin”, eli mahdollisuus osallistua Amnestyn toimintaan kääntämällä. Harvan käyttötiheyden lisäksi toimeksiantojen lukumäärä on alhainen. Vastaajista viisi oli viimeisen vuoden aikana tehneet yhden käännöksen Suomen osastolle. Yksi vastaaja oli tehnyt kolme käännöstä. Viidestätoista vastanneesta kahdeksan ei ollut tehnyt yhtäkään käännöstä. Vuositasolla käännöstoimeksiannot ovat siis hyvin harvassa, eivätkä ne jakaudu kaikille kääntäjille tasaisesti kielisuuntien ja eri kielten käännöstarpeiden vuoksi.

Ikäryhmien erot näkyivät selkeästi käännöstoimeksiantojen määrässä. Huomattavaa oli, että yli 61-vuotiaiden viidestä vastaajasta neljä oli tehnyt kuluneen vuoden aikana yhden tai useamman käännöksen, kun taas 26–40-vuotiaiden vastaajien joukossa vain kaksi henkilöä kymmenestä

oli tehnyt yhden käännöksen ja muut eivät yhtäkään. Tämä saattaa johtua siitä, että vanhemmilla vapaaehtoiskääntäjillä on enemmän aikaa tehdä käännöksiä ja ottaa toimeksiantoja. Vanhempien vastaajien kielipareissa oli myös pelkästään ruotsi, englanti ja suomi, mikä todennäköisesti lisää käännöstoimeksiantojen saamista, koska niillä kielillä niitä esiintyy eniten.

6.2.3 Vapaaehtoiskääntäminen, apuvälineet ja laadunvalvonta

Kysymykset 21–26 liittyivät vapaaehtoiskääntäjien käytännön käännöstyöhön ja apuvälineisiin. Vastausten perusteella vapaaehtoiskääntäjät käyttivät käytännön käännöstyössään eniten apuna sanakirjoja (12 vastausta), rinnakkaistekstejä (8 vastausta) ja sanalistoja (2 vastausta). Näiden lisäksi mainittiin yksittäin esimerkiksi Amnestyn verkkosivustot, artikkelit, Google, tyylioppaat, ammattikääntäjän omat työvälineet, termipankit, korpukset, Amnestyn lehti, nettisanastot ja internet. Eniten vapaaehtoiskääntäjät käyttivät käännöstyössä siis perinteisiä sanakirjoja ja rinnakkaistekstejä. Vain kaksi vastaajaa ilmoitti käyttävänsä sanalistoja, mutta he eivät kertoneet, mistä sanalistat ovat peräisin. Osa vastaajista turvautui Amnestyn erikielisiin verkkosivuihin, joista on varmasti käännöstyössä apua, mutta tämä keino ei ole Suomen osaston varsinaisesti tukema. Ammattikääntäjä vastasi käyttävänsä ammattimaisia työvälineitään myös vapaaehtoiskäännöstyössä, mikä on oletettavaa. Erikoisimpina vastauksia esiin nousivat termipankit, korpukset ja selittävät sanakirjat. Olisi ollut mielenkiintoista selvittää, millaisia termipankkeja ja korpuksia vapaaehtoiskääntäjät käyttävät ja olisiko niistä hyötyä myös muille vapaaehtoiskääntäjille.

Vastausten mukaan kolmesta vastaajaa viidestätoista ei ollut saanut Suomen osastolta minkäänlaisia apuvälineitä kääntämiseen. Vain kaksi ilmoitti saaneensa apuvälineitä, jotka olivat lähinnä kirjallisia ohjeita. ”Kirjallisilla ohjeilla” viitataan ilmeisesti osaston antamiin aloitusohjeisiin, jotka liittyvät käytännön asioihin ja verkoston toimintaan. Suomen osaston mahdollisesti tarjoamia apuvälineitä ei mainittu muutoin millään tavalla, joten voidaan olettaa, että terminologista ja käännösteknistä tukea ei tarjota. Apuvälineiden ja tuen vähyyttä ei kuitenkaan nähdä välttämättä parannettavana asiana, sillä vain viisi vastaajaa viidestätoista kaipasi Amnestyltä enemmän tukea kääntämiseen. Vastaajista kymmenen kertoi, että he eivät kaipaisi tukea. Muut viisi vastaajaa toivoivat sanalistoja, palautetta, esimerkkikäännöksiä ja oikoluettamismahdollisuutta. Apuvälineitä kaipaavien vähäinen lukumäärä on kuitenkin yllättävää, sillä vastaajat äänestivät luvussa 6.3 esiteltävässä motiiviosiossa monipuolisemman tuen Amnestyltä tulevaisuuden kannalta toiseksi motivoivimmaksi tekijäksi.

Tuen ja koulutuksen lisäksi myös palaute motivoi vapaaehtoisia (Yeung 2007, 162–163). Vastaajista kuusi kertoi, ettei ole saanut palautetta käännöksistään. Neljä vastaajaa kertoi saaneensa kiitosta tehdystä työstä ja nopeudesta yleisellä tasolla. Yksi vastaaja kertoi, että ei ole saanut palautetta ”käännöksestä tarkalleen”. Kaksi oli saanut palautetta termien käytöstä: ”oikaistiin pari väärinkäsittämäni termiä” sekä ”olen saanut, lähinnä oikeiden termien käytöstä”. Yksi vastaajista oli saanut ”täysin ammattitaidotonta palautetta kesäsijaiselta”. Pääasiassa palautetta ei siis anneta yksityiskohtaisesti eikä siihen ole tarkkoja ohjeita, vaan toimeksiantajat itse tarkistavat ja korjaavat käännökset kommentoimatta niitä vapaaehtoiskääntäjille. Kääntäjäohjelmassa (2016, 2) kuitenkin kehoitetaan antamaan vapaaehtoiskääntäjille rakentavaa palautetta, mikä ei vastausten mukaan toteudu kovin hyvin.

Laadunvalvontaprosessit ovat tärkeitä onnistuneessa institutionaalisessa käännösviestinnässä (Koskinen 2011, 58; Mason 2003, 175), joten vapaaehtoiskääntäjiltä tiedusteltiin heidän valmiuksiaan osallistua tiettyihin laadunvalvontaprosesseihin. Vastaukset on esitetty alla kaaviossa 8:

Kaavio 8. Valmius osallistua laadunvalvontaprosesseihin

Vastaajat saivat valinta niin monta vaihtoehtoa, kuin halusivat, joten kaavion 8 vastausten lukumäärä ei ole yhteensä 15. Vapaaehtoiskääntäjät olisivat kaavion 8 mukaan valmiita etenkin muokkaamaan käännöksiään palautteen perusteella, koska tämä vaihtoehto sai kolmetoista ääntä. Yhdeksän vastaajaa olisi valmis oikolukemaan ja tarkistamaan muiden käännöksiä. Sanalistojen ja tyylioppaiden käyttö sai seitsemän ääntä ja yhteistyö ja tiimikäyttäminen muiden vapaaehtoiskääntäjien kanssa viisi. Yksikään vastaaja ei ollut yksiselitteisesti laadunvalvontaprosesseihin osallistumista vastaan. Laadunvalvontaprosessien käyttöönotto

antaisi vapaaehtoiskääntäjille enemmän tehtävää ja kehittäisi heitä kääntäjinä, mikä motivoisi heitä ja näkyisi myös käännösten laadussa, mitä puolestaan osaston työntekijät toivovat.

Koska ensimmäisessä kyselyssä nousi esiin osaston toive siitä, että vapaaehtoiskääntäjät voisivat tehdä käännöksiä nopeallakin aikataululla, kysyttiin tämän mahdollisuutta itse vapaaehtoiskääntäjiltä. Vain kaksi vastasi kyllä, ja loput kolmesta sanoivat sen riippuvan tilanteesta. Kukaan ei kuitenkaan kieltäytynyt tästä vaihtoehdosta, mutta kysymyksen moniselitteisyyden vuoksi siitä ei voida vetää luotettavia johtopäätöksiä.

Kyselyn lopuksi annetuissa kommentteissa korostui jälleen se, että aikataulu on liian tiukka; ”pidän kääntämisestä, mutta joskus teksti tulee liian tiukalla aikataululla”, kertoi eräs vastaaja. Toimeksiantojen harvuus ja juurikin tiukka aikataulu johtavat siihen, että vapaaehtoiskääntäjät eivät voi tehdä käännöksiä usein, mutta erään vastaajan mukaan ”vapaaehtoiskääntämisen idea on kuitenkin kannatettava”. Itse kyselystä annettiin palautetta sen pituudesta. Erään vastaajan mielestä se oli liian pitkä ja erään mielestä sopivan mittainen.

6.3 Vapaaehtoiskääntäjien motiivit

Vapaaehtoiskääntäjien kyselyssä syvennyttiin taustojen ja käytännön asioiden lisäksi vapaaehtoiskääntäjien motiiveihin, jotka ajavat heidät vapaaehtoistoimintaan kääntämisen muodossa. Tämä näkökulma antaa tietoa siitä, miten verkoston näkökulmasta toimintaa voitaisiin kehittää. Tässä luvussa tarkastellaan vapaaehtoiskääntäjien motiiveihin liittyviä vastauksia. Tulokset on jaoteltu kyselylomakkeen teemojen mukaisesti: ensiksi esittelen aloittamismotiivit, sitten kerron, kuinka vapaaehtoiskääntäjät arvioivat tämän hetkisen motivaationsa motiiviväittämien avulla. Lopuksi esittelen tulevaisuuden motivaatiotekijöitä ja motivaatiota mahdollisesti laskevat tekijöitä.

Kyselyssä haluttiin tiedustella motiiveja, jotka vaikuttivat siihen, että vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäsenet lähtivät Amnestyn vapaaehtoiskääntäjiksi alun perin. Tämä perustuu siihen, että Maeve Olohanin (2014, 29) mukaan vapaaehtoistoiminnan aloittamiseen innostaneet motiivit voivat poiketa niistä, jotka johtavat pitkäaikaisempaan vapaaehtoistoimintaan. Aloittamismotiivikysymyksen avoimissa vastauksissa nousi esiin useita erilaisia motiiveja. Ne jaoteltiin teemoittain seuraavan kaavion 9 mukaisesti ryhmiin:

Kaavio 9. Vapaaehtoiskääntäjien aloittamismotiivit

Kaavion 9 perusteella kaikkein yleisin aloittamismotiivi oli Amnestyn toiminnan tukeminen, jonka kuusi vastaajaa ilmoittivat päämotiivikseen ryhtyä vapaaehtoiskääntäjäksi Amnestylle. Eräs vastaaja tarkensi motiiviaan seuraavasti: ”osallistuminen hyvän tekemiseen ja Amnestyn toimintaan muuten kuin rahan kautta”, eli hyväntekeväisyys motivoi vapaaehtoiskääntäjiä. Toiseksi eniten motivoivat ammattimaisen kääntämisen kokemuksen saaminen sekä oman ammatin, kokemuksen tai asiantuntemuksen hyödyntäminen vapaaehtoistyössä. Nämä syyt korostuivat enemmän 26–40-vuotiaiden ikäryhmässä kuin yli 61-vuotiaiden. Kolmanneksi yleisin motiivi, Amnestyn arvostus, liittyy osaltaan myös Amnestyn toiminnan tukemiseen. Muut vastauskategoriat voidaan tulkita myös liittyvän Amnestyn hyväntekeväisyyden tukemiseen ja oman käännös- ja kielitaidon parantamiseen. Aloittamiseen motivoivat siis yleisesti sosiaaliset ja yhteiskunnalliset syyt, mutta myös henkilökohtaiset tavoitteet.

Vastaajien tuli arvioida 14 motiiviväittämää sen mukaan, kuinka hyvin ne kuvasivat heitä ja motivoivat kääntämään Amnestylle vapaaehtoisesti tällä hetkellä. Arviointi tapahtui Likert-asteikolla *1 = ei kuvaa lainkaan*, *2 = kuvaa melko huonosti*, *3 = en osaa sanoa*, *4 = kuvaa melko hyvin*, *5 = kuvaa täysin*. Vastausasteista on laskettu keskiarvot, jotta tuloksia voidaan vertailla muihin motiivituloksiin. Vastausten keskiarvot laskettiin kertomalla jokaisen väitteen arvoasteikkopisteen vastausten lukumäärä kyseisen arvoasteikon luvulla, laskemalla yhteen tulokset ja jakamalla ne väitteen kaikkien vastausten lukumäärällä. Alla olevassa taulukossa 2 on esitetty motiiviväittämät keskimääräisten vastausten järjestyksessä motivoivimmista tekijöistä vähiten motivoiviin:

Taulukko 2. Motiiviväittämät

Motiiviväittämät	Likert-asteikkovastausten keskiarvo
1. Haluan tukea ja edesauttaa Amnestyn sanomaa ja toimintaa	4,73
2. Kääntämällä vapaaehtoisesti autan jakamaan tietoa muilla kielillä	4,27
3. Kääntämällä vapaaehtoisesti osallistun yhteiskunnan toimintaan ja aktivismiin	4,13
4. Saan vapaaehtoiskääntämisestä älyllistä stimulaatiota	3,93
5. Käänän vapaaehtoisesti, koska saan vapaaehtoistyöstä mielihyvän tunteen	3,93
6. Haluan parantaa käännöstaitojani	3,67
7. Vapaaehtoiskääntäminen on hauska ja/tai rakentava tapa viettää vapaa-aikaa	3,33
8. Haluan parantaa kielitaitojani	3,21
9. Haluan olla osa yhteisöä	3,14
10. Haluan saada ammattimaista käännöskokemusta	3,00
11. Haluan parantaa mainettani kääntäjänä ja saada CV-merkinnän Amnestylle tehdystä vapaaehtoiskääntäjätyöstä	2,93
12. Vapaaehtoiskääntäminen Amnestylle saa minut tuntemaan itseni tärkeäksi	2,73
13. Haluan oppia paremmaksi kirjoittajaksi	2,53
14. Käänän vapaaehtoisesti, jotta saan vertaisteni keskuudessa tunnustusta vapaaehtoistyöstä (ja voin vähän leveillä panostuksellani)	2,00

Kaikkein eniten vapaaehtoiskääntäjiä motivoi taulukon 2 mukaan Amnestyn sanoman ja toiminnan tukeminen ja edesauttaminen. Tämän lisäksi heitä motivoi tiedon jakaminen muilla kielillä ja yhteiskunnalliseen toimintaan ja aktivismiin osallistuminen. Vasta näiden jälkeen motivoivat henkilökohtaisemmat motiivit kuten älyllinen stimulaatio, mielihyvä, kieli- ja käännöstaitojen parantaminen sekä vapaa-ajan vietto. Vähiten heitä motivoi vapaaehtoistyöllä tunnustuksen saaminen, kirjoitustaitojen parantaminen ja itsensä tärkeäksi tunteminen.

Motiiviväittämissä kahden eri ikäryhmän arviot eivät poikenneet toisistaan suuresti ja molempien ryhmien vastauksissa eniten motivoivat Amnestyn tukeminen, aktivismiin osallistuminen ja hyväntekeväisyys. Kuitenkin 26–40-vuotiaiden vastauksissa korostui jonkin verran käännöstaitojen ja kokemuksen kartuttaminen sekä maineen parantaminen CV-merkinnän muodossa. Yli 61-vuotiaat olivat puolestaan arvioineet CV-merkintämotiivin yksimielisesti vähiten motivoivaksi tekijäksi. Sen sijaan yli 61-vuotiaat arvioivat yhteisöön kuulumisen, vapaaehtoistyöstä mielihyvän saamisen ja vapaa-ajan viettämisen tärkeämmäksi kuin nuoremmassa ikäryhmässä. Tämä heijastanee eri-ikäisten elämäntilanteita: nuoremmat vapaaehtoiskääntäjät haluavat hyötyä vapaaehtoistyöstä tulevaisuudessa myös työelämässä, kun taas työelämästä mahdollisesti jo lähteneet haluavat vapaaehtoiskääntämisellä auttaa järjestöä ja toisaalta myös saada itselleen mieluisan ajanviettotavan.

Aloittamismotiivien ja motiiviväittämien lisäksi vastaajat valitsivat listasta kolme heitä tulevaisuudessa eniten motivoivaa tekijää kaavion 10 mukaisesti:

Kaavio 10. Tulevaisuuden motivaatiotekijät

Tulevaisuuden kannalta motivoivimpana tekijänä pidettiin palautteen saamista Amnestyn taholta sekä monipuolisempaa tukea ja apuvälineitä. Aiemmin vastauksista kävi kuitenkin ilmi se, että vastaajat eivät kaipaishi enempää lisätukea kääntämiseen Amnestyltä. Tässä suhteessa tulokset ovat keskenään ristiriidassa. Tämä saattaa johtua esimerkiksi kysymyksenasettelusta. Valintoja annettiin yhteensä 43, ei 45, eli yksi vastaaja oli valinnut vain yhden vaihtoehdon; sen, että toimeksiantoja pitäisi tulla enemmän. Hän on joko ymmärtänyt ohjeet väärin tai halunnut painottaa vain tätä motiivitekijää. Avoimissa kommentteissa kaksi vastaajaa painotti, että toimeksiantoja olisi mukava saada enemmän. Toisen mukaan aikataulujen tulisi myös olla joustavampia, jolloin niihin ehditsi valmistautua ja paneutua.

Tulevaisuudessa sekä 26–40-vuotiaita että yli 61-vuotiaita motivoisivat pääosin samat asiat. Ainoa eroavaisuus oli, että nuorempia vastaajia motivoisi enemmän julkinen lista vapaaehtoiskääntäjistä Amnestyn verkkosivuilla (4/10 ääntä, yli 61-vuotiailla 0/5 ääntä) sekä kutsut julkisiin tapahtumiin ja/tai paikallisiin verkostoihin (3/10 ääntä, yli 61-vuotiailla 0/5 ääntä). Nuoremmilla on siis ehkä enemmän halua ja aikaa verkostoitua internetissä ja tapahtumissa kuin vanhemmilla. Tämä heijastaa motiiviväittämävastauksia: nuorempia motivoi verkostoitumisen mahdolliset hyödyt työelämässä, kun taas ammattitaidon ja maineen merkitys on vähäisempi vanhempien vastaajien keskuudessa.

Suomen osaston Kääntäjäohjelmassa (2016, 2) vuoden 2017 tavoitteeksi listataan se, että vapaaehtoiskääntäjät kokisivat työnsä mielekkääksi. Tavoite on vastausten mukaan toteutunut hyvin, sillä vastaajista neljatoista vastasi kyllä ja yksi kyllä ja ei. Kyllä ja ei -vastaukset antanut henkilö perustelee vastaustaan sillä, että toisaalta toimeksiantoja ei tällä hetkellä tule, mutta toisaalta Amnestyn tukeminen, käännöskokemus ja hyväntekeväisyys tekevät mukanaolosta mielekästä. Melkein kaikki kokivat siis Amnestylle kääntämisen mielekkäänä, mihin vaikuttavat tekijät ja syyt heijastivat motiivituloksia. Mielekkyyden syiksi kerrottiin tärkeän asian ajaminen, merkityksellinen vapaaehtoistyö ja Amnestyn toimintaan konkreettisesti osallistuminen. Mielekkyyteen vaikuttivat myös tiedon jakaminen, oman kielitaidon ylläpitäminen ja käännösten haastavuus. Vastauksissa ei ilmennyt tekijöitä tai asioita, jotka Amnesty olisi konkreettisesti tarjonnut mielekkyyttä parantaakseen, vaan itse vapaaehtoistoiminta ja hyväntekeväisyys ilmeisesti riittivät.

O'Brienin ja Schälerin (2010, 8) sekä Olohanin (2014, 29) tutkimuksissa nostettiin esiin niiden tekijöiden tutkiminen, jotka laskevat vapaaehtoisten motivaatiota. Seuraavassa taulukossa 3 on esitetty motivaatiota laskua koskevaan kysymykseen annetut avoimet vastaukset teemoitellusti:

Taulukko 3. Motivaatiota laskevat tekijät

Tekijä	Vastausten lukumäärä
1. Ajan vähyys	5
2. Yhä harvemmat toimeksiannot	3
3. Huonosti koordinoitu käännösprosessi ja viestintä	2
4. Jos Amnesty menettäisi uskottavuutensa	1
5. Muut harrastukset	1
6. Oma terveys	1
7. Jos käännöksiä ei julkaistaisi	1
8. Liialliset vaatimukset	1
9. Muun työn kuormittavuus	1
10. Ammattitaidoton palaute	1
11. Arvostuksen puute vapaaehtoisia kohtaan	1
12. En osaa sanoa	1

Tulevaisuudessa vapaaehtoiskääntäjien motivaatiota laskisi taulukon 3 mukaan eniten ajan vähyys ja yhä harvemmat toimeksiannot. Huonosti toimiva käännösprosessi ja verkoston toiminta laskisivat myös motivaatiota. Lisäksi mainittiin myös Amnestyn uskottavuuden menettäminen, mikä heijastaa motiivituloksia; Amnestyn toimintaan halutaan osallistua, koska vapaaehtoiset uskovat järjestön sanomaan ja toimintaan. Jos järjestön maine tai tavoitteet muuttuisivat, muuttaisi se myös vapaaehtoisten motivaatiota. Myös muita yksittäisiä tekijöitä mainittiin, kuten oman yksityiselämän muutokset ja liialliset vaatimukset.

7 Pohdinta

7.1 Suomen osasto kääntävänä instituutiona ja sen käännöstarpeet

Amnesty Internationalin Suomen osasto on osa kansainvälistä kansalaisjärjestöä, jonka tavoitteena on taistella ihmisoikeuksien puolesta ja tiedottaa ihmisiä ihmisoikeusrikkomuksista. Koska toiminta on sekä paikallista että kansainvälistä ja yhteistyötä on muiden paikallisosastojen, kattojärjestön sekä muiden toimijoiden välillä, on käännöstoiminta välttämätöntä (Guillaume 2010, 85). Kansalaisjärjestössä kääntäminen voidaan laskea institutionaaliseksi kääntämiseksi, koska kansalaisjärjestö on yksi instituutiomuoto. Osaston kyselyn vastauksissa ilmenikin Kangin (2014, 470) mainitsemia institutionaalisen kääntämisen päämääriä: käännettävän materiaalin tarkoituksena on useimmiten välittää instituution, eli Amnestyn, arvoja, tavoitteita ja aatteita. Täten Suomen osasto voidaan nähdä kääntävänä instituutiona, jota voidaan tarkastella institutionaalisen kääntämisen ja kansalaisjärjestökääntämisen näkökulmista. Tämän lisäksi Amnesty Internationalin käännöstoiminta voidaan Bakerin (2006b, 37) määritelmän mukaan laskea aktivistikääntämiseksi, vaikka järjestö ei itsessään ole aktivistikääntäjäjärjestö, koska käännöstoiminnalla halutaan edistää arvoja ja aatteita, joihin järjestö ja sen jäsenet uskovat.

Suomen osasto voidaan nähdä Svetlana Probirskajan (2017, 3) määritelmän mukaan translationaalisenä tilana, koska siellä tapahtuu sekä ammatillista kääntämistä ulkopuolelta tilattujen käännösten muodossa, ei-ammattillista kääntämistä osaston työntekijöiden toimesta sekä vapaaehtoiskääntämistä. Kääntämistä tarvitaan toiminnan eri vaiheissa sekä ulkoisessa viestinnässä esimerkiksi mainonnan, jäsenviestinnän ja vaikuttamisviestinnän muodossa että sisäisessä viestinnässä esimerkiksi hallinnollisten tekstien ja paikallisosastojen välisen viestinnän muodossa. Vastausten perusteella käännöstarpeet liittyivät eniten ulkoiseen viestintään, mikä vastaa Tesseurin (2014b, 88) Amnesty-tutkimuksen Pariisin Language Resource Centerin käännöstarpeita, jotka keskittyivät median, kampanjoinnin ja julkisen aseman ylläpitämisen teksteihin. Suomen osastolla ilmeni myös Amnestyn paikallisosastojen kasvanut päätösvalta siitä, mihin aiheisiin ja kampanjoihin he haluavat panostaa sekä mitä ja miten tekstit käännetään (Tesseur 2014b, 15), sillä tuloksissa ei ilmennyt viittauksia Amnesty Internationalin yleisiin linjoihin tai kielipolitiikkaan.

Toisten tiimien työntekijöiltä tuli kyselyyn vastauksia enemmän kuin toisilta, mikä johtuneee erilaisista käännöstarpeista. Erityisesti viestintä- ja vaikuttamistiimissä vaikutti olevan eniten

käännöstarpeita ja ne liittyivät suurelta osin juurikin ulkoiseen viestintään, mitä selittää muun muassa Suomen kaksikielisyyden luomat käännöstarpeet ja englannin asema *lingua francana*. Talous- ja hallintotiimin sekä varainhankintatiimin käännöstarpeet liittyivät myös osittain ulkoiseen viestintään, mutta vastauksissa nousi esiin myös sisäisen viestinnän käännöstarpeita. Koskisen (2000, 57–59) mukaan institutionaalinen kääntäminen voidaan jakaa sen mukaan, kuuluvatko käännökset ulkoiseen vai sisäiseen viestintään. Tällöin Koskisen (2008, 22) aikaisempi määritelmä instituution käännöstoiminnasta instituution äänen välittäjänä koskee ennemminkin Suomen osaston julkaisemia ulkoisen viestinnän käännöksiä, kun taas sisäisessä viestinnässä ja työn lomassa kääntämisessä osaston työntekijät toimivat itse tämän ”äänen” sisällä, eikä viestin välittymiseen tarvitse panostaa erityisesti, kun kohdeyleisö on saman instituution sisällä ja tuntee instituution toimintatavat ja ideologian. Tätä heijastaa yksi osaston työntekijän vastaus, jonka mukaan käännöstävän valintaan vaikuttaa, tuleeko se sisäiseen viestintään, jolloin sisällön välittyminen on tärkeintä, vai ulkoiseen ja julkaistavaan viestintään, jolloin tekstin tulee olla myös sujuvaa. Teksti ja viestintätapa vaikuttavat siis siihen, kuinka institutionalisoitunutta ja tyylillisesti yhdenmukaista viestintä ja käännösviestintä ovat. Myös Tesseur (2014b, 121) havaitsi saman Flanderin paikallisosastolla: julkaistavien käännösten laatuvaatimukset ovat tiukempia, jolloin institutionalisoitumisen aste on korkeampi.

Tämä eri viestintämuotojen ero ja käännöksen funktio vaikuttavat yhdessä käännöstarpeiden ratkaisutapoihin. Eri käännöstarpeet ratkaistiin eri tavalla riippuen siitä, mikä tekstin funktio oli ja liittyikö se sisäiseen viestintään, ulkoiseen viestintään vai työn lomassa tapahtuvaan tiedonhakuun. Käännöstarpeiden ratkaisutapoja oli monenlaisia. Useimmiten osaston työntekijät ratkaisivat ne kääntämällä itse tai käännättämällä työkaverilla, kun käännös tarvittiin nopeasti ja edullisesti. Vaativammat ja pidemmät tekstit tai suurelle yleisölle julkaistavat tekstit käännätettiin mieluiten ammattikäntäjällä tai vapaaehtoiskäntäjällä, etenkin jos työntekijän oma tai työkaverin kielitaito ei riittänyt, kun taas omaan taustatyöhön sisältyvät tekstit käännettiin aika- ja resurssisyistä itse joko nettisanakirjoja tai Google Translate -konekäännintä käyttäen. Tarvittaessa virallisimmat tekstit, kuten rahoitushakemukset, käännätettiin auktorisoidulla käntäjällä.

Yleisin käännöstarpeen ratkaisutapa oli kuitenkin itse kääntäminen tai työkaverilla käännättäminen. Osaston käännöstoiminta tapahtuikin pääasiassa osaston työntekijöiden yksilöllisessä työssä heidän itse kääntäessään omiin tarpeisiinsa. Tyulenevin (2014, 75–76) määritelmän mukaan nämä osaston työssään ei-ammattillisesti kääntävät työntekijät voidaan

laskea ”paraprofessionaaleiksi” kääntäjiksi, koska heidän työnkuvansa ei liity suoraan kääntämiseen, vaan he kääntävät työnsä lomassa. Tämä on yksi esimerkki ei-ammattillisesta kääntämisestä, johon on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota (Pérez González & Susam-Saraeva 2012, 149). Yksi vastaajista oli kuitenkin saanut kääntäjän koulutuksen, mutta hänen työnkuvansa ei virallisesti ole kääntäjä, joten hänen käännöstoimintansa voidaan myös laskea ei-ammattilliseksi kääntämiseksi.

Aika oli yksi merkittävä tekijä käännöstävän valinnassa. Muihin keinoihin kuin itse kääntämiseen ei usein ollut aikaa, kun käännös tarvittiin heti. Toisaalta yhden vastaajan mukaan ajan puute oman työn puitteissa kääntämiseen sai hänet tilaamaan käännöksen joko toiselta työntekijältä tai osaston ulkopuolelta. Myös budjetti vaikutti käännöstävän valintaan; joihinkin tiettyihin virallisempiin käännöstarpeisiin, kuten vuosikokousmateriaalien käännöksiin, on ilmeisesti budjetoitu varoja, jolloin käännökset voidaan tilata ammattikäntäjältä, mutta yleisesti rahaa käännöstoimintaan ei ole. Tämä on tyypillistä kansalaisjärjestöille, joissa käännöstoiminta on yleensä vahvasti strategista ja se perustuu konkreettisille tarpeille (Pym 2004, 86). Ammattikäntäjiä käytetään siis vain todelliseen tarpeeseen ja muuten koitetaan pärjätä esimerkiksi itse kääntämällä. Rahoituksen puute näkyy myös osaston käännösapu- ja tukivälineiden puutteessa. Niitä ei ole myöskään vapaaehtoisikäntäjillä. Tämä puolestaan heijastunee siihen, että osaston työntekijät eivät joissain tapauksissa luota vapaaehtoisikäntäjien käännöslaatuun.

Tesseur (2014b, 75–76) mainitsee tutkimuksessaan Amnesty Internationalin yleisen viestinnän yhdenmukaistamista määritteleviä säädöksiä ja ohjeita. Amnestyn yhtenäistä identiteettiä on pyritty säätelemään esimerkiksi kielistrategialla (mp. 80), mutta tällaisia säädöksiä ei mainittu Suomen osaston kyselyn vastauksissa ollenkaan. Vastauksissa ei mainittu myöskään osaston omia viestintä-, käännös- tai kielipolitiikkoja. Kyselyssä ei kuitenkaan kysytty suoraan virallisista säännöistä, mutta ne eivät tulleet esiin esimerkiksi osaston työntekijöiden käännösapuvälineistä kysyttäessä. Ainoat eksplisiittiset linjaukset kääntämisestä löytyivät toimistosihteeriltä saaduista vapaaehtoisikäntäjiä koskevasta *Kääntäjäohjelmasta* (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b) ja vapaaehtoisikäntäjäverkoston käytöstä ohjeistavasta *Kääntäjälistan käyttöohjeesta* (Amnesty International Suomen osasto ry 2016a).

Osaston työntekijöiden kyselyssä ei noussut esille institutionaaliselle kääntämiselle tyypillisiä laadunvalvontakeinoja (Mason 2003, 175). Tyylioppaita, käännösohjeita tai käännösmuisteja ei maininnut kukaan, eli käännöslaatua tai käännöstoimintaa ei säännellä tai tueta

järjestelmällisillä, kaikkia koskevilla keinoilla. Tästä näkökulmasta käännöstoiminta Amnesty Internationalin Suomen osastolla ei ole kovin institutionalisoitunutta. Tähän matalaan institutionaalisuuteen vaikuttaa varmasti jälleen kansalaisjärjestöille ja erityisesti niiden käännöstoiminnalle tyypillinen vähäinen budjetti (Pym 2004, 86). Suomen osastolla ei välttämättä ole varoja, joilla käännösohjeisiin panostettaisiin ja käännöspolitiikkaa eksplikoitaisiin. Myöskään käännösmuistien tai termitietokantojen käyttö ei välttämättä ole taloudellisista tai ajallisista syistä mahdollista, mutta niistä saattaisivat hyötyä sekä vapaaehtoiskääntäjät että osaston työntekijät itse. Osaston työntekijöiden itse tai vapaaehtoiskääntäjien tuottamaa käännösviestintää ei siis ilmeisesti säännellä eksplisiittisin ohjein, vaan implisiittiset ääneen sanomattomat säännöt ja osaston ihmisoikeusammattilaisten yksilölliset käsitykset käännöslaadusta ja oikeasta terminologiasta ohjaavat käännöstoimintaa. Järjestön sanoman välittyminen nojanee pääosin tekstien sisältöön, ei niinkään selkeään käännöstapaan.

Ensimmäisen kyselyn tulokset ovat verrattavissa luvussa 4.3 esitellyn Tesseurin (2014b) Amnesty-tutkimuksen toisen pääkohteen, Flanderin paikallisosaston käännöstoimintaan. Molemmissa kääntämistä koskevat päätökset tehtiin paikallisella tasolla, eivätkä Amnesty Internationalin yleiset linjat näkyneet ruohonjuuritason toiminnassa juuri ollenkaan. Myös Flanderin vähäisen rahoituksen vuoksi käännöstoiminta tapahtui osaston työntekijöiden ja vapaaehtoiskääntäjien voimin. Verrattuna Tesseurin (2014b) tutkimukseen Pariisin Language Resource Centerissä, Suomen osaston käännöstoiminta ei ole läheskään yhtä organisoitua, eikä sillä ole yhtäkään palkattua in-house-kääntäjää. Suuren järjestön sisällä käännöspolitiikat vaikuttavat siis eri tasoilla eri tavoilla.

Tesseur (2014b, 175–176) totesi tuloksissaan, että Koskisen (2011, 58) määritelmä institutionaalisen kääntämisen kollektiivisuudesta, anonymiteetistä ja standardisoituneisuudesta ei välttämättä päde Amnestyn paikallisosastoihin, koska institutionaaliset ympäristöt sääntelevät kääntämistä eri tavoilla ja institutionalisoitumisen aste vaihtelee, kuten Koskinen on itsekin todennut (2011, 59). Tätä toteamusta tukevat myös tämän tutkielman löydökset. Suomen osaston käännöstoiminta on hyvinkin anonyymiä, mutta kollektiivista tai standardisoitua se ei usein ole. Kääntäminen on hyvin yksilöllistä: joko osaston työntekijä kääntää itse, vapaaehtoiskääntäjä kääntää itse tai käännös tilataan yksittäiseltä ammattikäntäjältä. Amnesty Internationalin yleiset kieli- ja käännöspolitiikat tai Suomen osaston mahdolliset ohjeistukset eivät nousseet esille, joten käännösten sääntely eksplisiittisin

säännöin tai standardein on vähäistä. Sekä Tesseurin (2014b) tutkimuksen tulokset että tämän tutkielman tulokset Suomen osaston käännöstoiminnan institutionaalisuudesta tukevat Marttisen (2008, 48–51) Suomen YK-järjestöjen käännöstoimintaa koskevan pro gradu -tutkielman päätelmää siitä, että mitä kauemmas kattojärjestöstä mennään, sitä vähemmän institutionalisoitunutta käännöstoimintaa on. Pienemmissä paikallisjärjestöissä tai -osastoissa kääntäminen on hajanaisempaa, epävirallisempaa ja vähemmän koordinoitua, eli institutionalisoitumisen aste on matalampi (mts. 54). Suomen osaston käännöstoiminta ei siis ole kovin institutionalisoitunutta, mutta syitä tähän voi olla monia. Esimerkiksi resurssipula voi aiheuttaa sen, että käännöstoimintaan ei voida panostaa, mutta syynä voi olla myös se, ettei kääntämiselle yksinkertaisesti anneta pienellä paikallisosastolla paljoa painoarvoa.

7.2 Vapaaehtoiskääntäjäverkoston toiminta

Amnesty Internationalin Suomen osasto käytti vapaaehtoiskääntäjäverkostoa yleisesti harvemmin kuin kerran kuukaudessa tai ei ollenkaan. Syitä tähän olivat vähäiset käännöstarpeet ja käännöstarpeiden ratkaisu itse kääntämällä tai työkaverilla käännättämällä. Itse kääntämisen puolesta puhui sen kätevyys, nopeus ja edullisuus verrattuna muihin tapoihin. Itse kääntäessä osaston työntekijät pystyivät myös itse varmistamaan termien oikeellisuuden oman asiantuntijuutensa perusteella. Vapaaehtoiskääntäjäverkostoa käytettiin kuitenkin jonkin verran. Useimmiten sitä käytettiin ruotsin käännöstarpeiden ratkaisuun esimerkiksi Amnesty-lehden artikkelien käännöstyössä. Kokemukset vapaaehtoiskääntäjistä olivat vähäisestä käytöstä huolimatta pääosin positiivisia. Suurin esille noussut ongelma oli vapaaehtoiskääntäjien käännösten laatu, joka käännöksen toimeksiantajan tuli tarkistaa, mihin kului aikaa. Myös itse verkoston käyttöön kului aikaa. Vapaaehtoiskääntäjiä käytettäessä instituution yhdenmukainen äänen ja sanoman välittyminen saattaa heikentyä, mutta kääntäminen on silti välttämätöntä. Kuitenkin osaston työntekijöillekään ei ole yhdenmukaisia käännös- tai laatuohjeita, jolloin yhdenmukaisuus on yksilöiden laatuksitusten varassa. Osaston odotukset ja toiveet vapaaehtoiskääntäjille heijastavat institutionaalisen kääntämisen tavoitteita. Vapaaehtoiskääntäjiltä odotetaan yhdenmukaisuutta, instituution omaa vakiintunutta terminologiaa ja tyyliä sekä rohkeutta tehdä asiantuntijoiden kanssa yhteistyötä käännösten laadun parantamiseksi. Osaston työntekijöillä on selkeästi tavoitteena varmistaa Amnesty-viestin selkeä välittyminen kansalaisjärjestön omalla tavalla, kuten instituution viestinnälle on tyypillistä (Kang 2014, 470; Koskinen 2008, 22), mutta paljoa tukea vapaaehtoisille tai osaston työntekijöille tähän ei ole.

Vapaaehtoiskääntäjäverkoston kyselyyn vastanneiden 21 vapaaehtoiskääntäjän joukossa oli eri-ikäisiä ihmisiä, joilla oli erilaisia käännöskoulutus- ja käännöskokemustaustoja. Suurin osa vastaajista oli 26–40-vuotiaita ja loput yli 61-vuotiaita. Tämän tutkielman vapaaehtoisten ikäjakauma eroaa huomattavasti verrattuna Cámara de la Fuenten (2015, 218) TED Talks -tutkimuksen vapaaehtoiskääntäjiin, joiden ikä oli keskimäärin 18–35. Tämä saattaa johtua eri-ikäisten ihmisten erilaisista mielenkiinnonkohteista: videoiden tekstittäminen saattaa vedota nuorempiin enemmän kuin Amnestyn sanoma ja pelkkien tekstien kääntäminen.

Osalla oli työkokemusta kieliin liittyviltä aloilta, osalla järjestömaailmasta, kahdella asiantuntijatehtävistä ja yhdellä teatterialalta. Kolme vastaajista oli opiskelijoita ja kolme päätoimisia kääntäjiä. Käännöskoulutuskokemusta vastaajilla oli yleisesti joko käännöstieteen tai filologian opinnoista ja kielikursseista, mutta viidellä vastaajalla ei ollut minkäänlaista kieliin tai kääntämiseen liittyvää koulutusta. Tämä näkyi myös kääntämiskokemuksissa: osalla suurin osa kokemuksesta koostui nimenomaan ei-ammattillisesta kääntämisestä omassa työssä ja osalla taas pelkästään Amnestylle kääntämisestä. Oman työn ohessa kääntämistä tapahtui Suomen osastolla paljon, mikä vahvistaa sitä käsitystä, että ei-ammattillinen käännöstoiminta on hyvinkin yleistä (Pilke ym. 2015, 318). Ammattikääntäjien mukanaolo kertoo näiden ihmisten halusta käyttää ammattitaitoaan omasta mielestään hyvien asioiden edistämiseen, mikä tekee heistä aktivistikääntäjiä (Baker 2006b, 37). Aktivistikääntäjiksi voidaan kuitenkin laskea muutkin vapaaehtoiskääntäjät, jotka kääntävät arvostamiensa tavoitteiden hyväksi ja poliittisista syistä. He tekevät työtä symbolisen pääoman vuoksi, eli omien aatteidensa tukemiseksi ja yhteiskunnallisen muutoksen avittamiseksi rahallisen korvauksen sijaan, jolloin motiivit ovat erilaiset kuin palkallisessa työssä (Pym 2012, 4).

Vapaaehtoiskääntäjäverkostossa on siis ihmisiä monelta eri alalta, mutta heitä kaikkia yhdistää korkea koulutus ja se, että kaikilla on jonkinlaista kokemusta kääntämisestä. Verrattaessa Tesseurin (2014b) Amnesty-tutkimukseen, oli Flanderin paikallisosaston vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäsenillä myös monenlaisia taustoja, kuten myös Suomen osaston verkostossa: kääntäjäopiskelijoita, ammattikääntäjiä, muiden alojen toimijoita ja eläkeläisiä. Flanderin osaston verkostossa oli tosin noin 80 henkeä, kun taas Suomen osaston verkostossa vain 21, eli vapaaehtoisresurssit vaihtelevat suurestikin Amnestyn eri osastojen välillä. Myös Cámara de la Fuenten (2015, 217–219) 177 kyselyvastauksen tutkimuksen TED Talks -vapaaehtoiskääntäjillä oli monenlaisia työtaustoja, mutta suuri osa oli opiskelijoita ja suuremmalla osalla oli ammattikääntäjätausta kuin Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjillä.

Vapaaehtoiskääntäjät olivat pääsääntöisesti pitkäaikaisesti sitoutuneita toimintaan, sillä kolmesta vastaajasta viidestätoista oli ollut verkostossa kolme vuotta tai enemmän, yksi jopa kymmenen vuotta. Tämä saattaa johtua vahvasta halusta toimia hyväntekeväisyydessä omien arvojensa edistämiseksi tai siitä, että Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkoston toiminta on helppo tapa osallistua sekä olla osallistumatta. Toimeksiantoja tulee harvemmin kuin kerran kuukaudessa, joten verkostoon voi myös ”unohtua”.

Vapaaehtoiskääntäjien kielipareissa näkyvät osaston käännöstarpeiden kielet: yleisimmät vieraat kielet olivat englanti ja ruotsi. Jonkun verran oli myös saksan, ranskan ja venäjän taitajia. Englannin ylivoimaisuus on selkeä, mikä selittynee englannin lingua franca -asemasta maailmassa ja Amnestyn kansainvälisessä toiminnassa. Ruotsin yleisyys selittynee osaston tarpeilla käännättää hallinnolliset tekstit ja mainonnan tekstit toiselle Suomen viralliselle kielelle. Osaston tarpeissa ei kuitenkaan esiintynyt esimerkiksi ranskaa tai saksaa. Sen tarpeisiin kuuluivat kuitenkin muut pohjoismaiset kielet, jotka eivät nousseet vapaaehtoiskääntäjien kielipareissa esille. Osaston tarpeet ja vapaaehtoiskääntäjäverkoston tarjonta eivät käy täydellisesti yksiin, mutta harvemmin mainittuja kielipareja tarvitaan varmastikin hyvin harvoin. Kielipari ja -suuntavastausten monipuolisuus johtaa kysymykseen siitä, onko osasto tietoinen vapaaehtoiskääntäjien kielivalikoimasta. Osasto saattaisi voida hyötyä verkoston kielipotentialista entistä enemmän. Eri kielille kääntävien vapaaehtoiskääntäjien käyttö saattaa vaihdella kielistä riippuen paljonkin – eniten käännöstarpeita on englanniksi ja ruotsiksi, joten esimerkiksi saksan kääntäjälle ei välttämättä tule toimeksiantoja niin usein kuin muille. Tämä saattaa johtaa harvemmin käytettyjen kielten kääntäjien turhautumiseen ja motivaation.

Kielipareista riippumatta vapaaehtoiskääntäjät vastasivat saavansa käännöstoimeksiantoja vain muutaman kerran vuodessa tai harvemmin. Vain yksi vastaaja kertoi saavansa niitä kerran kuukaudessa. Käyttö on siis hyvin vähäistä, mikä heijastuu motiivivastauksiin, joita analysoin myöhemmin.

Kuten osaston vähäisistä käännösapu- ja tukivälineistä voi olettaa, ei vapaaehtoisille ollut tarjottu tukea tai laadunvalvonnallisia välineitä, lukuun ottamatta verkoston käyttöohjeita ja liittymisen yhteydessä tehtävää koekäännöstä. Vapaaehtoiskääntäjät hyödynsivät käännöstyössään itse löytämiään apuvälineitä kuten nettisanakirjoja, rinnakkaistekstejä, Amnestyn verkkosivuja ja artikkeleita. Vapaaehtoiskääntäjien käännöstoiminta ei siis ole kovin institutionalisoitunutta, koska Suomen osasto ei sääntele sitä eksplisiittisellä käännöspolitiikalla tai tue käännöslaatua apuvälineillä tai yhdenmukaisilla

laadunvalvontaprosesseilla. Instituution äänen välittymisen luotetaan onnistuvan tekstien sisällön ja osaston työntekijöiden yksilöllisen käsityksen mukaan, kun he korjaavat vapaaehtoisten käännökset itse. Yksi osaston työntekijä halusi vastauksensa perusteella käyttää kokenutta vapaaehtoiskääntäjää, jotta Amnesty-henkisyys säilyy käännöksessä ja järjestön sanoma tulee välitetyksi, kuten institutionaalisessa viestinnässä on keskeistä (Koskinen 2008, 22). Amnesty-termistön tai tyylin välittymiseen ei panosteta vapaaehtoiskääntäjäverkoston ohjeistuksessa eikä myöskään osaston omassa toiminnassa ensimmäisen kyselyn perusteella.

Laatua ei myöskään varmisteta tehokkaasti palautteen muodossa, vaikka rakentavan palautteen antaminen on eksplikoitu osaston Kääntäjäohjeeseen (2016, 1). Vastaajista kuusi kertoi, ettei ole saanut palautetta käännöksistään ja muut palautetta saaneet olivat saaneet sitä vain yleisellä tasolla tai kiitoksen muodossa. Palautteen antamisella tuettaisiin vapaaehtoiskääntäjien käännöstaitojen kehittymistä ja käännösten laatua. Sosiaalinen tuki ja palaute lisäksi motivoisivat vapaaehtoisia ja sitouttaisivat toimintaan (Yeung 2007, 162–163).

Sekä osaston että vapaaehtoiskääntäjien käännöstoiminnassa ei ole eksplikoitua käännöspolitiikkaa, apuvälineitä tai ohjeita vastausten perusteella, mikä saattaa johtua vähäisestä budjetista. Tesseurin (2014b, 13) mukaan kansalaisjärjestöjen käännöstoiminnan niukka rahoitus saattaa johtaa huonoihin käännöksiin tai kääntämättä jättämiseen. Tämä näkyy ensimmäisen kyselyn vastauksissa siten, että vapaaehtoiskääntäjien käännöslatuun ei luoteta täysin ja osaston työntekijöillä kuluu aikaa käännösten tarkistamiseen. Rahoituksen niukkuus heijastuu siten tässä vapaaehtoiskääntäjäverkoston kontekstissa suoraan käännöslatuun osaston työntekijöiden mielestä. Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan ole tutkittu käännösten laatua tai viestinnän onnistuneisuutta, mutta tämä voisi olla hyvä tulevaisuuden tutkimuskysymys.

Ennen Tesseurin (2014b, 158) tutkimusta Flanderin paikallisosastolla kääntäminen tapahtui ilman käännösteknologioita tai tekstintarkistusta joko työntekijöiden tai vapaaehtoiskääntäjien toimesta. Vapaaehtoiskääntäjille ei ollut minkäänlaista koulutusta tai tukea lukuun ottamatta muutamaa ohjeistusasiakirjaa. Tesseur helpotti vapaaehtoiskääntäjien työtä ja auttoi laadunvalvonnassa luomalla esimerkiksi kääntämisohjeita, tyyliohjeita ja sanalistoja vapaaehtoiskääntäjille (mts. 125–126). Tämä voisi olla yksi selkeä kehitysehdotus myös Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjäverkoston toimintaan liittyen. Vapaaehtoiskääntäjät olisivat myös kyselyn perusteella valmiita itse osallistumaan laadunvalvontaprosesseihin, kuten palautteen vastaanottamiseen ja käännöksen muokkaamiseen sen perusteella. Vapaaehtoiskääntäjät voisivat siis vastata osaston toiveisiin käännöslaadun parantamisesta.

Apuvälineet, palaute ja eksplikoitavat kääntämisohjeet voisivat parantaa sekä vapaaehtoiskääntäjien käännöstaitoja, osaston työntekijöiden omaa käännöstoimintaa ja käännösviestinnän laatua, kun kääntämisen ja monikielisen viestinnän yhteiset pelisäännöt olisivat kaikille selvät. Tämän toteuttamiseen vaikuttavat kuitenkin Suomen osaston resurssit.

7.3 Vapaaehtoiskääntäjien motivaatio ja motiivit

Motiiviosion kysymysten perusteella vapaaehtoiskääntäjiä motivoi toimitaan liittyessä Amnestyn toiminnan tukeminen, käännöskokemuksen kerryttäminen sekä oman ammattitaidon ja kokemuksen hyödyntäminen hyväntekeväisyydessä. Erityisesti hyväntekeväisyyteen osallistuminen palkatta eksplikoitiin yhdessä vastauksessa: ”osallistuminen hyvän tekemiseen ja Amnestyn toimintaan muuten kuin rahan kautta”. Vapaaehtoiskääntäjät haluavat siis osallistua hyväntekeväisyyteen vapaaehtoiskääntämisen muodossa, jolloin heitä motivoivat muut tekijät kuin rahallinen palkkio (Pym 2012, 4).

Vapaaehtoiskääntäjiä motivoi tutkielman tekohetkellä motiiviväittämääarvioiden perusteella eniten Amnestyn toiminnan tukeminen ja sen sanoman edesauttaminen. Heitä motivoi myös tiedon jakaminen muilla kielillä, yhteiskunnan toimintaan ja aktivismiin osallistuminen sekä älyllisen stimulaation ja mielihyvän tunteen saaminen. Vasta näiden jälkeen motivoivat henkilökohtaiset syyt, kuten älyllinen stimulaatio, mielihyvä sekä kieli- ja käännöstaitojen parantaminen.

Aloittamismotiiveja ja tutkielman tekohetken motiiveja vertaamalla voidaan sanoa, että Amnestyn sanoman ja toiminnan tukeminen motivoi sekä liittymään vapaaehtoistoimintaan että jatkamaan sitä. Toiseksi yleisin aloittamismotiivi oli kokemuksen hankkiminen ammattimaisesta kääntämisestä, mutta se arvioitiin keskimäärin kuudenneksi motivaatiotekijäksi tutkielman tekohetkellä. Omien taitojen kehittämisen merkitys motivoivana tekijänä saattaa siis laskea vapaaehtoiskäännöstoimintaan liittymisen jälkeen ja järjestön tukemisen, tiedon jakamisen ja yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumisen merkitys kasvaa. Myöskään yhteiskunnallinen aktivismi ja älyllinen stimulaatio tai mielihyvän tunteen saaminen eivät nousseet esille aloittamismotiivikysymyksen avoimissa vastauksissa, kun taas niitä koskevat motiiviväittämät arvioitiin tärkeimmiksi. Tosin kysymyksenasettelut vaikuttivat tuloksiin, koska nykyhetkeä koskevat motiiviväittämät olivat monipuolisempia ja valmiina annettuja verrattuna aloittamismotiivien avoimeen vastauskenttään.

Motivoivimmat tekijät käyvät yksiin Cámara de la Fuenten (2015) TED Talks -vapaaehtoiskääntäjätutkimuksen motiivitulosten kanssa: myös TED Talks -vapaaehtoiskääntäjiä motivoi TED-yhteisön tukeminen ja sen sanoman levittäminen, mutta myös yhteiskunnallinen auttaminen, vapaa-ajan viettäminen ja käännöstaitojen parantaminen. Myös McDonough Dolmayan (2012) Wikipedia-vapaaehtoiskääntäjätutkimuksessa ja O'Brienin ja Schälerin (2010) The Rosetta Foundation -vapaaehtoiskääntäjätutkimuksessa kaikkein motivoivin tekijä oli vapaaehtoiskäännöksiä hyödyntävän tahon tukeminen ja auttaminen, mikä kuvastaa vapaaehtoistoiminnan hyväntekeväisyyteen liittyviä ydinmotiiveja ja aktivistikääntämisen tärkeimpiä tavoitteita (Baker 2006b, 37; Yeung 2007, 153). Toisin kuin Olohanin (2014) TED Talks -blogikirjoitustutkimuksessa, Amnesty Internationalin Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjiä motivoi jonkin verran myös käännös- ja kielitaitojen parantaminen. Näin oli myös O'Brienin ja Schälerin (2010), Cámara de la Fuenten (2015) ja McDonough Dolmayan (2012) tutkimuksissa, eli omien kompetenssien kehittäminen motivoi yleisesti vapaaehtoiskääntämään. Bakerin (2006b, 37) mukaan kääntäjäopiskelijat osallistuvat joskus vapaaehtoiskääntämisprojekteihin vain kääntämiskokemusta kerryttääkseen sitoutumatta projektin tai järjestön ideologiaan. Tässä tutkimuksessa tällaista ilmiötä ei noussut esiin, vaan kolmea opiskelijavapaaehtoiskääntäjää motivoi myös Amnestyn ideologian tukeminen.

Motiiviväittämien arviointivastauksia voidaan tarkastella myös Decin (1972, 113) sisäisten ja ulkoisten motiivien jaottelun mukaan. Sisäiset motiivit vaikuttavat motivoivan Amnestyn vapaaehtoiskääntäjiä eniten. Amnestyn tukeminen, tiedon jakaminen, aktivismiin osallistuminen ja älyllisen stimulaation saaminen voidaan laskea sisäisiksi motiiveiksi, koska ne liittyvät aineettomiin, sosiaalisiin ja poliittisiin tavoitteisiin. Myös vapaaehtoiskääntäminen vapaa-ajalla harrastusmielessä ja vapaaehtoiskääntäjäverkoston yhteisössä mukanaolo on keskimäärin motivoivaa, mikä myös kertoo sisäisten motiivien yleisyydestä.

Myös ulkoiset motiivit motivoivat vapaaehtoiskääntäjiä, mutta eivät yhtä paljon kuin sisäiset. Esimerkiksi motiivilistauksen ensimmäisten viiden sisäisen motiivin jälkeen tulevat käännös- ja kielitaitojen parantaminen voidaan laskea ulkoisiksi motiiveiksi, koska ne hyödyttävät vastaajan mahdollista uraa ja vapaaehtoistoiminta toimii todisteena tehdystä työstä esimerkiksi työnhaussa. Ulkoisiin motiiveihin voidaan laskea tästä syystä myös ammattimaisen käännöskokemuksen hankkiminen, maineen parantaminen kääntäjänä, tunnustuksen saaminen

ja kirjoitustaitojen parantaminen. Nämä kaikki motiivivaihtoehdot arvioitiin kuitenkin vähiten motivoivimmiksi.

Motiivituloksia voidaan verrata Aaro Harjun (2005, 68–70) mukaan vapaaehtoistoiminnassa toteutuviin aktiivisen kansalaisen piirteisiin, eli identiteettiin, osallistumiseen, kohtaamiseen ja välittämiseen. Näistä vain osallistuminen ja välittäminen ilmenevät merkittävästi vapaaehtoiskääntäjien keskuudessa Amnestyn toiminnan tukemisen, tiedon välittämisen ja auttamishalun muodossa. Identiteettiin liittyvät suoraan vain omien kompetenssien harjoittaminen ja kehittäminen, mutta myös yleisellä tasolla mahdollisesti minuuden määrittäminen vapaaehtoistoiminnan kautta. Kohtaamiseen liittyy yhteisössä mukanaolo, mutta vapaaehtoiskääntäjäverkoston toiminnassa fyysinen ja muunlainenkin kohtaaminen jää vähäiseksi, sillä toiminta tapahtuu verkossa, eikä yhteydenpito tai yhteistyö ole aktiivista.

Tulevaisuuden motivaatiotekijöistä merkittävimmit nousivat vastausten perusteella palaute käännöksistä Suomen osaston taholta, monipuolisempi tuki ja apuvälineet, käännöstoimeksiantojen määrän kasvu ja ammattikääntäjältä saatava palaute. Tulevaisuuden motiivitekijät käyvät yhteen O'Brienin ja Schälerin (2010, 6–9) The Rosetta Foundation -tutkimuksen tulosten kanssa, joiden mukaan toimeksiantajan tai ammattikääntäjien antama palaute motivoisi vapaaehtoiskääntäjiä eniten kääntämään tulevaisuudessa. O'Brienin ja Schälerin (mp.) tutkimuksessa kolmanneksi suosituimmaksi tekijäksi nousivat kutsut tapahtumiin ja neljänneksi julkinen kääntäjälistaus. Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjät olivat antaneet tapahtumille vain kolme ja julkiselle kääntäjälistaukselle neljä ääntä. Vähiten sekä tässä tutkimuksessa että O'Brienin ja Schälerin (mp.) tutkimuksessa motivoivat maksut, lahjat ja top 10 -listaukset. Kuten Pym (2012, 4) on todennut, vapaaehtoiskääntäjiä motivoi rahallisten ja aineellisten palkkioiden sijasta symbolinen pääoma ja hyväntekeväisyys. Eräs osaston vastaaja olisi halunnut antaa vapaaehtoiskääntäjille palkkaa, koska heidän työnsä on niin vaativaa. Tulevaisuuden motiivit puhuvat kuitenkin sen puolesta, että vapaaehtoiskääntäjät eivät halua työstään rahallista palkkiota. Aineellisten palkkioiden ja kilpailun sijaan Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjiä motivoivat tulevaisuudessa ennemminkin omien kompetenssien kasvattaminen palautteen muodossa, monipuolisempi tuki kääntämiseen sekä se, että käännöstoimeksiantoja tulisi ylipäättään enemmän, mikä korostui useassa vastauksessa.

Kyselyssä kartoitettiin mahdollisia tekijöitä, jotka voisivat laskea vapaaehtoiskääntäjien motivaatiota tulevaisuudessa. Vastaukset eroavat huomattavasti O'Brienin ja Schälerin (2010,

9) The Rosetta Foundation -tutkimuksen tuloksista, joissa nousi esiin vain muutama motivaatiota laskeva tekijä. Niistä huomattavin oli pakotettu kilpailu käännöksistä vapaaehtoiskääntäjien välillä. Kilpailu ei noussut tämän kyselyn vastauksissa esille, vaan Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjien mukaan heidän motivaatiotaan laskisi ja laskee selvästi eniten se, että käännöksille annettu aika on liian lyhyt. Tämä on noussut kyselyn muissakin vastauksissa huonona puolena esille. Toiseksi eniten motivaatiota laskee ja laskisi yhä harvemmat toimeksiannot, mikä on myös korostunut muissa vastauksissa. Toimeksiantoja tulee vastausten perusteella jo nyt harvakseltaan, joten on luonnollista, että yhä harvemmat toimeksiannot vähentävät motivaatiota. Lisäksi mainittiin esimerkiksi huonosti koordinoitu käännösprosessi, toimimaton viestintä osaston ja vapaaehtoiskääntäjien välillä, Amnestyn uskottavuuden heikentyminen sekä oman työn ja vapaa-ajan muutokset.

Yeungin (2007, 162–163) mukaan vapaaehtoisten motivaatiota voidaan tukea esimerkiksi siten, että varmistetaan vapaaehtoistoiminnan antoisuus ja hyvä ryhmähenki sekä tarjotaan vapaaehtoisille tukea, palautetta, koulutusta ja jatkuvuuden kokemuksia. Tästä näkökulmasta vapaaehtoiskääntäjien motivaatiota ei ole tuettu paljoa. Vapaaehtoiskääntäjät on hyväksytty verkostoon ja täten heillä on teoriassa mahdollisuus osallistua aktivismiin, mutta käytännössä konkreettisia osallistumistapoja, eli käännöstoimeksiantoja, ei tarjota usein. Tämä ei luo jatkuvuuden tunnetta tai saa vapaaehtoisia kokemaan työtään antoisaksi. Vapaaehtoiskääntäjiä ei myöskään tunnuta motivoivan palautteen muodossa eikä heille tarjota paljoa käännöstukea, vaan käännökset korjataan osaston työntekijöiden toimesta, eivätkä korjatut käännökset kulkeudu takaisin vapaaehtoisille. Vapaaehtoiskääntäjät eivät suurilta osin olleet mukana Amnestyn vapaaehtoistoiminnassa muuten kuin kääntämällä, jolloin toimintaan sitouttaminen ja ryhmähenki on ollut ehkä vaikea toteuttaa. On kuitenkin pohdittava, auttaisiko muunkinlainen vapaaehtoistoiminta ja siihen sitouttaminen motivoimaan vapaaehtoiskääntäjiä lisää, sillä vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttö on muutoin vähäistä. Toisaalta vapaaehtoisten liika kuormittaminen voi saada aikaan motivaation laskua.

Kaikesta huolimatta Kääntäjäohjelman (2016, 2) tavoite vapaaehtoiskääntämisen mielekkyydestä toteutuu pääosin, vaikka vapaaehtoiskääntäjillä oli paljon negatiivista palautetta käännösten harvuudesta ja tiukoista aikatauluista. Kansalaisjärjestön kontekstissa tilanne on tyypillinen; aikaa ja rahaa ei ole panostaa kääntämiseen tai sen sääntelyyn, mutta käännöksiä kuitenkin tarvitaan toiminnassa jatkuvasti. Niitä ei vain teetetä Suomen osaston vapaaehtoiskääntäjillä aika- ja laatusyistä.

8 Lopuksi

8.1 Tärkeimmät tulokset

Amnesty Internationalin Suomen osasto hyödyntää kääntämistä monenlaisiin tarpeisiin. Itse osasto voidaan nähdä translationaalisena tilana (Probirskaja 2017, 3), jossa tapahtuu kääntämistä eri tavoilla. Kääntäminen on ulkoisen ja sisäisen tiedonvälityksen sekä tutkimuksen työkalu Suomen osaston toiminnassa. Käännettäviä tekstilajeja on monenlaisia: muun muassa asiakirjoja, kirjeitä, puheita, verkkosivuja, mainoksia, jäsenviestintää ja opetusmateriaaleja. Käännöksissä halutaan kuuluvan Amnestyn ”ääni” oikean terminologian ja tyylin muodossa.

Käännöstarpeet ovat usein kiireellisiä ja niitä on vaikea ennakoida. Eniten käännöstarpeita on viestintä- ja vaikuttamistiimillä, kun taas talous- ja hallintotiimillä sekä varainhankintatiimillä niitä on vähemmän. Pääasiassa käännöstarpeet liittyvät ulkoiseen viestintään, kuten mainosviestintään, jäsenviestintään ja julkisiin vetoomuksiin. Sisäiseen viestintään liittyy myös jonkin verran käännöstarpeita, kuten hallinnollisia tekstejä ja viestintätarpeita eri paikallisosastojen kesken. Lisäksi työntekijät käänsivät tai käännättivät tekstejä taustatyötään varten.

Pääasiassa aikataulut ja tekstien funktio määrittävät käännöstarpeiden ratkaisutavan valinnan. Käännöstarpeet ratkaistaan useimmiten itse kääntämällä tai työkaverilla käännättämällä siksi, että nämä tavat ovat nopeita, helppoja ja edullisia. Jos tekstit ovat haastavampia tai virallisempia, tilataan ne vapaaehtoiskääntäjiltä tai ammattikääntäjältä. Vapaaehtoiskääntäjäverkostoa käytetään pääosin myönteisistä kokemuksista huolimatta harvoin, sillä se koetaan aikaa vieväksi ja vapaaehtoisten käännöslaatuun ei luoteta tarpeeksi. Ristiriitainen tulos oli se, että erään vastaajan mukaan rahaa on budjetoitu joidenkin asiakirjojen kääntämiseen, mutta toinen vastaaja ei ollut tietoinen käännösbudjetista. Eri tiimeillä lienee siis erilaiset käännösbudjetit riippuen erilaisista käännöstarpeista. Osaston työntekijöiden kyselyn tulokset noudattelevatkin aiemmin esitettyjä oletuksia kääntämisestä kansalaisjärjestöjen piirissä: käännöstoiminta ei ole kovin organisoitua, siihen ei ole kovinkaan paljoa rahaa ja ammattikääntäjältä tilataan käännöksiä vain, kun sille on erityinen tarve esimerkiksi laatuvaatimusten tai ajanpuutteen vuoksi.

Suomen osaston käännöstoiminta voidaan nähdä institutionaalisenä kääntämisenä, koska käännöksissä halutaan käytettävän Amnestyn vakiintuneita termejä ja kuuluvan Amnestyn institutionaalinen ”ääni”. Käännöstoiminnan institutionalisoitumisen aste on kuitenkin melko matala. Institutionaalisen kääntämisen periaatteita vastaan taistelee se, että käännöslaatu ei säännellä ohjeistuksin tai apuvälinein itse osastolla eikä vapaaehtoiskääntäjäverkostossa. Myöskään Amnesty Internationalin yleiset kielistrategiat ja -politiikat eivät näy ruohonjuuritasolla Suomen osastolla. Näin on myös Flanderin paikallisosastolla Tesseurin (2014b) tutkimuksessa, joten Amnestyn paikallisosastoilla on runsaasti päätösvaltaa toteuttaa oma käännöstoiminta haluamallaan tavalla. Koskinen (2011, 59) on todennut, että erilaiset institutionaaliset ympäristöt sääntelevät kääntämistä eri tavoilla ja institutionalisoitumisen aste vaihtelee. Tämä näkyy siinä, että Suomen osaston käännöstoiminta on Koskisen (2011, 58) määritelmän mukaan institutionaaliselle kääntämiselle tyypillisesti anonyymiä, mutta kollektiivista tai standardisoitua se ei usein ole. Tämä tukee myös Marttisen (2008, 48–51, 54) havaintoa siitä, että mitä kauempana organisaation rakenteessa paikallisjärjestö on kattojärjestöstä, sitä alhaisempi sen käännöstoiminnan institutionalisoitumisen aste on. Tämä tarkoittaa myös Tesseurin (2014b, 158) toteamusta siitä, että suuren järjestön käännöspolitiikat vaikuttavat eri tasoilla eri tavoilla; vaikutus vähenee, mitä kauemmaksi päätasosta mennään.

Vapaaehtoiskääntäjäverkostolta toivotaan hyvää laatua ja nopeutta käännöstoimissa. Vapaaehtoiskääntäjät itse kuitenkin toivoisivat joustavampia aikatauluja ja enemmän apu- ja tukivälineitä kääntämiseen. Heitä motivoi pääasiassa Amnestyn toiminnan ja sanoman tukeminen, tiedon jakaminen muilla kielillä, yhteiskunnan toimintaan ja aktivismiin osallistuminen sekä vapaaehtoistoiminnasta älyllisen stimulaation ja mielihyvän tunteen saaminen. Jonkin verran heitä motivoi myös omien käännöstaitojen parantaminen, mutta tärkeimmäksi motiivitekijäksi nousi itse järjestön tukeminen. Tulevaisuuden kannalta merkittävimmät motiivitekijät olivat runsaampi palaute, monipuolisempi tuki ja käännöstoimeksiantojen määrän kasvu. Vapaaehtoisverkostoa käytetään harvemmin kuin kerran kuukaudessa ja käännöstoimeksiantoja tulee kielipareista riippuen eri vapaaehtoiskääntäjille eri määriä. Siksi on luonnollista, että tulosten mukaan tulevaisuudessa vapaaehtoiskääntäjien motivaatiota laskisi se, että käännöstoimeksiantoja tulisi yhä harvemmin ja että niille annettu aika olisi yhä tiukempi.

Vapaaehtoiskääntäjien kaksi eri selkeää ikäryhmää, 26–40-vuotiaat ja yli 61-vuotiaat, vaikuttivat vastauksissa pääasiassa siten, että nuorempia vapaaehtoisia motivoi käännöstaitojen

kartuttaminen, verkostoituminen sekä maineen parantaminen, kun taas vanhempia vapaaehtoisia motivoi enemmän pelkästään järjestön tukeminen ja vapaa-ajan mielekäs viettäminen. Nuoremmille on siis tärkeää ammatillinen hyöty, itsensä kehittäminen sekä verkostoituminen, mikä kannattaa ottaa huomioon vapaaehtoiskääntäjien motivoinnissa ja toimintaan sitouttamisessa, jotta toiminnan jatkuvuus voidaan varmistaa.

8.2 Ehdotukset Amnesty Internationalin Suomen osastolle

Amnesty Internationalin Suomen osaston intresseissä oli löytää keinoja, joilla he voisivat lisätä vapaaehtoiskääntäjäverkoston käyttöä. Tutkielman tulosten perusteella käytön lisäämisessä ja tehostamisessa voidaan nähdä kolme eri tasoa: itse verkoston käytön lisääminen, käännöslaadun sääntely ja parantaminen sekä vapaaehtoiskääntäjien motivaation tukeminen. Kaikki kolme tasoa liittyvät toisiinsa: kun verkoston käyttöä lisätään, motivoi se vapaaehtoiskääntäjiä. Kun vapaaehtoiskääntäjien motivaatiota tuetaan antamalla lisää toimeksiantoja sekä niiden lisäksi palautetta ja apuvälineitä, paranee myös käännöslaatu. Kun käännöslaatu paranee, luottavat osaston työntekijät verkostoon enemmän, jolloin sitä myös mahdollisesti käytettäisiin enemmän.

Itse verkoston käyttöä voitaisiin tehostaa ensinnäkin siten, että verkosto vastaisi paremmin osaston toiveita, jotka liittyivät joustaviin ja nopeisiin aikatauluihin ja laadun parantamiseen. Verkoston käytön tehostukseen tärkeä ratkaisu olisi todennäköisesti käännösten aikataulujen lyhentäminen, sillä osaston työntekijät eivät käytä verkostoa osittain siksi, että sen käyttöön kuluu aikaa, mutta toisaalta vapaaehtoiskääntäjät eivät myöskään pysty ottamaan töitä vastaan, jos aikataulu on liian tiukka. Käännöstarpeet ovat kuitenkin usein kiireellisiä ja yllättäviä. Jos käännöstarpeet kuitenkin voitaisiin ennakoida hyvissä ajoin, esimerkiksi projektiluontoisissa tehtävissä kuten lehden artikkelien kääntämisessä, voitaisiin käännösaikatauluja mahdollisesti pidentää. Toisaalta jos vapaaehtoisverkoston jäsenten määrää lisättäisiin, voisi todennäköisyys saada työlle tekijä kasvaa ja prosessi nopeutua. Verkoston käytöstä voitaisiin myös tiedottaa osaston kaikille työntekijöille ja tehdä se helpommaksi esimerkiksi yhteisen verkkoalustan avulla, jolla sekä tilaajat että kääntäjät voisivat kommunikoida avoimesti, selvittää hankalia kohtia käännöksissä ja jakaa hyödyllisiä ideoita. Tämä lisäisi yhteistyötä ja toisi siten osaston työntekijät ja vapaaehtoiskääntäjät lähemmäksi toisiaan, mitä myös ensimmäisen kyselyn vastauksissa toivottiin. Toisen kyselyn vastausten perusteella verkoston kielivalikoima on suhteellisen suuri, joten olisi hyvä varmistaa, ovatko osaston työntekijät tästä tietoisia ja

hyödynnetäänkö verkoston koko potentiaalia. Lisäksi, kuten mainittu, käännösten laadun parantaminen saattaisi lisätä myös uskallusta hyödyntää verkostoa.

Vapaaehtoiskääntäjäverkoston tuottamaa käännöslaatua voitaisiin parantaa esimerkiksi yhdenmukaistetuilla käännösohjeilla, termitietokannoilla, sanalistoilla sekä palautteen antamisella ja vastaanottamisella. Yhteiset laadunvalvonnalliset keinot saattaisivat auttaa myös osaston työntekijöitä, kun viestintäsäännöt olisivat kaikille samat. Toisen kyselyn tuloksissa kaksi vapaaehtoiskääntäjää kertoi käyttävänsä sanalistoja sekä kaksi muuta korpuksia ja termipankkeja, joten olisi hyödyllistä selvittää, millaisia ne ovat ja voisiko niitä suositella myös muille vapaaehtoiskääntäjille yleiseen käyttöön. Verrattaessa Tesseurin (2014b, 125–126) tutkimuksensa yhteydessä Flanderin paikallisosastolle luomiin tukikeinoihin, kuten käännösohjeisiin ja termilistoihin, voisivat samanlaiset kehitysideat toimia myös Suomen osastolla. Erityisesti palautteen saaminen joko Suomen osaston taholta tai ammattikäntäjältä nousi toisen kyselyn tuloksissa esiin. Palautteella voitaisiin kehittää vapaaehtoiskääntäjien taitoja ja parantaa samalla käännöslaatua. Tesseurin (2014b, 179) mukaan instituutioiden olisi tärkeää järjestää myös käännöskoulutuksia ja -työpajoja kaikille, joiden työhön kääntäminen kuuluu. Myös yhteiset käännösapuvälineet hyödyttäisivät kaikkia ja parantaisivat yhtenäistä laatua. Tutkielman tulokset tukevat Pymin (2014, 128–129) näkemystä siitä, että vapaaehtoiskääntäjien käytössä keskeisimmäksi ongelmaksi nousee aikataulujen lisäksi laadun yhdenmukaisuus, minkä vuoksi hän näkee mahdollisena ratkaisuna sen, että tulevaisuudessa vapaaehtoiset ja ammattilaiset tekevät yhteistyötä projektien eri vaiheissa. Ammattilaisten apu ja palaute voisivat tulla kyseeseen myös Suomen osaston käännöstoiminnassa.

Vapaaehtoiskääntäjien motivaatiota voitaisiin siis tukea antamalla palautetta ja apuvälineitä kääntämiseen sekä hyödyntämällä muita laadunvalvontaprosesseja. Tällöin vapaaehtoiskääntäjät voisivat myös itse osallistua toisten tekstien tarkistamiseen ja siten saada lisää tekemistä, jolloin he saattaisivat olla myös motivoituneempia. Tulosten perusteella käännöstaitojen kehitys palautteen myötä motivoisi vapaaehtoiskääntäjiä tulevaisuudessa. Myös käännöstoimeksiantojen määrän kasvattamista painotettiin motivoivana tekijänä. Tämä on selkeä motivoinnin lisäämiseen tähtäävä kehityskohde. Myös muuhun vapaaehtoiskäännöstoimintaan sitouttaminen voisi olla keino motivoida vapaaehtoiskääntäjiä, mutta suurimmalla osalla ei ollut aikomusta osallistua Amnestyn toimintaan muuten kuin kääntämällä, joten tämä ei ehkä toimisi tässä tilanteessa. Kääntäjäohjelman (2016, 1) mukaan vapaaehtoiskääntäjiä tulisi sitouttaa toimintaan motivoinnin, kiitoksen ja tiedottamisen avulla.

Näitä osa-alueita voitaisiin myös kehittää enemmän, jotta vapaaehtoiskääntäjien motivaatio pysyisi yllä ja kasvaisi.

Kaikki kolme osa-aluetta vaikuttavat toisiinsa ja niihin kaikkiin panostamalla verkoston toimintaa voitaisiin tehostaa. Lisäksi erityisesti 26–40-vuotiaiden vapaaehtoiskääntäjien motivoinnissa ja toimintaan sitouttamisessa tulee ottaa huomioon se, että heidän intresseissään on kehittää ammatillista osaamista, saada työelämän kannalta relevanttia kokemusta ja verkostoitua. Näihin kannattaa tarjota mahdollisuuksia, jotta heidän motivaationsa pysyisi yllä. Kehitysehdotusten toteuttamiseen kuitenkin vaikuttavat Suomen osaston resurssit: onko osastolla aikaa ja varoja panostaa käännöspolitiikan eksplikoimiseen, apuvälineiden luomiseen ja palautteen antamiseen? Myöskin vapaaehtoiskääntäjien henkilökohtaiset resurssit vaikuttavat ehdotusten toteuttamiseen: ovatko kaikki todellisuudessa valmiita laadunvalvonnallisiin prosesseihin, palautteen vastaanottamiseen ja tekstien muokkaamiseen? Myös tietotekniset rajoitteet voivat vaikuttaa toteutukseen, joten täytyy pohtia, onko vapaaehtoiskääntäjien esimerkiksi mahdollista tehdä etänä yhteistyötä sekä miten ja minkälaisella verkkoalustalla tukimateriaalien käyttö ja kommunikointi toteutettaisiin.

8.3 Arviointi ja tulevaisuuden tutkimuskysymykset

Molemmat kyselyt onnistuivat pääasiassa hyvin ja vastausprosentit olivat oletettua korkeammat. Jotkin kysymyksenasettelut olivat testikierroksista huolimatta jonkin verran monitulkintaisia, mutta epäselvyydet on läpinäkyvyyden vuoksi ilmaistu tulosten esittelyssä kohdissa, joissa niitä esiintyi. Vapaaehtoiskääntäjistä yksi kertoi toisen kyselyn olevan liian pitkä ja toisteinen, kun taas yhden mielestä kysely oli juuri sopivan pituinen ja monipuolinen. Jälkikäteen ajateltuna tutkielman teossa olisi voinut tehdä tiiviimpää yhteistyötä Suomen osaston kanssa. Tutkimusasetelma oli pääasiassa se, että ulkopuolinen tutkija kartoittaa osaston käännöstoimintaa ilman, että Amnesty osallistuu itse tutkimuksen tekoon muutoin kuin hyväksymällä alkuperäisen tutkimussuunnitelman ja kyselylomakkeet. Lisäksi esimerkiksi haastattelu olisi voinut täydentää tutkielman metodeja hedelmällisellä tavalla, mutta tällöin tutkielmasta olisi todennäköisesti tullut liian pitkä. Tiiviimmällä yhteistyöllä ja syväluovaammalla tutkimusmetodilla olisi voitu keksiä esimerkiksi enemmän kehitysehdotuksia tai muokata kyselyitä Suomen osaston haluamaan suuntaan, mutta toisaalta käytetyllä toteutustavalla tutkielma perustuu pääosin teoriaan ja muihin tutkimuksiin tutkielman tekijän näkökulmasta. Täten Suomen osaston intressien vaikutukset on pyritty

minimoimaan ja eksplikoimaan, jotta tuloksia voidaan arvioida objektiivisesti ja mahdollisesti soveltaa tulevaisuudessa muihin konteksteihin.

Tulokset edustavat todennäköisesti hyvin osaston käännöstarpeita, koska ensimmäisen kyselyn vastausprosentti oli 44% ja kyselyyn vastasivat oletettavasti ne, joiden työssä käännöstarpeita esiintyy eniten. Toisen kyselyn vastausprosentti oli 71%, joten tulokset edustanevat vapaaehtoiskääntäjäverkoston jäseniä tasaisesti. Kyselyjen tuloksia arvioidessa ja yleistettäessä on hyvä pitää mielessä se, kuinka totuudenmukaisesti vastaajat ovat vastanneet. Esimerkiksi vapaaehtoiskääntäjät ovat saattaneet vastata sen mukaan, mitä he kuvittelevat Suomen osaston haluavan heiltä kuulla. Tietyt asiat saattoivat korostua sen mukaan, mitä vastaajat halusivat painottaa. Vapaaehtoiskääntäjien kyselyssä tuli esimerkiksi hyvin selkeästi ilmi se, että käännöksiä haluttaisiin tehdä enemmän ja useammin, mikä saattaa vääristää tuloksia ja peittää alleen myös muita, vähemmän tärkeitä kehityskohteita.

Tulosten yleistettävyys riippuu myös näkökulmasta. Tiettyjä tuloksia, kuten motiivivastauksia, voidaan verrata muihin tutkimuksiin ja siten tehdä yleistyksiä vapaaehtoiskääntäjien motiiveista. Kuitenkin Suomen osaston vastaukset esimerkiksi käännöstarpeista liittyvät tarkasti juuri tähän tutkimuskohteeseen. Kuten Wine Tisseurkin (2014b, 182) sanoi, kansalaisjärjestöt voivat olla hyvinkin erilaisia ja -kokoisia ja siksi ne ratkaisevat myös käännöstarpeensa eri tavoin. Samaa mieltä on myös Kaisa Koskinen (2011, 59), jonka mukaan institutionaalisen kääntämisen tutkimuksia tulee tehdä useammasta tutkimuskohteesta, jotta voidaan tehdä yleisiä päätelmiä. Tämä tutkielma pyrki osaltaan vastaamaan näihin tarpeisiin ja lisäämään tietoa yhden kansalaisjärjestöinstituution käännöstoiminnasta ja vapaaehtoiskääntäjien motiiveista.

Koska uusia ja monipuolisia tutkimuksia erilaisista konteksteista tarvitaan, voitaisiin tämän tutkielman tiimoilta tehdä erilaisia jatkotutkimuksia. Tutkimuskysymyksiä voisivat olla esimerkiksi, miten mahdolliset vapaaehtoiskääntäjäverkoston tehostusehdotukset voitaisiin toteuttaa ja miten ne onnistuisivat, tai voitaisiinko tehostusehdotuksia hyödyntää myös ammattikäntämisen maailmassa ja muillakin aloilla työntekijöiden ja vapaaehtoisten motivoimiseksi. Laajemmassa tutkimuksessa voitaisiin ottaa huomioon osaston freelance- ja vapaaehtoistyöntekijät ja heidän käännöstarpeensa. Myös Suomen osaston tai muiden kansalaisjärjestöjen tuottamien käännösten laatua voitaisiin arvioida institutionaalisen kääntämisen ja viestinnän onnistuneisuuden näkökulmasta. Vapaaehtoiskääntämisen kontekstissa olisi myös mielenkiintoista tutkia revisointi- ja laadunvalvontaprosesseja (ks.

myös McDonough Dolmaya 2012, 188). Vapaaehtoiskääntäjien keskuudessa voitaisiin tutkia ammattieettisiä kysymyksiä ja kääntäjän ammattikuvaan liittyviä käsityksiä. Myös vapaaehtoiskääntäjien motiiveja voitaisiin tutkia lisää eri konteksteissa ja verrata, miten kontekstit vaikuttavat motiiveihin. Yksi tutkimusnäkökulma voisi olla vapaaehtoistulkkauksen kansalaisjärjestöissä. Tämän tutkielman tuloksia ja metodeja voitaisiin soveltaa muiden samankaltaisten vapaaehtoiskääntäjäverkostojen tai kääntävien instituutioiden tutkimiseen, jotta vertailemalla niitä saataisiin yhä uusia näkökulmia ja luotettavaa tietoa sekä institutionaalisesta kääntämisestä, kansalaisjärjestöissä kääntämisestä sekä vapaaehtoiskääntämisestä ja sen eri motiiveista.

Tutkielman tavoitteena oli myös auttaa Amnesty Internationalin Suomen osastoa kehittämään sen vapaaehtoiskääntäjäverkoston toimintaa. Aiemmassa alaluvussa esitellyt ehdotukset eivät ole Suomen osaston kanssa yhdessä neuvoteltuja, vaan puhtaasti tutkielman tulosten perusteella formuloituja. Ne eivät ole siis Suomen osaston hyväksymiä ja niiden toteuttamisesta ei ole tehty minkäänlaista suunnitelmaa. Ne ovat vain ehdotuksia tutkielman tekijältä järjestölle keinoista, joilla Suomen osasto voisi paremmin säännellä ja organisoida monikielistä viestintäänsä, varmistaa sen hyvän laadun, tukea vapaaehtoiskääntäjien työn mielekkyyttä sekä mahdollistaa sanomansa yhdenmukaisen välittymisen. Ehdotusten toteutus riippuu täysin osaston resursseista ja innosta kehittää käännöstoimintaansa tulevaisuudessa.

Lähteet

- 3rd International Conference on Non-Professional Interpreting and Translation 2016.
Saataavilla: https://www.zhaw.ch/de/linguistik/institute-zentren/iued/forschung/npit3/?pk_campaign=shortlink&pk_kwd=www.zhaw.ch%2Flinguistics%2Fnpit3%2F [Luettu 18.1.2017]
- Alreck, Pamela L. & Robert B. Settle 2004. *The Survey Research Handbook*. 3. painos.
Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- Amnesty International Suomen osasto ry 2015. Amnestyn Suomen osaston toimintakertomus 2015. Saataavilla: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/amnesty-fi/2014/03/05_Toimintakertomus-2015.pdf [Luettu 8.2.2017]
- Amnesty International Suomen osasto ry 2016a. Kääntäjälistan käyttöohje 2016.
- Amnesty International Suomen osasto ry 2016b. Kääntäjäohjelma 2016.
- Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a. Mikä Amnesty? Saataavilla: <https://www.amnesty.fi/tietoa-meista/amnesty-international/> [Luettu 17.2.2017]
- Amnesty International Suomen osasto ry s.d.b. Yhdistysasiat. <https://www.amnesty.fi/tietoa-meista/amnesty-international/yhdistysasiat/> [Luettu 17.2.2017]
- Ampuja, Marko, Juha Koivisto & Esa Väliaverronen 2014. Medioituminen: iskusana, analyttinen työkalu vai uusi paradigma? *Media & viestintä* 37:2. 22–37.
Saataavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/157727/medioit.M_V14.pdf?sequence=1 [Luettu 16.3.2017]
- Baaij, Cornelis J.W. 2012. The EU Policy on Institutional Multilingualism: Between Principles and Practicality. *Language & Law* 1. Saataavilla: https://pure.uva.nl/ws/files/1494459/108149_The_EU_Policy_on_Institutional_Multilingualism_Between_Principles_and_Practicality_Language_Law.pdf [Luettu 8.3.2017]
- Baker, Mona 2006a. Translation and Activism: Emerging Patterns of Narrative Community. *Massachusetts Review* 47:3. 462–484.
- Baker, Mona 2006b. *Translation and Conflict – A Narrative Account*. New York: Routledge.
- Baker, Mona 2009. Resisting State Terror: Theorizing Communities of Activist Translators and Interpreters. Teoksessa Esperanza Bielsa & Christopher Hughes (toim.), *Globalisation, Political Violence and Translation*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan. 222–242.
- Boéri, Julie & Carol Maier (toim.) 2010. *Compromiso Social y Traducción/Interpretación: Translation/Interpreting and Social Activism*. Granada: ECOS.
- Brownlie, Siobhan 2010. Committed approaches and activism. Teoksessa Gambier & van Doorslaer (toim.). 45–48.
- Cámara de la Fuente, Lidia 2015. Motivation to Collaboration in TED Open Translation Project. *International Journal of Web Based Communities* 11:2. 210–229.
- Cambridge Dictionary of Sociology 2006. Toim. Bryan S. Turner. United Kingdom: Cambridge University Press. 300.

- Cronin, Michael 2013. The Translation Crowd. *Revista Tradumàtica* 8. Saataavilla: <http://www.fti.uab.cat/tradumatica/revista/num8/articles/04/04.pdf> [Luettu 4.4.2017]
- Deci, Edward L. 1972. Intrinsic Motivation, Extrinsic Reinforcement, and Inequity. *Journal of Personality and Social Psychology* 1:22. 113–120.
- Ellis, Susan & Jayne Cravens 2000. *The Virtual Volunteering Guidebook*. Palo Alto: Impact Online.
- Eskola, Jari & Juha Suoranta 2014. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Flanagan, Marian 2016. Cause for Concern? Attitudes Towards Translation Crowdsourcing in Professional Translators' Blogs. *The Journal of Specialised Translation* 25. 149–173. Saataavilla: http://www.jostrans.org/issue25/art_flanagan.php [Luettu 2.11.2016]
- Folaron, Deborah 2010. Networking and Volunteer Translators. Teoksessa Gambier & van Doorslaer (toim.). 231–234.
- Gambier, Yves & Luc van Doorslaer (toim.) 2010. *Handbook of Translation Studies*. Volume 1. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Gambier, Yves & Luc van Doorslaer (toim.) 2011. *Handbook of Translation Studies*. Volume 2. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- González, Luis Pérez & Sebnem Susam-Saraeva 2012. Non-Professionals Translating and Interpreting. Participatory and Engaged Perspectives. *The Translator* 18:2. 149–165.
- Guillaume, Astrid 2010. La traduction au service des ONG. *Hermès* 1:56. 83–89.
- Handy, Femida, Ram A. Cnaan, Jeffrey L. Brudney, Ugo Ascoli, Lucas C.M.P. Meijjs & Shree Ranade 2000. Public Perception of "Who is a Volunteer": An Examination of the Netcost Approach from a Cross-Cultural Perspective. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 11:1. 45–65.
- Harju, Aaro (toim.) 2007. *Kansalaistoimintaan kätketty aarre*. Espoo: Casper.
- Harju, Aaro 2004. Aktiivisten kansalaisten Suomi. *Keskustelunavaus järjestöllisen koulutuksen tehostamisesta*. Oikeusministeriön julkaisu II/2004. Helsinki. Saataavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75839/omju_2004_11_aktiivisten_kansalaisten_suomi.pdf?sequence=1 [Luettu 24.2.2017]
- Harju, Aaro 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Nylund & Yeung (toim.). 58–80.
- Hopgood, Stephen 2006. *Keepers of the Flame: Understanding Amnesty International*. Ithaca: Cornell University Press.
- Kang, Ji-Hae 2009. Institutional Translation. Teoksessa Mona Baker & Gabriela Saldanha (toim.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. 2. painos. London: Routledge. 141–145.

- Kang, Ji-Hae 2014. Introduction Paper: Institutions Translated: Discourse, Identity and Power in Institutional Mediation. *Perspectives: Studies in Translatology* 22:4. 469–478.
- Koskinen, Kaisa 2000. Institutional Illusions. *The Translator* 6:1. 49–65.
- Koskinen, Kaisa 2008. *Translating Institutions: An Ethnographic Study of EU Translation*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Koskinen, Kaisa 2011. Institutional Translation. Teoksessa Gambier & van Doorslaer (toim.). 54–60.
- Marttinen, Annariikka 2008. *Suomenkielinen käännöstoiminta YK-järjestöissä – Matkalla kohti institutionalisoitumista*. Tampereen yliopisto, käännöstieteen (englanti) pro gradu -tutkielma.
- Mason, Ian 2003. Text Parameters in Translation: Transitivity and Institutional Cultures. Teoksessa Heidrun Gerzymisch-Arbogast, Eva Hajičová, Petr Sgall, Zuzana Jettmarová, Annely Rothkegel & Dorothee Rothfuss Bastian (toim.), *Textologie und Translation*. Jahrbuch Übersetzen und Dolmetschen 4/2. Tübingen: Günter Narr. 175–188.
- McDonough Dolmaya, Julie 2012. Analyzing the Crowdsourcing Model and Its Impact on Public Perceptions of Translation. *The Translator* 18:2. 167–191.
- Meylaerts, Reine 2010. Multilingualism and Translation. Teoksessa Gambier & van Doorslaer (toim.). 227–230.
- Meylaerts, Reine 2011. Translation Policy. Teoksessa Gambier & van Doorslaer (toim.). 163–168.
- Mossop, Brian 1988. Translating Institutions: A Missing Factor in Translation Theory. *TTR: Traduction, terminologie, rédaction* 1:2. 65–71.
- Mossop, Brian 1990. Translating Institutions and “Idiomatic” Translation. *Meta: Translators' Journal* 35:2. 342–355.
- Musick, Marc A. & John Wilson 2007. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press.
- Nylund, Marianne & Anne Birgitta Yeung (toim.) 2005. *Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino.
- O'Brien, Sharon & Reinhard Schäler 2010. *Next Generation Translation and Localization: Users Are Taking Charge*. Translating and the Computer 32 -konferenssi 18.–19.11.2010, Lontoo. Saatavilla: http://doras.dcu.ie/16695/1/Paper_6.pdf [Luettu 2.11.2016]
- O'Hagan, Minako 2009. Evolution of User-Generated Translation. Fansubs, Translation Hacking and Crowdsourcing. *The Journal of Internationalization and Localization* 1. 94–121.
- Olohan, Maeve 2014. Why Do You Translate? Motivation to Volunteer and TED Translation. *Translation Studies* 7:1. 17–33.
- Oxford Dictionary of Human Geography 2016. Oxford: Oxford University Press. Saatavilla: <http://www.oxfordreference.com/helios.uta.fi/view/10.1093/acref/9780199599868.001.0001/acref-9780199599868-e-1303> [Luettu 16.1.2017]

- Peltonen, Matti & Pekka Ruohotie 1992. *Oppimismotivaatio. Teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta*. Helsinki: Otava.
- Pilke, Nina, Leena Kolehmainen & Esa Penttilä 2015. Luonnollinen kääntäminen, kielenvälitys vai ad hoc -tulkkaus? Terminologinen näkökulma käännöstieteen reuna-alueille. *Virittäjä* 3:119. 318–341.
- Probirskaja, Svetlana 2017. “Does Anybody Here Speak Finnish?” Linguistic First Aid and Emerging Translational Spaces on the Finnish-Russian Allegro Train. *Translation Studies* 10:3. 231–246.
- Pym, Anthony 2004. The Use of Translation in International Organizations. Teoksessa Harald Kittel, Armin Paul Frank, Norbert Greiner, Theo Hermans, Werner Koller, José Lambert & Fritz Paul (toim.), *Übersetzung Translation Traduction. Ein internationales Handbuch zur Übersetzungsforschung*. Berlin/New York: De Gruyter. 85–92.
- Pym, Anthony 2012. *On Translator Ethics: Principles for Mediation Between Cultures*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Pym, Anthony 2014. *Exploring Translation Theory*. 2. painos. London: Routledge.
- Saldanha, Gabriela & Sharon O’Brien 2013. *Research Methodologies in Translation Studies*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Sanastokeskus TSK 2010. Sosiaalisen median sanasto. Saatavilla: http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Sosiaalisen_median_sanasto [Luettu 8.4.2017]
- Särkelä, Riitta 2007. Järjestöt vaikuttamisen foorumeina. Teoksessa Harju (toim.). 128–141.
- Schäffner, Christina, Luciana Sabina Tcaciuc & Wine Tesseur 2014. Translation Practices in Political Institutions: a Comparison of National, Supranational, and Non-Governmental Organisations. *Perspectives* 22:4. 493–510.
- Shirky, Clay 2010. *Cognitive Surplus: Creativity and Generosity in a Connected Age*. London: Allen Lane.
- Suomen perustuslaki 1999/731. Annettu Helsingissä 11.6.1999. Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> [Luettu 2.5.2017]
- TED s.d. Our Organization. Saatavilla: <http://www.ted.com/about/our-organization> [Luettu 19.1.2017]
- Tesseur, Wine 2014a. Institutional Multilingualism in NGOs: Amnesty International’s Strategic Understanding of Multilingualism. *Meta: Traduction et plurilinguisme officiel* 59:3. 557–577.
- Tesseur, Wine 2014b. *Transformation Through Translation: Translation Policies at Amnesty International*. Aston University, väitöskirja.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 6. painos. Helsinki: Tammi.
- Tuominen, Tiina 2015. Kääntäjät ja muut käännösprosessin osallistajat - Kyselytutkimus. PowerPoint-esitys. Luento 4.11.2015 Tampereen yliopiston monikielisen viestinnän ja käännöstieteen Käännöstieteellinen tutkimus ja metodit -kurssilla.
- Tymoczko, Maria 2000. Translation and Political Engagement. *The Translator* 6:1. 23–47.
- Tyulenev, Sergey 2014. *Translation and Society*. London/New York: Routledge.

- Union of International Associations 2014. *Yearbook of International Organizations 2014–2015*. Leiden/Boston: Brill/Martinus Nijhoff Publishers.
- Valli, Reine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – metodin valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus. 100–112.
- Wolf, Michaela 2010. Sociology of Translation. Teoksessa Gambier & van Doorslaer (toim.). 337–342.
- Wong, Wendy 2012. *Internal Affairs: How the Structure of NGOs Transforms Human Rights*. Ithaca: Cornell University Press.
- Yeung, Anne Birgitta 2005. Tutkimustyökaluja vapaaehtoistoiminnan mysteeriin. Teoksessa Nylund & Yeung (toim.). 83–103.
- Yeung, Anne Birgitta 2007. Innoittava vapaaehtoistoiminta – toimintaan sitoutuminen ja sen tukeminen. Teoksessa Harju (toim.). 152–185.

Liitteet

Liite 1. Ensimmäinen kyselylomake

Amnestyn toimiston käännöstoiminnan kartoituskysely

Olen Sanni Irjala, maisterivaiheen englannin käännöstieteen opiskelija Tampereen yliopistossa. Teen tutkimusta pro gradu -tutkielmaani varten. Tutkimuksessani kartoitan Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoimintaa ja tutkin tarkemmin vapaaehtoiskääntämistä kansalaisjärjestön kontekstissa.

Tässä kyselyssä kartoitan Amnestyn Suomen toimiston käännöstarpeita ja sitä, miten järjestön vapaaehtoiskääntäjäresurssia hyödynnetään toimistolla. Vapaaehtoiskääntäjillä tarkoitetaan nimenomaan Amnestyn Suomen toimiston vapaaehtoiskääntäjäverkoston vapaaehtoisia kääntäjiä, ellei toisin mainita. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia. Muista vastata kaikkiin kysymyksiin. Kysely on auki joulukuun loppuun asti. Kyselylomaketta ei voi tallentaa ja jatkaa myöhemmin, vaan vastaukset tulee lähettää kerralla. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä.

Tutkimukseni on kaksivaiheinen. Tämän toimiston kyselyn tulosten perusteella luon kyselyn järjestön vapaaehtoiskääntäjille ja kartoitan sillä vapaaehtoisten taustoja, motiiveja ja mahdollisia keinoja, joilla vapaaehtoiskääntämistä voisi tehostaa toimiston hyväksi. Tämä toinen kysely toteutetaan keväällä 2017.

Lisätietoja voi kysellä sähköpostitse: Irjala.Sanni.S@student.uta.fi

Taustatiedot

1. Tiimi

2. Toimenkuvasi toimistolla tai tiimissä? (Vapaaehtoinen vastaus)

Toimiston käännöstarpeet

3. Minkälaisissa tilanteissa tarvitset käännöksiä ja käännöspalveluita työssäsi?

4. Minkä kielten välillä käännöstarpeita esiintyy? Kirjoita kieliparit useimmiten tarvittavista vähiten tarvittaviin (muodossa englanti-suomi, suomi-englanti)

5. Mitä tekstilajeja käännettävät tekstit edustavat?

6. Miten ratkaiset käännöstarpeet?

	aina	usein	toisinaan	aini harvoin	en koskaan
Käännän itse	☐	☐	☐	☐	☐
Tilaan käännöstoimistolta	☐	☐	☐	☐	☐
Tilaan freelancer-kääntäjältä suoraan	☐	☐	☐	☐	☐
Käytän Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkoston kääntäjiä	☐	☐	☐	☐	☐
Käytän Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkoston ulkopuolisia vapaaehtoiskääntäjiä	☐	☐	☐	☐	☐
Muu	☐	☐	☐	☐	☐

Jos vastasit edelliseen "Muu", tai tahdot tarkentaa vastaustasi, kerro mitä muuta tapaa käytät:

7. Mitkä tekijät vaikuttavat käytettävän käännöstavan valintaan? (Esimerkiksi tekstilaji, aika tai käännöksen laatu tai haastavuus?)

8. Jos käännät itse, onko sinulla käytössäsi apuvälineitä? Jos on, millaisia? Apuvälineillä tarkoitetaan tässä esimerkiksi sanalistoja, tyylioppaita ja käännösmuisteja.

9. Mikä on/mitkä ovat äidinkielesi?

Vapaaehtoiskääntäjien käyttö ja kokemukset

10. Kuinka usein hyödynnät Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkostoa tekstien kääntämisessä?

- ☐ Useamman kerran viikossa
- ☐ Kerran viikossa
- ☐ Useamman kerran kuukaudessa
- ☐ Kerran kuukaudessa
- ☐ Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- ☐ En ollenkaan

Jos vastasit edelliseen kysymykseen "En ollenkaan", kerro miksi:

11. Millaisia kokemuksesi vapaaehtoiskääntäjistä ovat olleet?

- ☐ Hyviä
- ☐ Neutraaleja
- ☐ Huonoja
- ☐ Vaihtelevia
- ☐ Ei ole kokemusta

12. Kuvaile kokemuksiasi vapaaehtoiskääntäjistä; millaisia ongelmia olet kohdannut ja/tai mikä on mielestäsi toiminut hyvin?

13. Mitkä seikat saisivat sinut hyödyntämään vapaaehtoiskääntäjiä useammin?

14. Mitä odotat vapaaehtoisikäntäjiltä, jos tilaat heiltä käännöksen?

Lopuksi

- ☐ Vastauksiani saa siteerata tutkimuksessa nimettömänä.
 - ☐ Vastauksiani saa siteerata tutkimuksessa ja samalla mainita tiimini ja toimenkuvani.
- Tähän voit antaa lisäkommentteja, huomioita ja palautetta kyselystä.

Jos haluat, voit antaa yhteystietosi mahdollisia lisäkysymyksiä varten. Tietoja ei julkaista tutkimuksessa. Yhteystietojen antaminen ei ole pakollista, eikä se velvoita Sinua mihinkään.

Liite 2. Toinen kyselylomake

Kysely Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkoston vapaaehtoiskääntäjille

Arvoisa Amnestyn vapaaehtoiskääntäjä,

olen Sanni Irjala, maisterivaiheen englannin käännöstieteen opiskelija Tampereen yliopistossa. Teen kyselytutkimusta pro gradu -tutkielmaani varten. Tutkielmassani kartoitan Amnesty Internationalin Suomen osaston käännöstoimintaa, vapaaehtoiskääntämistä ja vapaaehtoiskääntäjien motiiveja kansalaisjärjestön kontekstissa. Tutkimus koostuu kahdesta kyselystä, joista ensimmäinen lähetettiin Amnestyn toimiston työntekijöille ja tämä toinen kysely Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkostolle, eli teille.

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa sitä, millaisia taustoja ja motiiveja Amnestyn vapaaehtoiskääntäjillä on sekä sitä, mitkä tekijät motivoisivat vapaaehtoiskääntäjiä tulevaisuudessa ja miten vapaaehtoiskääntäjäverkostoa voitaisiin kehittää. Jokainen vastaus on siis erittäin tärkeä. Kyselyyn voivat vastata kaikki henkilöt, jotka ovat osa vapaaehtoiskääntäjäverkostoa. Voit siis vastata myös, vaikka et olisi vielä tehnyt vapaaehtoiskäännöksiä Amnestylle.

Kyselyssä on 28 kohtaa ja niihin vastaaminen kestää noin 10–15 minuuttia riippuen vastauksistasi. Muista vastata kaikkiin kysymyksiin. Kysely on alustavasti auki 10.3. asti. Kyselylomaketta ei voi tallentaa ja jatkaa myöhemmin, vaan vastaukset tulee lähettää kerralla. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä. Amnesty Internationalin Suomen osasto ei sitoudu kysymyksenasetteluihin eikä annettuihin vastausvaihtoehtoihin, vaan kysely on täysin teoreettinen.

Lisätietoja voit kysellä sähköpostitse: Irjala.Sanni.S@student.uta.fi

Kiitos vastauksistasi jo etukäteen!
Sanni Irjala

Taustatiedot

1. Minkä ikäinen olet?

2. Mikä on sukupuolesi?

3. Millainen on koulutustaustasi?

- ☐ Peruskoulu
- ☐ Ammattikoulu
- ☐ Lukio
- ☐ Ammattikorkeakoulu
- ☐ Yliopisto

4. Mikä on ammattisi tällä hetkellä?

5. Millaista käännöskoulutusta sinulla on? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Tutkinto käännöstieteestä ja/tai monikielisestä viestinnästä
- ☐ Sivuaaineopintoja käännöstieteessä ja/tai monikielisessä viestinnässä
- ☐ Tutkinto filologiasta, lingvistiikasta tai muusta kielitieteestä
- ☐ Sivuaaineopintoja filologiasta, lingvistiikasta tai muusta kielitieteestä
- ☐ Käännöskursseja, valmennuksia tai muita vastaavia kielikoulutuksia
- ☐ Kielikursseja, joilla on myös käännetty
- ☐ Ei kääntämiseen tai kieliin liittyvää koulutusta
- ☐ Muuta käännöskoulutuskokemusta

Jos vastasit edelliseen "muuta käännöskoulutuskokemusta", kerro millaista:

6. Millaista käännöskokemusta sinulla on? Valitse vaihtoehto, josta sinulla on eniten kokemusta.

- ☐ Käännöskurssit opinnoissa
- ☐ Palkallinen ammattimainen käännöstyö käännöstoimistossa
- ☐ Palkallinen ammattimainen käännöstyö freelancerina
- ☐ Palkallinen ei-ammattimainen käännöstyö (esim. omassa työssä, ei kääntäjän nimikkeellä)
- ☐ Vapaaehtoinen, palkaton käännöstyö yleensä (esim. Wikipedia, TED Talks -videot, internetsovellukset ja ohjelmistot)
- ☐ Vapaaehtoinen, palkaton käännöstyö Amnestylle
- ☐ Ei käännöskokemusta

7. Mikä on/mitkä ovat äidinkielesi?

- ☐ Suomi
- ☐ Ruotsi
- ☐ Suomi ja ruotsi
- ☐ Muu

Jos vastasit edelliseen kysymykseen "muu", kerro, mikä on/mitkä ovat äidinkielesi:

8. Oletko Amnestyn vapaaehtoistoiminnassa mukana muuten kuin vapaaehtoiskääntäjänä?

- ☐ Kyllä, olen tällä hetkellä
- ☐ Olen ollut aiemmin, mutta en ole tällä hetkellä
- ☐ En ole ollut enkä ole tällä hetkellä
- ☐ En, mutta aion olla tulevaisuudessa

Vapaaehtoiskääntämisen määritelmä

Vapaaehtoiskääntäminen määritellään tässä tutkimuksessa käännoistyöksi, jota ihmiset tekevät omasta tahdostaan muiden hyväksi ja josta ei saa rahallista palkkiota tai muuta korvausta. Vapaaehtoiskääntäminen on virallisesti organisoitua esimerkiksi jonkin järjestön toimesta. Vapaaehtoiskäännökset hyödyttävät ulkopuolisia tahoja, eivätkä esimerkiksi vapaaehtoisen perheenjäseniä, ystäviä tai vapaaehtoista itseään.

Vapaaehtoiskääntäminen yleisesti

9. Oletko koskaan tehnyt vapaaehtoiskäännöksiä yleensä (esim. Wikipediaan, TED Talks -videoihin, internetsovelluksiin)?

- ☐ Kyllä
- ☐ En

10. Kuinka kauan olet ollut Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkostossa?

11. Millä käännettävällä kieliparilla/käännettävillä kielipareilla olet rekisteröitynyt Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkostoon? (Ilmoita muodossa englanti-suomi, suomi-englanti)

12. Mikä motivoi sinua alun perin liittymään Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkostoon? Mainitse lyhyesti tärkeimmät liittymismotiivisi.

13. Kuinka usein sinulle tarjotaan vapaaehtoisesti tehtäviä käännöstoimeksiantoja Amnestyn vapaaehtoiskääntäjäverkoston kautta?

- ☐ Useamman kerran viikossa
- ☐ Kerran viikossa
- ☐ Useamman kerran kuukaudessa
- ☐ Kerran kuukaudessa
- ☐ Muutaman kerran vuodessa
- ☐ Harvemmin kuin muutaman kerran vuodessa
- ☐ Ei ole tarjottu

14. Kuinka monta vapaaehtoiskäännöstä olet tehnyt viimeisen vuoden aikana Amnestylle vapaaehtoiskääntäjäverkoston kautta?

15. Oletko tehnyt Amnestylle palkallisia käännöksiä? Jos kyllä, kuinka usein?

16. Olisitko valmis tekemään Amnestylle myös vapaaehtoistulkkauksia?

- ☐ Kyllä
- ☐ En
- ☐ En osaa sanoa

Vapaaehtoiskääntämisen motiivit

Tämän kyselyosuuden kysymykset ja vastausvaihtoehdot ovat täysin teoreettisia ja perustuvat aikaisempiin motivaatiotutkimuksiin. Amnestyn Suomen osasto ei sitoudu kysymyksenasetteluihin tai annettuihin vaihtoehtoihin.

17. Arvioi alla olevat motiiviväittämät sen mukaan, kuinka hyvin ne kuvaavat sinua ja motivoivat sinua kääntämään Amnestylle vapaaehtoisesti (1 = ei kuvaa lainkaan, 2 = kuvaa melko huonosti, 3 = en osaa sanoa, 4 = kuvaa melko hyvin, 5 = kuvaa täysin):

	1	2	3	4	5
1. Haluan parantaa kielitaitojani	☐	☐	☐	☐	☐
2. Haluan parantaa käännöstaitojani	☐	☐	☐	☐	☐
3. Haluan saada ammattimaista käännöskokemusta	☐	☐	☐	☐	☐
4. Haluan tukea ja edesauttaa Amnestyn sanomaa ja toimintaa	☐	☐	☐	☐	☐
5. Saan vapaaehtoiskääntämisestä älyllistä stimulaatiota	☐	☐	☐	☐	☐
6. Haluan olla osa yhteisöä	☐	☐	☐	☐	☐

7. Vapaaehtoiskääntäminen on hauska ja/tai rakentava tapa viettää vapaa-aikaa	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
8. Haluan parantaa mainettani kääntäjänä ja saada CV-merkinnän Amnestyille tehdystä vapaaehtoiskääntäjätyöstä	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
9. Kääntämällä vapaaehtoisesti autan jakamaan tietoa muilla kielillä	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
10. Kääntämällä vapaaehtoisesti osallistun yhteiskunnan toimintaan ja aktivismiin	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
11. Haluan oppia paremmaksi kirjoittajaksi	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
12. Vapaaehtoiskääntäminen Amnestyille saa minut tuntemaan itseni tärkeäksi	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
13. Käänän vapaaehtoisesti, jotta saan vertaisteni keskuudessa tunnustusta vapaaehtoistyöstä (ja voin vähän leveillä panostuksellani)	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
14. Käänän vapaaehtoisesti, koska saan vapaaehtoistyöstä mielihyvän tunteen	☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Tähän voit halutessasi kertoa muita tekijöitä, jotka motivoivat sinua:

18. Mitkä kolme seuraavista motivaatiotekijöistä motivoisivat sinua kääntämään Amnestyille vapaaehtoisesti tulevaisuudessa? Valitse kolme sinua eniten motivoivaa vaihtoehtoa.

- ☐ Maksu
- ☐ Ilmaiset lahjat, esimerkiksi T-paidat
- ☐ Kuukausittainen top 10 -kääntäjälistaus Amnesty verkkosivuilla
- ☐ Kuukauden vapaaehtoiskääntäjä -profiili Amnesty verkkosivuilla
- ☐ Julkinen lista vapaaehtoiskääntäjistä Amnesty verkkosivuilla
- ☐ Kutsut julkisiin tapahtumiin ja/tai paikallisiin verkostoihin
- ☐ Palaute käänöksistä Amnesty taholta
- ☐ Palaute käänöksistä ammattikääntäjältä
- ☐ Amnesty vapaaehtoistoiminnassa muutenkin kuin vapaaehtoiskääntäjänä toimiminen
- ☐ Se, että saisin vapaaehtoiskäännöstoimeksiantoja enemmän tai useammin
- ☐ Monipuolisempi tuki ja apuvälineet Amnestyltä kääntämiseen (sanalistat, tyylioppaat, jne.)
- ☐ Säännölliset kääntäjätapaukset toimiston työntekijöiden (käänösten tilaajien) kanssa
- ☐ Tiiviimpi yhteistyö muiden vapaaehtoiskääntäjien kanssa

Tähän voit kommentoida muita tekijöitä, jotka motivoisivat sinua tulevaisuudessa:

19. Koetko vapaaehtoiskääntämisen Amnestylle mielekkäänä?

☐ Kyllä

☐ En

Miksi koet/miksi et koe Amnestylle kääntämistä mielekkäänä?

20. Mitkä tekijät vaikuttaisivat siihen, että motivaatiosi kääntää Amnestylle vapaaehtoisesti laskisi?

Vapaaehtoiskääntäminen käytännössä

21. Millaisia apuvälineitä käytät, kun teet vapaaehtoiskäännöksiä (esim. sanakirjat, sanalistat, käännösmuistiohjelmat, rinnakkaistekstit, tyylioppaat)?

22. Oletko saanut Amnestyltä apuvälineitä kääntämiseen (esim. sanalistat, termitietokannat, käännösmuistiohjelmat, tyylioppaat, muut kirjalliset ohjeet, asiantuntijan apu)?

☐ Kyllä

☐ En

Jos vastasit edelliseen kysymykseen "kyllä", kerro millaisia:

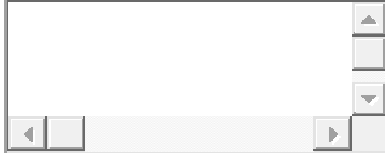
23. Oletko saanut Amnestyltä palautetta käännöksistä? Miten ja millaista?

24. Kaipaisitko Amnestyltä enemmän apuvälineitä ja tukea kääntämiseen?

☐ Kyllä

☐ En

Jos vastasit edelliseen kohtaan "kyllä", kerro millaisia apuvälineitä ja millaista tukea kaipaisit:

25. Mihin seuraavista laadunvalvontaprosesseista olisit valmis osallistumaan?

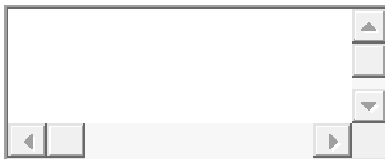
- ☐ Sanalistojen ja tyylioppaiden käyttö käännöstyössä
- ☐ Muiden vapaaehtoisikäntäjien käännösten oikoluku ja tekstintarkistus
- ☐ Palautteen saaminen tekstin tilaajalta ja tekstin korjaus sen perusteella
- ☐ Yhteistyö ja tiiminkääntäminen muiden vapaaehtoisikäntäjien kanssa
- ☐ En mihinkään ylläolevista

26. Olisitko valmis kääntämään tiukallakin aikataululla?

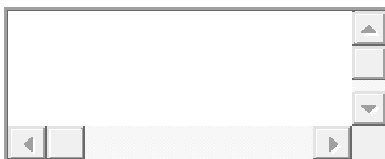
- ☐ Kyllä
- ☐ En
- ☐ Riippuu tilanteesta

Lopuksi

27. Tähän voit halutessasi kertoa vapaasti, mitä ajattelet vapaaehtoisikäntämisestä Amnestylle ja motivaatiostasi tehdä vapaaehtoisikännöksiä.

28. Tähän voit halutessasi antaa palautetta kyselystä.

English Summary

Translation Practices at the Finnish Section of Amnesty International and the Motives of Its Volunteer Translators – Volunteer Translation as a Phenomenon within Translation in a Non-Governmental Organization

1 Introduction

Translation is a vital tool for non-governmental organizations (NGOs) that they use to spread their message and pursue a change in the world (Guillaume 2010, 88). Due to low budgets, NGOs often use volunteer work, also in translation. There have been opinions stating that more research should be conducted on institutional translation, institutional translation within NGOs and volunteer translation (Koskinen 2011, 59; Olohan 2014, 29; Tesseur 2014b, 182). Therefore, this study is a cross-section from the broad framework of translation sociology through institutional translation in NGOs to volunteer translation in NGOs. Within this framework, this study focuses on one NGO as a translating institution and delves into one translation phenomenon within this context, namely volunteer translation within an NGO.

The aim of this study is to explain how translation is carried out at the Finnish Section of Amnesty International. The study will examine what types of translation needs occur at the Finnish Section, how they are managed and how institutionalized translation is within this institution. In addition to examining general translation practices, the study will further focus on volunteer translation within the NGO. The Finnish Section has a volunteer translator network consisting of 21 people. The study will demonstrate how the volunteer network works, who these volunteer translators are, and what motivates them. The study is carried out in cooperation with the Finnish Section of Amnesty International, which means that their research interests have influenced this study. It was in the Finnish Section's interest to improve and activate the use of the volunteer translator network. This aim has influenced the methodology and analysis to some extent, which is explicated when applicable. At the end, general ideas for improving the network will be discussed. Despite these influences, the study itself has been conducted as objectively and transparently as possible. The fact that some aspects may have changed after the time of the study, for example the structure of the Finnish Section, must be taken into consideration. However, these changes have not been updated in the thesis in order to keep the results valid and true to the time of the study.

The theoretical framework is twofold; first, I will present the theoretical viewpoints and studies in relation to institutional translation and translation within NGOs. I will mostly base my study on the research and views of Kaisa Koskinen (2008; 2011) and Wine Tesseur (2014b). Then, I will examine volunteer translation in general and delve into research on the motivation of volunteer translators. These studies include the works of Maeve Olohan (2014), Lidia Cámara de la Fuente (2015), Sharon O'Brien and Reinhard Schäler (2010), and Julie McDonough Dolmaya (2012).

I will aim to answer the research questions by gathering data with two questionnaires. The first questionnaire was sent to the permanent employees of the Finnish Section and it examined their translation needs and practices as well as their use of the volunteer translator network. The second questionnaire was sent to the volunteer network and it examined the backgrounds of the volunteer translators, how the network functions, the concrete translation practices of the volunteer translators, and the motivation of the volunteer translators.

I will first present the theoretical framework of this study. Then, I will demonstrate how the data was gathered. Lastly, I will present the most significant results and draw conclusions based on the analysis.

2 Institutional Translation and Translation in Non-Governmental Organizations

In sociology, an institution is defined as a group of social rules or groups of behavioral patterns that are defined by norms and sanctions in society (Cambridge 2006, s.v. *institution*, 300). Institutional translation thus belongs to the field of translation sociology due to the social aspects of translating within institutions. Translation enables communication across linguistic and cultural boundaries and is a way of spreading the values, goals and agendas of institutions (Kang 2014, 470). However, translation itself can be seen as a social institution, but in this study, it is more applicable to understand institutions as concrete forms of social order (Koskinen 2011, 55). Brian Mossop (1988, 80) sees all translation within any institution as institutional translation. This definition is quite broad, which is why this study is based on Kaisa Koskinen's (2011) more precise definition of institutional translation:

We are dealing with institutional translation in those cases when an official body (government agency, multinational organization or a private company, etc.; also an individual person acting in an official status) use translation as a means of 'speaking' to a particular audience. Thus, in

institutional translation, the voice that is to be heard is that of the translating institution. As a result, in a constructivist sense, the institution itself gets translated. (Koskinen 2008, 22.)

Koskinen (2008, 24–25) states that in institutional translation, the “speaker” or the “voice” of the original text and its translation is the institution itself. Koskinen (2000, 57–59) also states that translation strategies depend on the function and target audience of the institutional translation: whether it will be published as external communication or whether it will be used within the institution as internal communication. According to Koskinen (2011, 57, 59), different institutional settings thus produce translations with varying levels of institutionalization and thus position differently on a continuum of institutionalization. This idea is supported by the findings of Annariikka Martinen (2008, 48–51) in her Master’s Thesis on Finnish UN organizations: according to her study, the level of institutionalization decreased the further the sub-sections were from the top-level of the umbrella organization due to translation practices being less coordinated and more scattered. Thus, different institutional settings influence the level of institutionalization of translations even within the same organization.

When institutions use translations, they often have explicit translation policies, with which they define their own rules and practices concerning translation within the institution (Meylaerts 2011, 165). According to Koskinen (2011, 58) and Ian Mason (2003, 175), institutions can create their own translation cultures, in which translation is typically collective, anonymous and standardized. This is usually maintained by using common term bases, style guides, databases, translation tools and training sessions (Koskinen 2011, 58; Mason 2003, 175).

One major focus of this study is on the translation practices of the Finnish Section of Amnesty International. Amnesty International is an international human rights organization, which is a subtype of *non-governmental organizations*, NGOs. NGOs are non-profit organizations which are independent of governments and typically aim to influence social development or to mend societal injustices (Särkelä 2007, 129). Translation is a vital key for international NGOs for acting and reaching people on a global level (Guillaume 2010, 84–85). However, limited budgets are a common issue of NGOs, which is why translation within them is highly strategic and is based on the most necessary needs (Pym 2004, 86). Limited funds also affect NGOs’ ability to translate their own discourse and thus spread their message, which might lead to poor translations and not translating at all (Tesseur 2014b, 13). As translation is such an essential

part in globally active organizations, it is important to shed more light on it in translation studies (Tesseur 2014b, 16, 24).

3 Volunteer Translation and Volunteer Translators' Motivation

Volunteer translation has gained more and more attention thanks to recent developments in technology and collaboration tools (O'Brien & Schäler 2010, 1–2; O'Hagan 2009, 94). New online forms of volunteer translation, such as fan subtitling, social media translations, and open source software translations, have become so common that they have become noteworthy forms of translation in the field (O'Brien & Schäler 2010, 1–2). Maeve Olohan (2014, 19) defines volunteer translation as translation work which is carried out by people on their own free will, not remunerated, formally organized and for the benefit of others, but not for the translators themselves, their families or friends. Volunteer translation is non-professional in the way that the people doing it are not remunerated for it and are doing it on their own free will, but the volunteers may nevertheless be professionals in their other work (Pilke, Kolehmainen & Penttilä 2015, 331).

When discussing volunteering, the concept of professionalism comes to the picture. According to Anthony Pym (2012, 70–72), professional status is based on external trust and benefit. Sergey Tyulenev (2014, 68) states that professionals have certain skills and formal qualifications that differentiate them from non-professionals. According to Tyulenev (2014, 75–76), there are several professional categories in the translation field, but in addition to these, there are also amateur translators and “paraprofessional” translators. These paraprofessional translators are people whose job description is not directly related to translation but who still translate in their work, for example reporters who use multilingual material when working (Tyulenev 2014, 75–76). These paraprofessionals may work in so-called translational spaces, as named by Svetlana Probirskaja (2017, 3), in which translation, professional or non-professional or both, takes place. Recently, volunteer translation has been seen as an increasing threat in the translation field (Pym 2013, 128; Cámara de la Fuente 2015, 212). Instead of seeing the broader use of volunteers as a threat, Pym (2014, 128–129) suggests that bigger issues will arise regarding the consistency of volunteer translation quality and deadlines in the future.

In addition to traditional face-to-face volunteering, volunteer work can be carried out virtually. Virtual volunteering is a term used to refer to volunteer work done online, which enables broader use of resources with ease (Ellis & Cravens 2000, 1). Especially the technological

advances and developments in collaboration and translation technology have led to more varied forms of volunteer translation (Cámara de la Fuente 2012, 211). In these new forms of volunteer translation, crowdsourcing is often used. This means that translation work is offered to a wide range of people virtually (Flanagan 2016, 149).

The concept of volunteer translation includes various phenomena such as crowdsourcing the translation of online software, fan subtitling of films and games as well as volunteer activist translation. Volunteer activist translation organizations are driven by humanitarian, ideological and political goals. For example, Translators without Borders and Babels are examples of these (Baker 2006a, 462). Translation can be used as a tool of resistance and to challenge established structures in societies (Boéri & Maier 2010, 1), for example with decisions about which texts are translated as well as which languages and translation strategies are used. Activist translators are motivated by advancing values and ideologies that they believe in instead of remuneration. There are activist translator organizations, but also activist organizations which are not organizations for translators, but which use translation in their work, such as Greenpeace and Amnesty International, which is the context of this study (Pym 2015, 128).

Volunteering, such as all behavior, is guided by motives. Motives are conscious or subconscious reasons, needs and desires that prompt a person to behave in a certain way or towards a certain goal. Motives result in motivation which is a general state that defines how a person behaves and where the behavior is directed at. (Peltonen & Ruohotie 1992, 16–17.) Edward Deci differentiates between two types of motivation: *intrinsic* and *extrinsic motivation*. In intrinsic motivation, intrinsic motives guide a person's behavior, i.e. the person participates in certain activities for the activities themselves without any other reward. In extrinsic motivation, the person is guided by extrinsic motives, such as good feedback or material reward. (Deci 1972, 113.) However, intrinsic and extrinsic motives can occur at the same time (Cámara de la Fuente 2015, 215). According to Anne Birgitta Yeung (2007, 162–163), the motivation of volunteers can be supported by ensuring the rewardingness of the work, the feeling of being needed, interaction, feedback, training and social support.

In translation studies, the motivation of volunteer translators has been studied in various contexts. Maeve Olohan (2014, 18) researched the volunteer subtitlers of TED Talk videos and found six categories for volunteer translation motives: 1) sharing TED benefits, 2) effecting social change, 3) deriving “warm glow”, a satisfying feeling, 4) participating in communities,

5) enhancing learning and 6) deriving enjoyment from volunteer work. Lidia Cámara de la Fuente (2015, 226) also studied TED Talk subtitlers and found out that they are motivated most by spreading TED's message and knowledge as well as using their free time in a constructive way. Julie McDonough Dolmaya (2012) studied the volunteer translators of Wikipedia as a part of her broader study. She found out that the volunteer translators were mostly motivated by intrinsic motives such as spreading information and supporting the mission of Wikipedia (McDonough Dolmaya 2012, 181). Sharon O'Brien and Reinhard Schäler (2010, 6–9) studied The Rosetta Foundation, an organization which facilitates volunteer translation, and found that the volunteers were motivated most by supporting the organization as well as gaining professional translation experience. All in all, the methodology and categories are versatile when it comes to researching volunteer translator motivation. However, a certain pattern arises: volunteer translators seem to be mostly motivated by supporting the organization they translate for as well as gaining translating experience in some cases.

4 Context of the study

This study was carried out in the context of Amnesty International and its Finnish Section in particular. Amnesty International is one of the biggest human rights organizations in the world (Tesseur 2014b, 11). It aims to investigate human rights violations, raise awareness and appeal to governments, political groups, companies and other policymakers to make the world a safer and more just place (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a). Translation plays an essential role in the work of Amnesty International, as the head of translation Lucio Bagnulo has stated: “Words are our peaceful weapon through which we carry Amnesty’s message to all countries of the world” (Marking 2016, 3). Wine Tesseur (2014b) has studied Amnesty International as a translating institution as well as its local sections in her doctoral research. According to her findings, the translation practices were more controlled and aligned with the umbrella organization and thus more institutionalized at a larger local organization, the Language Resource Center in Paris, compared to a smaller local section in Vlaanderen, Belgium which had more power over its own language and translation policies (Tesseur 2014b, 90–111, 129–130).

In this study, the focus is on the Finnish Section of Amnesty International. It is located in Helsinki and employs approximately 25 full-time employees. The employees work in four different teams: policy team, communications team, office administration team and fundraising

team. In addition to the paid employees, the Finnish Section uses several hundreds of volunteers. (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a.) One aspect in which they use volunteers is translation work. The Finnish Section has a volunteer translator network that consists of approximately 21 volunteers according to their Translator Program (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b). The Translator Program (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b) and Instructions for the Use of the Translator Network (Amnesty International Suomen osasto ry 2016a) define the practical policies and use of the network. For example, they state how test translations are made, how to order a translation from the network and how to motivate the volunteers.

5 Data and methodology

This study had two main aims: first to chart the translation needs and practices of the Finnish Section, and secondly to examine the volunteer translators' network and their motivations. The data was collected with two electronic questionnaires, which included both multiple choice and open-ended questions as well as estimations. Thus, the data and analysis were both quantitative and qualitative.

The first questionnaire was sent to the permanent staff of the Finnish Section in December 2016. The target group was approximately 25 staff members (Amnesty International Suomen osasto ry s.d.a), of which 11 responded. Thus, the response rate was 44%. The number of respondents varied by staff teams: 4 were from communications team, 4 from policy team, 1 from fundraising team, 1 from office administration team and 1 outside the teams. The questionnaire included three sections with questions about the job description of the respondent, their translation needs and most common solutions to those needs as well as their use of the volunteer network.

The second questionnaire was sent to the volunteer translator network in February 2017. The target group was approximately 21 volunteers, of which 15 responded. Thus, the response rate was approximately 71%. The questionnaire included four sections with questions about the background of the volunteers, the volunteer translator network in general, the volunteers' motivation when joining the network, at the time of the study and in the future as well as practical aspects of volunteer translation. It also included a short definition of volunteer translation based on Maeve Olohan's (2014, 19) definition in order for the respondents to fully grasp what this term was intended to mean in this study. The section on motivation was heavily

based on previous research on the motivation and motives of volunteer translators. Inspiration for statements and options in questions was drawn from studies by Maeve Olohan (2014), Lidia Cámara de la Fuente (2015), Julie McDonough Dolmaya (2012) as well as Sharon O'Brien and Reinhard Schäler (2010). The replies to the first questionnaire were used to create some of the content of the second questionnaire in order to find ways to make the network meet the wishes and expectations of the Section staff.

Both questionnaires went through a pilot round and were thus tested by two students from the thesis seminar and approved by both the thesis supervisor and the Finnish Section. This, meticulous phrasing of questions and transparent reasoning were done in order to produce objective and reliable results.

As stated, the data gathered was both quantitative and qualitative. Thus, the data was analyzed with a combination of quantitative and qualitative methods. The main method is qualitative content analysis based on the open-ended replies. Most open-ended replies were thematized and analyzed as theme groups in order to make relevant connections to the theoretical framework (Eskola & Suoranta 2014, 175).

In the chapter 6 Results and discussion, the main results of the analysis are presented in the following thematical order: the Finnish Section as a translating institution, the volunteer translator network and volunteer translators' motivation.

6 Results and Discussion

6.1 The Finnish Section as a Translating Institution

According to the results of this study, the Finnish Section has various translation needs and their number differs between the teams within the section. Translation needs were mostly related to external communication, such as advertising, member communication, website content and international pleas. There were some translation needs that had to do with internal communication, such as administrative texts, communication between local sections and translating within work projects, but the majority of translation needs was connected to external, published texts. This seems to be the case in other smaller local sections as proven by Wine Tisseur (2014b, 88, 15). The language pairs of translation needs were mostly English and Finnish as well as Swedish. This is probably due to Finland being bilingual with Finnish and

Swedish as its national languages and English being the lingua franca in Amnesty International and the world. Other languages included Russian, Spanish, French and German, but they were used much more rarely.

The solutions to the translation needs varied, as seen in Table 1 below:

Table 1. Solutions to translation needs

Solution to translation needs	Always	Often	Sometimes	Rarely	Never	Total number of responses
Translate oneself	1	7	-	1	-	9
Order from a translation agency	-	1	-	2	6	9
Order directly from a freelance translator	-	1	1	2	5	9
Order it from the Finnish Section's volunteer translator network	2	2	2	2	3	11
Order it from outside the Finnish Section's volunteer translator network	-	1	1	-	1	3
Other	-	1	1	-	1	3

As seen in Table 1, the respondents did not evaluate each option individually as was intended. The number of evaluations are shown in the rightmost column. Nevertheless, it can be said that translating texts oneself was the most common solution. Additionally, an important solution that was not one of the options in the questionnaire was to ask a coworker to translate the text. Those two were the solutions used most regularly. However, translating within other work takes time away from the primary tasks of the employee and is thus not an optimal solution.

The way the translation needs were managed was dependent on the function of the text and whether the text was aimed at external or internal communication. One respondent even stated that the overall quality does not matter as much if the text is aimed at internal communication because then, only understanding the content mattered, whereas in external communication, the text had to be more polished and clear to the larger public.

Most respondents stated that the quickest and easiest way was to translate themselves or ask a coworker to do it – this is what Tyulenev (2014, 75–76) would call paraprofessional translation, translating within work that is generally not related to translation. Since various types of translation occurs within the Finnish Section and it also uses outside translations in its operations, it can be called a translational space according to Probirskaja's (2017, 3) definition.

Texts that would be published in external media, especially if they were long and difficult, were more likely to be ordered from the volunteer network or an outside professional due to time restrictions and quality needs. However, the translations ordered from the network had to be edited by the person who commissioned them in order to ensure quality, and this took time and resources away from the primary work of the employee. The three key factors in deciding how to manage translation needs were thus time, money and translation quality. It was quicker and cheaper to translate oneself and, in that way, to also ensure the quality oneself.

No explicit guidelines or language or translation policies of Amnesty International or of the Finnish Section were mentioned in the replies. Additionally, no quality control methods such as term databases, style guides or translation memories were mentioned when asked about the tools the section employees use when translating themselves. Thus, when compared to Koskinen's (2011, 58) definition of institutional translation being collective, anonymous and standardized, the translation practices at the Finnish Section are not very institutionalized. The translation seems to be rather anonymous but it is not collective or standardized.

6.2 The Volunteer Translator Network

The staff of the Finnish Section used the volunteer translator network only once a month or less. The staff expected good quality, quick translations and flexibility in deadlines from the volunteers. This reflects the characteristics of institutional translation: they want the established "voice" of Amnesty to be heard in the translations. The use of the volunteer translator network was seen as time consuming and the staff was wary of the quality the volunteers produced. They felt that they would have to check every term and the style of the translation, which made them prefer other solutions to their translation needs, most prominently translating themselves.

The volunteer translator network consists of volunteers of varying ages and backgrounds. There were two distinct age groups: ten of the respondents were aged 26–40 and five were over 61. The age difference between these two groups did not influence many responses, but I will mention those few occasions when they presumably had an effect. The common denominators among the network members were high education and expertise tasks. The respondents had varying backgrounds in translation education; there was a noticeable difference between the two age groups. The respondents aged 26–40 had more educational background in translation and languages; six out of ten had a degree in translation or languages, and the other four had other experience in such education, while of the respondents over 61 only two had a degree in

translation or languages and the other three had no educational background in the field. In terms of translation experience, six respondents had most experience in non-professional translation as part of work not related to translation, four in translating for Amnesty, three in doing freelance translation, one in translating for a translation agency and one in translating on language courses. Three of the respondents were professional translators. This shows their willingness to use their professional skills for something they perceive as good which makes them activist translators (Baker 2006b, 37). However, all the other members of the network can be seen as activist translators as well, because they translate in order to support the values and ideologies they believe in. They do volunteer translation for symbolic reasons, not to gain personal rewards (Pym 2012, 4). The backgrounds of volunteers were also varied in the studies of Cámara de la Fuente (2015, 219) and Tesseur (2014b, 121), although the networks were significantly larger, 177 and 80 volunteer translators, respectively.

The volunteers of the network were generally rather committed to the network, 13 respondents out of 15 having been a member for three years or more, one even over ten years. The languages that the respondents translated from and into were mostly English, Finnish and Swedish, as well as some German, French, Spanish, Russian, Ukrainian, Norwegian and Danish. The needs of the Finnish Section and the language selection of the network are quite compatible, but it is possible that the Section is not aware of the variety of languages within the network and is thus not utilizing its full potential. The use of volunteer translators also depended on the languages – one volunteer respondent had done 6–7 translations from Finnish into Swedish within the last year, while the ones translating into for example German had done none. However, this was also affected by age; respondents over 61 had generally done more translations than the age group of 26–40. This is possibly due to different situations in life, as the elderly may have more free time due to being retired, as well as differences in language pairs.

The practical volunteer translation work was mostly carried out without support from the Finnish Section. Only a few mentioned that they had received some instructions from the Section, and then specified that they were only the general instructions about how the network works, such as the Translator Program (Amnesty International Suomen osasto ry 2016b). The volunteers also reported receiving little to no feedback on their translations. The volunteer translators mostly used online dictionaries, parallel texts, Amnesty websites and internet searches as their tools in translation. In this sense, the Finnish Section does not support the conveying of the message of Amnesty with quality control methods. If they provided the

volunteers with tools, support and feedback, they could motivate the volunteers as well as develop their translation skills and thus improve the quality of translations. When asked about their willingness to participate in quality control procedures, all of the volunteer respondents complied with at least one procedure, them being receiving feedback and editing the translation accordingly, checking other volunteers' translations, using word lists and style guides as well as increased cooperation with other volunteers.

6.3 The Motivation of Volunteer Translators

This study first mapped out the motivational factors that were in place when the volunteer translators first joined the network. The most common motives that urged the volunteers to join the network were supporting Amnesty, getting professional translation experience and using one's expertise in charity work.

The volunteers were also asked to estimate 14 statements about their current motivation on a Likert scale of *1 = does not apply*, *2 = applies rather poorly*, *3 = I am not sure*, *4 = applies rather well*, *5 = applies perfectly*. The average results of these ratings can be seen in Table 2 below:

Table 2. Motivational statements

Motivational statements	The average of the estimation replies on the Likert scale
1. I want to support Amnesty's message and actions	4,73
2. By translating voluntarily, I help share knowledge in other languages	4,27
3. By translating voluntarily, I participate in society and activism	4,13
4. I gain intellectual stimulation from volunteer translation	3,93
5. By translating voluntarily, I get a "warm glow", a satisfactory feeling	3,93
6. I want to improve my translation skills	3,67
7. Volunteer translation is a fun and/or constructive way of spending free time	3,33
8. I want to improve my language skills	3,21
9. I want to be a part of a community	3,14
10. I want to gain professional translating experience	3,00
11. I want to improve my reputation as a translator and put it on my CV	2,93
12. Volunteer translation for Amnesty makes me feel important	2,73
13. I want to become a better writer	2,53
14. I translate voluntarily in order to get recognition for volunteer work (and to be able to boast a little)	2,00

As can be seen in Table 2, supporting Amnesty was the most motivating factor on average for the volunteer translators. The most motivating factors also included spreading knowledge in other languages, participating in society and activism and gaining intellectual stimulation. In contrast, the least motivating factors were feeling important, becoming a better writer and getting recognition. The most motivating factors were the same in both age groups. However, improving translation skills and acquiring a better professional reputation were emphasized more in the 26–40 age group. The respondents over 61 unanimously voted the statement about receiving a mark on their CV as the least motivating factor; instead, they were more motivated by being a part of a community, getting a satisfactory feeling and spending free time than the respondents aged 26–40. This may reflect the different situations in life; the younger volunteers possibly wish to benefit from the volunteer experience in their future professional careers, whereas volunteers over 61 may have left the working life already and are mostly seeking to support the organization and spend their free time in a useful and positive way.

In general, according to Deci's (1972, 113) division of intrinsic and extrinsic motivation, the volunteer translators in the network of the Finnish Section were on average mostly motivated by intrinsic motives, such as supporting Amnesty, spreading knowledge and participating in activism. Only the sixth and seventh most motivating factors are the first extrinsic motives on the list. They are improving translation and language skills which could possibly benefit the volunteers' careers in the future. Other extrinsic motives were quite at the bottom of the ranking: gaining professional experience, gaining recognition and improving writing skills. The results are largely consistent with the results of Cámara de la Fuente's (2015) and Olohan's (2014) studies on TED Talks as well as O'Brien's and Schäler's (2010) study on The Rosetta Foundation.

Factors that would motivate the volunteers in the future included receiving more feedback and support from Amnesty as well as receiving more translations in general. This result supported the results of O'Brien and Schäler's (2010) The Rosetta Foundation study. Similar were also the results regarding which factors would motivate the volunteers the least in the future, which were monetary rewards and top 10 listings. This supports Pym's (2012, 4) statement about volunteer translators being motivated by symbolic capital and charity instead of remuneration. There was a minor difference in the future motivating factors between the age groups. Respondents aged 26–40 voted more for a public list of volunteers on the Amnesty website and invitations to public events and networks, whereas respondents over 61 gave zero votes to these

options. This reflects the other motivational results: younger volunteer translators are motivated to gain more visibility and expand their networks in order to benefit in their professional life, whereas these things do not matter as much to the respondents over 61.

When comparing the motives for joining the volunteer network and current motivational factors, it can be seen that supporting Amnesty and its operations motivated the respondents to both join and to continue the volunteer work. However, the significance of gaining professional experience diminished after joining the network, because it was voted the sixth most motivating factor at the present moment. Developing one's skills may thus be less motivating in the long run, whereas the importance of supporting the organization, sharing knowledge and participating in society may increase, at least in this case.

Factors that would demotivate volunteers in the future reflected the future motivational factors. The volunteers would feel less motivated if they received even fewer translations, if they had tighter deadlines, if the translation processes were poorly coordinated and if there was a lack of credibility, for example a scandal concerning Amnesty.

7 Conclusions

All in all, the Finnish Section of Amnesty International uses translation in various ways for different purposes. Their translation needs are mostly related to external communication, to a lesser extent to internal communication and mostly to Finnish, English and Swedish. The translation needs were usually managed by translating oneself or asking a coworker to translate due to restrictions on time and money. In addition, by translating oneself "within the institution", one can ensure the quality and correct terminology. Thus, the volunteer translator network was used less than once a month on average.

The institutionalization of the translation practices was rather low when compared to Koskinen's (2011, 58) definition of institutional translation being collective, anonymous and standardized. It was indeed quite anonymous, but mostly consisted of individual work and was not very standardized. No proper style guides, translation or language policies or quality control measures such as term databases or translation memories were used by the staff of the Finnish Section or by the volunteer translators. There were also no mentions of top-level language or translation strategies, policies or guidelines. This supports the findings of both Wine Tisseur (2014b, 90–111, 129–130) and Annariikka Marttinen (2007, 48–51) which hold that the smaller

the sub-section and the further it is from the top-level organization, the lower the level of control and thus the institutionalization of translation is. However, it is important to note that the smaller the sub-section is, the more power it may have in formulating its own translation policies. Nevertheless, there were no remarkable mentions of the Finnish Section having explicated their own rules or guidelines. Therefore, the level of institutionalization can be seen as very low at the Finnish Section. Translation practices are thus very typical to an NGO because they are strategic and based on true needs (Pym 2004, 86).

The volunteer translators were mostly motivated by supporting Amnesty and its message, spreading knowledge and participating in society and activism. They also sought to improve their translation skills. Future motivational factors included more feedback, more versatile support and more translation tasks in general.

It was in the Finnish Section's interest to improve the use of the volunteer translator network. According to the results of this study, three different approaches to this goal can be identified. Firstly, they can aim to increase the use of the network by extending and better predicting the deadlines for translations. Thus, the less strict time limit would allow the staff to have more time to commission the translations and the volunteers would have more time to do them. The staff could also be made more aware of all the language potential of the network and how to use it. Secondly, the quality of the volunteer translators' translations could be improved. Common quality control procedures, such as translation policy, term databases, style guides, translation tools and feedback, could benefit both the volunteers in the translation process as well as the staff members themselves when they translate. If the policies and instructions concerning translation, quality and correct terminology were streamlined and the same for everyone producing translations, it would be easier to maintain a unified style within the institution's communication. For example, Tesseur (2014, 125–126) created tools and support methods for the volunteer translators at the local section of Vlaanderen, which could be a feasible idea for the Finnish Section as well. Improving the quality of the volunteer translations could, in turn, make the staff trust the network more and thus use it more. The third approach would then be to support the motivation of the volunteer translators. According to Yeung's (2007, 162–163) suggestions for this, the volunteers should receive more feedback and thus be trained more, there should be more interaction and the volunteers should feel supported and needed. These aims could be achieved by the aforementioned quality control procedures as well as using the network more. All three approaches influence each other and improving each would

likely result in an increase of the use of the network. It is vital to keep in mind that the limited resources of the Finnish Section, as is with NGOs in general, affect the abilities to invest in translation. Additionally, the resources of the volunteers and their level of interest affects the implementation of these ideas for improvement. Most importantly, these ideas are only suggestions based on this study and Amnesty International or the Finnish Section are not required to implement them.

Overall, this study was rather successful when it comes to response percentages. However, some questions in the questionnaires were difficult for the respondents to understand despite the test rounds. Nevertheless, the results can likely be generalized to apply to the Finnish Section and its translation needs as well as how the volunteer translator network functions and what motivates the volunteers. It must be noted that some replies may have been influenced by how the volunteers feel about their situation. Thus, they may have emphasized certain aspects at the expense of others, such as wanting to receive more translations. They may also have replied in a way they felt the Finnish Section would want them to. This study is specific to the Finnish Section and its volunteer translators, and since the questionnaires were partly qualitative, it might be difficult to replicate the study in other contexts. However, it has shed some light on one specific case of institutional translation, translation in an NGO as well as volunteer translation and volunteer translators' motivation. The results can be used to create broader generalizations when compared to other similar studies. As Wine Tisseur (2014, 182) and Kaisa Koskinen (2011, 59) have stated, more studies should be conducted in different contexts of institutional translation and thus also translation in NGOs. Institutions, NGOs and organizations that use volunteer translation can vary greatly, which means that each study could contribute something new and important to translation studies.

On the basis of this study, future research topics could further delve into details about the translation quality at the Finnish Section, how it is affected by the lack of translation policies and how the use of volunteer translators affects the general quality of communication. The translation needs of volunteer employees at the Finnish Section compared to the permanent employees could also be a fruitful topic. Additionally, the revision processes of the employees who edit the volunteers' translations could be researched. These aspects could be researched in various other contexts, for example at other local sections of Amnesty International or some completely different non-governmental organization in order to gain more insight into institutional and volunteer translation within NGOs.